

WIELEWAAL

tweemaandelijks tijdschrift
jaargang 54
maart 1988

WIELEWAAL

Vlaams tijdschrift voor natuurstudie

uitgegeven met ondersteuning van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Administratie voor Onderwijs en Permanente Vorming.

Vroegere hoofdredacteurs:

E.H. Fr.SEGERS: jaargang 1 tot en met 23
Dr. Fr.GROOTAERS: jaargang 24 tot en met 46
Dr. H.MEEUS: jaargang 47 tot en met 51

Hoofdredacteur: G.LUYTS, Zilverberkstraat 13, 2300 Turnhout (014/41 67 45)

Redactieraad:

H.FRANCKX, J.BLOEMEN, G.BURGGRAEVE, A.DEJONGHE, R.DE FRAINE, R.DE LUST, B.GODDEERIS,
P.HERROELEN, P.PRINSEN, S.TYS, D.VAN DAELE, P.VAN DEN BREMT, J.VANHEUVERSWYN,
W.VAN SPAENDONK, J.VAN WINKEL, R.WILLOCKX.

WIELEWAAL is een uitgave van de Koninklijke Vereniging voor Vogel- en Natuurstudie DE WIELEWAAL

De vereniging heeft tot doel: de kennis en de bescherming van de natuur en in het bijzonder van de in het wild voorkomende vogels te bevorderen door alle middelen, o.m. door het oprichten van plaatselijke afdelingen, het houden van studiedagen, het uitgeven van een tijdschrift, het verspreiden van vogelboeken en natuurboeken, het oprichten van natuurreservaten. De vereniging werd in 1933 opgericht door E.H. Fr.Segers. Ze telt nu meer dan 5000 leden, verdeeld over 55 afdelingen. Een waaier van voordrachten, dia- en filmavonden, lessen, tentoonstellingen, geleide wandelingen, studieprojecten, deelname aan regionale en internationale onderzoeken en inventarisaties, beheerswerken in natuurreservaten, uitstappen en reizen in binnen- en buitenland staan jaarlijks op de agenda. De vereniging heeft niet minder dan 80 natuurreservaten in beheer met een totale oppervlakte van meer dan 3000 ha. verspreid over geheel Vlaanderen. Ze bezit bovendien een eigen "Wielewaal-huis" te Turnhout waar naast het secretariaat ook een ornithologisch museum, een bibliotheek, vergaderzalen en een boekhandel zijn ondergebracht.

Raad van bestuur

Dagelijks bestuur:

H.FRANCKX, voorzitter, Vredelaan 29, 2500 Lier (03/480 47 32)
W.VAN SPAENDONK, ondervoorzitter, Zevenbergen 50, 2500 Lier (03/480 54 24)
F.VAN DEN BROECK, secretaris, De Wilgen 41, 2060 Merksem (03/645 02 52)
E.WELLENS, penningmeester, Statiestraat 89, 3900 Lommel (011/54 40 25)

Overige leden:

J.DHOLLANDER, Bergstraat 5, 2780 Sint-Gillis-Waas (03/770 64 26)
M.GUISSON, Reststraat 49a, 3211 O.L.V.-Tielt (016/63 33 76)
P.HERROELEN, Postbus 64, 8400 Oostende (059/80 21 66)
G.LUYTS, Zilverberkstraat 13, 2300 Turnhout (014/41 67 45)
D.VAN DAELE, Iepersesteenweg 3a, 7790 Waasten
J.VANHEUVERSWYN, Burg.P.Ceuterickstraat 12, 9751 Asper (091/84 43 82)

Technisch adviseur voor de natuurreservaten:

S.TYS, Beekstraat 16, 2800 Mechelen (015/41 12 78)

LIDMAATSCHAP EN ABONNEMENTEN

België: 500 F. Nederland en Luxemburg: 800 F. Andere landen: 900 F. Administratie: De Wielewaal, Graatakker 11, 2300 Turnhout. Giro: 000-0319785-73. Tel.: 014/41 22 52 Ieder lid van De Wielewaal ontvangt het tweemaandelijks tijdschrift WIELEWAAL en het trimestriële tijdschrift ORIOLUS. Artikels voor WIELEWAAL moeten verzonden worden naar Dhr. G.Luyts, Zilverberkstraat 13, 2300 Turnhout, teksten voor ORIOLUS naar Dr. H.Meeus, Langvenstraat 25, 2300 Turnhout. Berichten en activiteitenkalender dienen verzonden naar De Wielewaal, Graatakker 11, 2300 Turnhout.

_____ stamnummer
werd ingeschreven als lid van de vereniging onder

_____ woonplaats

_____ adres

_____ naam

Tel. 014/41 22 52
2300 Turnhout
Graatakker 11

DE WIELEWAAL VZW

Kon. Vereniging voor Vogel- en Natuurstudie

LIDKAART 1988

BESTELKAART VOOR BOEKEN

FRANKEREN
ALS
BRIEF

BOEKHANDEL

„DE WIELEWAAL”

„WIELEWAAL”

tweemaandelijks tijdschrift

„ORIOLOS”

driemaandelijks tijdschrift

rijk geïllustreerd

Als u koopt in uw boekhandel
„De Wielewaal” steunt u onze
beweging

Kataloog en bestelkaarten gratis
op aanvraag.

„De Wielewaal” levert alle
boeken over vogels en natuur.

BOEKHANDEL „DE WIELEWAAL”

GRAATAKKER 11

2300 - TURNHOUT

DRUKLETTERS AUB

GELIEVE TE ZENDEN

Datum

..... eks.
..... eks.
..... eks.
..... eks.
..... eks.
..... eks.

Naam en voornaam (zeer duidelijk a.u.b.)

Woonplaats - straat en nr.

De Wielewaal v.z.w.

Graatakker 11 - 2300 Turnhout (België)

Telefoon (014) 41 22 52

"Mopsen zitten graag op hoge muren
waar men goed naar het stratenbeeld kan turen
om vanuit zulke goedgelegen posten
de wereld te bekijken zonder kosten.
O mens kijk verder dan het huis van uw gebuur
of ge wordt ook een mopshond op een muur."

Christian Morgenstern

EXTREMADURA, van 12 t.e.m. 25 april 1987

Henri Franckx

Extremadura

Extremadura is de landstreek zuidwestelijk van Madrid, aanleunend bij de grens van Portugal, in het noorden afgezoomd door het gebied van León en de bergketen van de Sierra de Gredos, in het oosten begrensd door Castilla la Nueva en in het zuiden door Andalucía en de Sierra Morena.

Extremadura omvat slechts twee provincies, Cáceres en Badajoz met de gelijknamige steden als hoofdplaatsen. Van de 47 Spaanse provincies zijn het de meest uitgestrekte en met een totale oppervlakte van 42.000 km² samen één derde groter dan België. Van de bijna 34 miljoen Spanjaarden leven er nochtans maar 1,2 miljoen in Extremadura.

Extremadura. Inderdaad terzelfdertijd extreem ruw en hard (extrema dura) maar ook extra gerijpt en volwassen (extra madura). De Spaanse ziel vol tegenstrijdigheden wordt nergens zo zeer weerspiegeld als in het landschap van dit wel minst bekende deel van Spanje.

Dit land is hard als het graniet van de rotsen van de Sierra de Gredos, waar soms nog einde mei sneeuw valt. Droog en door de zon onverbiddelijk gemarteld is deze streek soms een dorre vlakte en dan soms weer verrassend groen en vruchtbaar.

Nergens speelden zoveel vreemde invloeden op elkaar in als precies in dit deel van Spanje, dat door zijn ligging en zijn begrenzing met Portugal in de loop der eeuwen vaak het strijdtoneel was van elkaar bevechtende stammen, volkeren en beschavingen. De Romeinen bouwden hier een rijk op nadat ze de Keltische stammen verdreven hadden of overwonnen. Ruim vijf eeuwen lang heersten hier de Arabieren tot ze door de reconquistadores verjaagd werden, die op hun beurt een Hernán Cortés, een Pizarro, een Hernando de Soto, een Vasco Núñez en zoveel anderen uitzonden ter ontdekking van de Nieuwe Wereld. Hier was het, dat onze Keizer Karel V verkoos te sterven in het diep in de bergen gelegen klooster van San Hierónimo te Yuste. Hier is het dat de ziel van religieus Spanje nog altijd voortleeft in de eeuwenoude verering tot de H. Maagd van Guadalupe. En hier is het dat sinds mensenheugnis de Ooievaars neerstrijken, hun nesten bouwen en broeden in het voorjaar. Door zijn geografische ligging was dit deel van Spanje het meest geïsoleerde landsdeel van het Iberisch schiereiland. De sporen van dit isolement zijn tot op de dag van vandaag nog zichtbaar, want de tijd is nog niet zó lang voorbij, dat Extremadura definitief uit zijn beslotenheid werd gehaald.

Eigenlijk kwam dit "ontsluitingsproces" pas voor goed op gang door het zogeheten Plan Badajoz uit de jaren vijftig. Het was een prestigieus en gigantisch project voor het irrigeren, het elektrificeren en het industrialiseren van Extremadura, waarmee

over een periode van ruim vijftien jaar de bouw gemoeid was van verscheidene stuwdammen en van 5000 km kanalen om het water tot in de meest dorre uithoeken van deze landstreek te brengen.

Extremadura kwam daardoor in een stroomversnelling terecht. De armoede van weleer week zienderogen voor meer werkgelegenheid en grotere welvaart van de plaatselijke bevolking. Nu zijn, op wat uitzonderingen na, de ezels en muil-dieren uit het beeld verdwenen. Ze hebben plaats gemaakt voor gemechaniseerd vervoer en machines onder al hun vormen. De bestaande wegen werden aangepast en een gloednieuw wegennet uitgebouwd. Aan de periferie van de belangrijkste steden verrezen buildings en moderne woongebieden. Het noordelijk gebied van Extremadura is nu bijna zoveel als de fruit- en groententuin van Spanje en vele kleine en middelgrote industrieën en bedrijven zijn uit de grond gerezen.

Toch zal men hier, reizend door de dorpen en de stadjes van Extremadura vaak nog een glimp opvangen van het Spanje zoals het tot voor korte tijd nog eeuwenlang geleefd had: alsof er nooit een industriële revolutie had plaatsgehad, al werd nu ook in Extremadura die bladzijde definitief omgeslagen.

Tot op de dag van vandaag is deze uithoek van Spanje onontdekt gebleven door het massatoerisme en zo zal het wel nog een héle poos blijven want Extremadura heeft dit soort toerisme zo goed als niets te bieden: geen zee, geen strand, geen luidruchtig vermaak.

Voor de reiziger integendeel, die wil doordringen tot diep in de Spaanse ziel, die iets wil begrijpen van de opeenvolgende beschavingen die hun stempel hebben gedrukt op de Spaanse cultuur en heel wat zichtbare sporen hebben nagelaten onder alle vormen van kunst- en cultuuruitingen, is Extremadura als een uiterst kostbaar juweel van een onschatbare waarde.

Laten wij nu even de voornaamste merkwaardigheden overlopen.

Wie van het noorden komt, ontmoet eerst Plasencia. De stad is gebouwd op een hoogte en omringd door de Rio Jerte. Gesticht door de Moren, kreeg ze haar naam van Alfonso VIII ("Placeat Deo et hominibus"). Het oude kwartier met zijn monumentale gebouwen is een mooie plaats om even door te lopen. De kathedraal is gedeeltelijk in Romaanse en gedeeltelijk in Gotische stijl gebouwd.

Caceres is de hoofdplaats van Extremadura. Het bestaan ervan gaat terug tot de voorhistorische tijden. Een getuigenis hiervan vindt men in de grot van Maltravieso. In 34 voor Christus stichtten de Romeinen er de kolonie Norba. Gedurende de invallen van de Barbaren volgde een periode van verval. De Moren gaven de stad echter haar vroegere grootheid terug. Ze noemden ze Qazri, waarvan de huidige naam komt. Binnen de middeleeuwse muren is er een subliem geheel van Gotische kerken en Renaissance ridderhuizen die enig zijn in Spanje omwille van hun homogeniteit.

Badajoz is de hoofdplaats van de zuidelijke provincie. Romeinse vestigingen en ruïnen van de Visigoten bewijzen het belang van de stad in het verleden. Haar grootste bloei kende ze echter gedurende de Moorse bezetting. In de 11de eeuw was ze de hoofdstad van een Muzulmaans koninkrijk. De citadel, de "Alcazaba" was het verblijf van de Moorse koningen. Ze ligt aan de samenvloeiing van de rivieren Guadiana en Rivilla. Na de val van het Kalifaat werd Badajoz de hoofdstad van de nieuwe staat. De kathedraal heeft een toren met vier verdiepingen, omringd door elegante pinakels.

Onze groep verbleef de hele tijd in het nieuwe Hostal Peru, in de buurt van Trujillo op de weg naar Navalmoral.

Trujillo is een schat van een stadje. Amper 15.000 inwoners maar met een Plaza Mayor om zelfs onze Brusselse Grote Markt jaloers te maken, al zijn dan de woningen in een totaal andere stijl: een groot plein afgezoomd met arkaden en met statige patriciërshuizen uit de XVde, XVIde en XVIIde eeuw.

Van oorsprong is de stad Romeins. Ze werd op een heuvel gebouwd en heette toen Turris Julia. Veel later, in de IXde eeuw kwamen de Moren. Die vernielden alles wat er van de Romeinse beschaving nog was overgebleven en bouwden hun eigen stad op. Toen vijf eeuwen later de legers van Los Reyes

Standbeeld van Pizarro in Trujillo

Foto A. Cuypers

Catolicos, de Katolieke Koningen, op hun beurt de Arabieren terug hadden gejaagd tot aan de overzijde van de Straat van Gibraltar, werd weer alles grondig vernield wat die in al die eeuwen hadden opgebouwd en werden de oude stenen gebruikt voor de nieuwbouw van toen: de middeleeuwse stad met de oude huisjes en kronkelstraatjes en de fraaie patriciërs- en rijkemanswoningen. Vermits er sindsdien geen vreemde invasie meer geweest is – wel woedden hier af en toe nog plaatselijke oorlogen die telkens wel puinhopen achterlieten – heeft de stad tot op de dag van vandaag haar middeleeuws uitzicht en karakter bewaard.

We zitten hier letterlijk de conquistadores vlak op de hielen. Niet alleen Trujillo zond heelwat van zijn zonen uit ter ontdekking van de Nieuwe Wereld, zij stroomden ook toe uit de nabijgelegen dorpen en stadjes van deze eertijds zo desolate regio. Francisco Pizarro, de veroveraar van Peru en de vernietiger van de Inca-cultuur, die in Trujillo in 1475 het eerste levenslicht aanschouwde, troont hier in al zijn glorie, geharnast en met wuivende helmboos, op een evenzeer geharnast paard in een bronzen standbeeld, dat heel de Plaza Mayor beheerst en waarvan een kopie ook op de Plaza Mayor van de Peruaanse hoofdstad Lima prijkt.

Op Goede Vrijdag gaat hier een indrukwekkende en stijlvolle processie uit. In de processie draagt elke wijk zijn eigen "paso" mee. Dit is een groot en zwaar platform, rijkelijk versierd, waarop een beeld of een beeldengroep staat. Het wordt gedragen door de mannen van de "Hermandad" van het beeld. De notabelen van de broederschap lopen voor de "paso" uit. De volledig in het zwart geklede vrouwen volgen het platform. Allen stappen op het ritme, aangegeven door doffe trommels. De stoet vordert slechts langzaam tussen twee hagen van stille toeschouwers.

Met Pasen is er op de Plaza Mayor van Trujillo een uitbundig volksbal, de "Chivari". Van heinde en ver komen de Spanjaarden ernaartoe om eraan deel te nemen.

Het klooster van Guadalupe

Foto A. Rodts

Voor de Spanjaarden is het heiligdom Guadalupe misschien nog belangrijker dan de pelgrimsoorden Santiago de Compostela in Galicië of Montserrat in Catalonië. De Maagd van Guadalupe is niet alleen de patrones van Extremadura, zij symboliseert ook en vooral de onderlinge verbondenheid van Spanje met Latijns Amerika, van de hele spaanssprekende wereld, de Hispanidad.

Sinds de conquistadores onder haar banier de Nieuwe Wereld veroverden, is de verering tot la Virgen de Guadalupe uitgegroeid tot een nationale traditie zowel in Mexico als in Peru.

Het verhaal over het ontstaan van de verering tot Onze Lieve Vrouw van Guadalupe is eeuwenoud en ontroerend in zijn kinderlijke eenvoud. Volgens dit verhaal is het tot op de dag van vandaag nog steeds hetzelfde houten Madonnabeeld dat in het heiligdom vereerd wordt, dat straks zevenhonderd jaar geleden op een wonderbaarlijke wijze gevonden werd door een veehoeder. Deze richtte met stokken en takken een kapelletje op en zette er het beeld in. De miraculeuze gebeurtenissen verspreidden zich als een lopend vuurtje en steeds meer mensen stroomden naar het heiligdom om er te bidden voor de H.Maagd van Guadalupe en weldaden af te smeken. De plaats groeide snel uit tot een vermaard pelgrimsoord.

Toen Koning Alfonso XI dan in 1340 de laatste Arabieren versloeg in de slag van Salado onder het banier van O.L.-Vrouw van Guadalupe, liet hij hier als dankbetuiging een klooster bouwen en riep hij de Maagd van Guadalupe uit tot patrones van Extremadura.

In het klooster vestigden zich monniken Hiëronimieten. In de loop van de daaropvolgende eeuwen groeide het uit tot een indrukwekkend complex en tot een van de belangrijkste godsdienstige, wetenschappelijke en culturele centra van Spanje.

Omdat de uitbreiding van het complex verliep over een tijdspanne van verscheidene eeuwen is dit een wonderbaarlijk mengelmoes van de meest verschillende en uiteenlopende bouwstijlen.

Wat hier in de loop van de eeuwen werd bijeengebracht aan kunstschaten grenst aan het onwaarschijnlijke. De uitschietters zijn zeker de elf grote doeken van Zurbarán, die de wanden versieren van de mooiste sacristie ter wereld en die taferelen voorstellen uit het leven van heilige monniken die in het klooster hebben geleefd; de collectie met de hand geschreven reusachtige koorboeken, versierd met unieke miniaturen in maximum-formaat en de rijkelijk met gouddraad geborduurde misgewaden, vaak versierd met waardevolle edelstenen, die hier in het klooster in de loop van de eeuwen door de monniken zelf werden gebordurd.

En dan is er nog het stadje zelf, een wirwar van straatjes en stegjes, een puur en zuiver middeleeuws dorp waarvan de inwoners nog altijd op dezelfde wijze behuid zijn als hun voorvaders van vijf-zeshonderd jaar geleden.

Stuwmeer van de Taag

Foto A. Cuypers

De weg die van Navalmoral de la Mata voert naar het Hiëronimietenklooster van San Yuste, hoog in de Sierra de Gredos is verschrikkelijk mooi. Hij trekt eerst een lang spoor door de uitgestrekte, vruchtbare vallei van de Taag, de groenten- en fruittuin en de tabaksschuur van Spanje. Later begint de weg te stijgen en kronkelt hij tegen de bergflanken op. Ze zijn weelderig groen en begroeid met knoestige Steeneiken, hoge eucalyptusbomen en Grove Dennen. Daarboven in de achtergrond torenen hoog de met eeuwige sneeuw bedekte toppen van de Sierra de Gredos, beheerst door de 2.670 m hoge Pico de Almanzor. Bijzonder typisch bij het doortrekken van deze vruchtbare streek op weg naar Yuste zijn de vele tabaksschuren overal in het landschap verspreid. Zij variëren dikwijls in omvang en grootte maar altijd werden ze op dezelfde wijze uit baksteen

opgebouwd: langs de vier zijden en van boven tot onder met openingen, verkregen door het overhand uitsparen van een baksteen. De schuren zijn dus doorzichtig en op die wijze worden de opgestapelde tabaksbladeren in een minimum van tijd gedroogd.

En dan is er ineens, plots en onverwacht, het klooster van San Yuste, als een arendsnest diep in de bergen. Het klooster is ruim een eeuw lang tot één puinhoop vervallen, waarvan alleen nog vier muren overeind stonden. Het zijn de Caballeros de San Yuste die de restauratie van het klooster op zich hebben genomen. Die werd pas in 1941 aangevat en was in 15 jaar voltooid. Alles is er nu volledig hersteld in zijn originele staat en vorm.

Het is hier dat Keizer Karel de laatste jaren van zijn leven kwam doorbrengen. In het voorportaal van de annex van het klooster, dat speciaal voor hem gebouwd werd, hangt volgende tekst boven het borstbeeld van de keizer: *"Zijne Majesteit Keizer Karel V bevond zich op deze plaats toen hij op 31 augustus om 4 uur in de namiddag door zijn kwaal geveld werd. Hij overleed op 21 september om half drie in de morgen van het jaar Onzes Heren 1558"*. Men kan er zijn werkkamer bezoeken en de slaapkamer waar hij op 58-jarige leeftijd stierf.

Monasterio de San Jerónimo de Yuste

In het midden van Extremadura ligt Medellín, een klein dorp volledig gedomineerd door het feodaal kasteel. Hier stond de wieg van die andere grote wereldveroveraar, Hernán Cortés. Hij staat hier met helm, zwaard en vaandel ten voeten uit op het dorpspleintje vereeuwigd in de schaduw van de ruïnes van het Alcazar. Zoals Pizarro Peru veroverde, zo nam Cortés Mexico voor zijn rekening. Op het voetstuk staan zijn veroveringen gemeemd: Mexico – Tebasco – Otumba – Tlascala.

Op weg naar Sevilla brachten we nog een bezoek aan Mérida. Augusta Emerita, nu Mérida, van Romeinse oorsprong, is gesticht onder keizer Octavianus door veldheer Agrippa in 25 voor Christus als een soort rustoord voor de vermoeide oorlogsveteranen van het Vde en het Xde Legioen. Door zijn ligging aan de Guadianarivier werd het snel een belangrijk knooppunt tussen Madrid en Lissabon. De nederzetting groeide al vlug uit tot de hoofdstad van de toenmalige Romeinse provincie Lusitania en werd zelfs de belangrijkste stad van de Romeinen op het Iberisch schiereiland.

Het theater werd opgericht in de jaren 15 en 16 voor Christus. Er was plaats voor 6000 personen. Het amfitheater ligt hier vlak naast. Het dateert van het jaar 8 voor Christus en bood plaats aan 14000 personen. In de hippodroom grepen rennen plaats voor twee- en vierspannen. De triomfboog van Trajanus is het beste bewijs van de vroegere pracht van de stad. In de ruïnes van Romeinse woningen zijn nog sporen te zien van unieke mozaïeken, evenals van het vernuftig systeem van centrale verwarming.

Augusta Emerita telde verscheidene tempels waarvan de bekendste deze van Diana en van Mars zijn. De zo goed als volkomen gave brug, 910 m lang, die de Romeinen over de Guadiana wierpen, is een machtige bouwconstructie met 60 bogen rustend op evenzoveel peilers in de brede rivier. Mérida is één grandioos paradijs voor geschiedkundigen en archeologen, die hier trouwens vanuit alle universiteiten ter wereld opzoekingen komen verrichten. De voornaamste vondsten werden ondergebracht in een nieuw, groot en zeer modern opgevat museum.

Zoals dat toen ging, braken ook hier de Moren af wat de Romeinen hadden opgebouwd, en de reconquistadores, die de Arabieren verdreven, deden op hun beurt net hetzelfde.

De citadel (Alcazaba) werd in 835 opgericht door de Moren. Ze vormde de residentie van de heren van Merida.

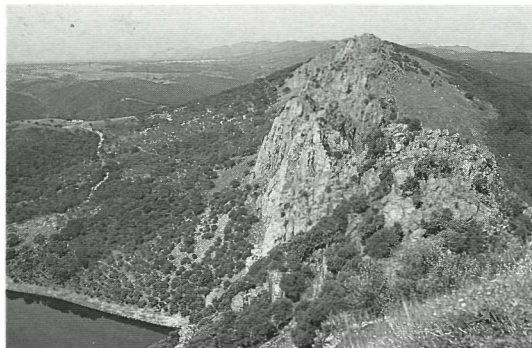
De kerk van Santa María la Mayor dateert van de 13de eeuw. Hierin bevindt zich het graf van koningin Leonara van Oostenrijk, zuster van Karel V. Heden is Merida een moderne stad. In de zomer gaat er het festival van het Klassieke Theater door in het Romeins theater.

Het Nationaal Park van Monfragüe.

Zicht op het park van Monfragüe
vanaf het Sanctuario

Foto A. Cuypers

Gierenrots van Monfragüe

Foto J. Van Looveren

Wie naar Extremadura gaat, brengt natuurlijk eerst en vooral een bezoek aan het Natuurpark van Monfragüe. Het ligt in het centrum van de provincie Cáceres, tussen de steden Trujillo en Plasencia. Het park heeft een oppervlakte van 17.852 ha, de minimum hoogte boven de zeespiegel is 220m, de maximum hoogte 773m. Het park wordt begrensd door twee parallelle bergketens die zich van oost naar west uitstrekken over een lengte van 30 km. Tussen die bergketens ligt een diepe vallei, waardoor de rivieren de Taag en de Tiétar zich een weg banen.

Het landschap is afwisselend heuvelend, bergachtig en vlak met soms grillige rotsformaties en weelderig begroeid met vele soorten loofbomen en struikgewas. De weilanden rond het park zijn sterk uitgedunde bossen van Kurkeiken of Steeneiken. De onderbegroeiing werd er totaal verwijderd om het grazen te vergemakkelijken voor koeien, paarden, schapen, geiten en zwijnen. De rijkdom van het park hangt in grote mate af van deze beboste weilanden vermits ook de Herten, Steenbokken en Everzwijnen, evenals de roofvogels van het park er hun voedsel vinden.

De fauna van het park is buitengewoon rijk. Op de rotsen broeden Vale Gier, Aasgier, Steenarend, Havikarend, Slechtvalk, Oehoe en Zwarte Ooievaar. In de bossen nestelen Monniksgier, Keizerarend, Dwergarend, Slangenarend, Rode en Zwarte Wouw. In het struikgewas schuilen Vos, Lynx, Genetkat, slangen en hagedissen. In het water leven vele vissoorten, dankbare prooi voor IJsvogels en Aalscholvers.

Het gebied van Monfragüe werd al door mensen bewoond van in de oudste tijden. Rotsschilderingen en graven met gebruiksvorwerpen zijn hiervan de getuigen.

Vanaf de 6de eeuw vóór Christus werd de streek bezet door de Kelten. Zij bouwden hun versterkingen op strategische plaatsen in de bergen. Van hieruit verdedigden ze zich 500 jaar later tegen de oprukkende Romeinen. Deze noemden het ruime

gebergte doorsneden door de Taag en de Tiétar "Mons fragorum", d.i. de ongenaakbare berg. In de 12de eeuw was het Castillo de Monfragüe het toneel van de strijd tussen de Kristenen en de Mussulmannen. De kruisvaarders brachten van Palestina het Onze-Lieve-Vrouwebeeld mee dat nu nog vereerd wordt in de kapel, het zo bekende Santuario.

In de 15de eeuw werd de Puente del Cardenal gebouwd, de eerste brug over de Taag sinds de Romeinse tijd. Hierdoor kwam er meer volk door de streek, ook tot groot genoegen van de struikrovers, die van de verlatenheid van dit gebied gebruik maakten om de reizigers te beroven. El Puerto de la Serrana kreeg nationale beroemdheid als gevaarlijke pas. Om hierin verandering te brengen, richtte Carlos III op het einde van de 18de eeuw het gehucht van Villareal op, halfweg tussen de brug over de Taag en de bergpas van Serrana. In Villareal de San Carlos zijn momenteel een twintigtal huisjes, waaronder twee bars, een winkel en een informatiecentrum, waar het vriendelijke meisje Angeles de Andrès U overlaadt met stickers en inlichtingen. Op de bergweide kan men vrij kamperen. Bovendien is ze zeer geschikt voor vogelobservatie.

De bouw van de stuwdammen van Torregón in 1966 en van Alcantara in 1970 veranderde voor altijd het landschap. De woeste wateren van de Taag en de Tiétar werden omgevormd tot rimpelloze

stuwmeren. Struikgewas en zandvlakten, zandplaten en stroomversnellingen, alles verdween onder het water. Het uitzicht van de streek veranderde helaas ook door het aanplanten van de exotische eucalyptusbomen. Hierdoor verminderde de broedgelegenheid voor Monniksgieren en arenden. Om hieraan een einde te maken en om deze uitzonderlijke streek te bewaren, verklaarde de Spaanse regering in 1979 Monfragüe tot natuurpark. De toegang is er vrij. Men moet echter op de wegen blijven en kamperen is er verboden. Alle planten en dieren zijn er beschermd.

Het Nationaal Park van Monfragüe vormt natuurlijk het voornaamste aantrekkingspunt in Extremadura. Gelukkig zijn er hier overal vogels te zien en zijn er nog vele andere interessante plaatsen. We gaan ze even doorlopen van Oost naar West en van Noord naar Zuid.

Ten noordoosten van het park en niet ver van Navalmoral ligt het ondiepe stuwmeer van Almaraz. Deze Embalse de Almaraz wordt doorsneden door de weg CC 914 van Almaraz naar Jaraiz de la Vera. Er broeden futen, eenden, moeras- en rietvogels. In het najaar is er een slaapplek voor reigerachtigen.

Iets meer westelijk bevindt zich Bazagón. Dit gebied was vroeger een halfwoestijn, maar werd sinds de bevoeiingswerken vruchtbaar akkerland waar asperges, aardbeien en tabakspflanzen groeien. Vooral de weg van Estación de la Bazagón naar Villareal de San Carlos is bijzonder pittoresk en vogelrijk. Men kan er Grote en Kleine Trappen zien, Grielen, Zwart- en Witbuikzandhoenders, Ooievaars en Koereigers. De Grijze Wouw wordt in heel deze streek gesignaleerd, maar vooral in de buurt van het station en op de vlakte voorbij de zandgroeve.

Torrejón El Rubio ligt ten zuiden van het park en vormt het knooppunt van de wegen naar Plasencia, Cáceres en Trujillo. Hier bevindt zich de bar Monfragüe waar men kan eten en slapen. Ze is dan ook het stamcafé van de Wielewalers. De omgeving is mooi: grasland met Steen- en Kurkeiken.

Bij de bogenbrug van de Rio Almonte, op de weg C524 van Torrejón el Rubio naar Trujillo is een typische boerderij, die tevens bar en beenhouwerij is. Stroomafwaarts is er een zeer mooi landschap met prachtige rotsformaties en watervalletjes.

Trujillo heeft een mooie omgeving. Het grasland met grote rotsblokken doet denken aan een Iers landschap. De eigendommen zijn afgeboord met muurtjes uit rotsstenen. Vele oude woningen liggen er in puin, zoals overal in Spanje. Deze bouwsels

Rio Almonte

Foto J. Henderickx

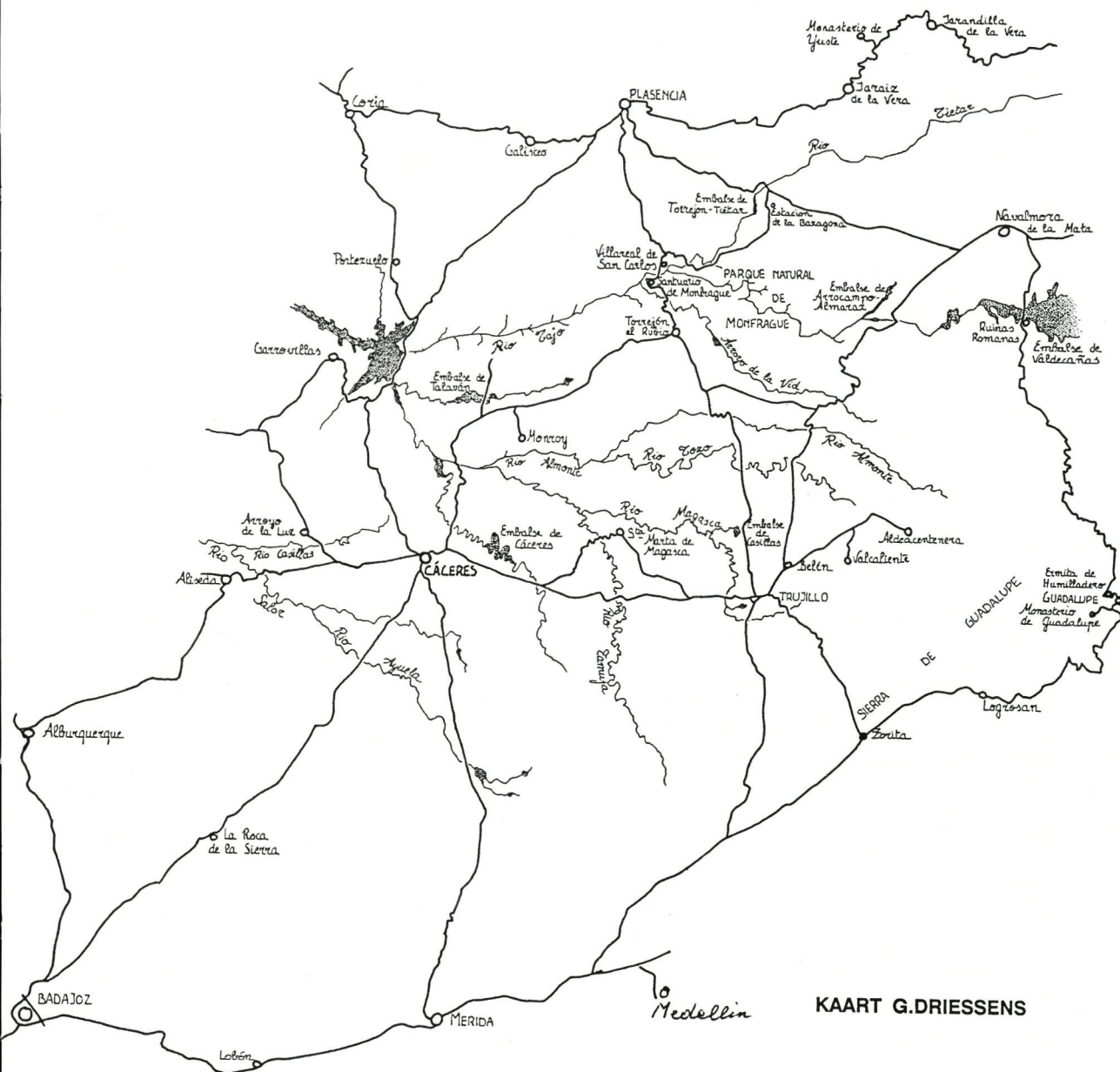
getuigen van veel vakmanschap en zijn prachtig in hun eenvoud.

Interessant is de omgeving ten oosten van Trujillo gelegen tussen Belén, Valcaliente, Aldeacentenera en Madroñera. Hetzelfde kan gezegd worden van de streek ten westen van Trujillo, gelegen tussen de weg naar Sta Marta de Magasca en de Rio Magasca. Waar de weg naar links afslaat (2 km van de weg N521 van Trujillo naar Cáceres) neemt men de kilometerslange zandweg rechtdoor. In beide gebieden ziet men, zowel in de lente als in de herfst, Grote en Kleine Trappen, Grielen, Rode Patrijzen, Zwartbuik- en Witbuikzandhoenders. Vele soorten roofvogels zijn er praktisch nooit uit de lucht.

De Embalse de Cáceres ten oosten van de stad is weinig interessant in de lente. In de buurt is er echter een kolonie Koereigers. Iets noordelijker ligt de ondiepere en ornithologisch belangrijkere Embalse de Talavan. In het najaar komen in dit gebied Trappen en Kraanvogels overwinteren.

Wat men niet mag vergeten is de weg N523 te volgen van Cáceres naar Badajoz. Na een tiental km komt men aan de brug over de Rio Salor waaronder Roodstuitzwaluwen nestelen. Het gebied tussen de Rio Salor en de Rio Ayuela is eveneens belangrijk voor de halfwoestijnvogels. In de Ayuelarivier broeden Dodaarsjes. In het najaar en in de winter verblijven hier Kraanvogels. In het water zitten Rivierkreeften, ingevoerd uit Amerika en met succes hier uitgezet. Hier zijn eveneens Kaspische Beekschildpadden.

Meer zuidelijk op de N523 bevindt zich La Roca de la Sierra waar aan km 56 en aan km 65 de Grijze Wouw wel eens gezien wordt. In de omgeving komen eveneens Kleine en Grote Trappen voor. Van hier kan men het prachtig gelegen Albuquerque bereiken, dat het begin vormt van de mooie weg C530 naar Valencia de Alcantara, vlak tegen de Portugese grens.

Op de terugweg naar Cacéres maakt men nog een ommetje naar Arrojo de la Luz, waar nogmaals Grote en Kleine Trappen kunnen waargenomen worden. Tussen Badajoz en Merida, bij het nieuwe stuwmeentje op de Liriamilla (een bijrivier van de Rio Guadiana) is een kolonie Koereigers van een 200 paren.

Wie met de eigen wagen is kan tijdens de terugreis nog de Sierra de Gredos bezoeken. In Navalmoral neemt men de NV E4 naar Talavera de la Reina, waar men de C502 neemt naar Avila tot voorbij Arenas. Na een 3 uur durende klim komt men bij de Refugio de la Laguna Grande in de Circo de Gredos. Hier zal men zonder twijfel de Rode Rotslijster, Steenbokken en Gemzen zien.

Deze opsomming is natuurlijk ver van volledig, zowel wat de biotopen als de vogels betreft. Meer hierover leest U in het verslag van Dirk Colin.

Een reis naar de Spaanse Pyreneeën biedt de deelnemers meer afwisseling in de natuurlijke landschappen: men heeft er de hoge bergen, de uitlopers, de rivierdalen, de kloven, het meer van Sarinena, de vlakte van Los Monegros. Extremadura vormt meer een geheel maar heeft veel meer vogels in aantal en in soorten. Bovendien is er zo veel cultuur te beleven, dat dit alleen al een reis naar het land van de "Conquistadores" loont.

EXTREMADURA – april 1987 –

Ornithologisch verslag

Dirk Colin

Van 12 tot 25 april bezochten 36 Wielewalers Extremadura in Spanje. Het hoofddoel van deze reis was de studie van de vogels waarvan hieronder een bondig overzicht volgt.

Door gebrek aan geschikte biotopen werden weinig watervogels opgemerkt. Enkele Futen, Dodaarzen, Aalscholvers, Blauwe Reigers, Wilde Eenden, Krakeenden, Slobeenden, steltlopers zoals Kleine Plevier, Kievit, Tureluur, Oeverloper, Witgatje, Watersnip, meeuwen zoals Kleine Mantelmeeuw, Geelpootmeeuw/Zilvermeeuw, Kokmeeuw en een enkele Visdief werden waargenomen. Koereigers werden dagelijks en bijna steeds in de omgeving van Trujillo vastgesteld. Opmerkelijk was de talrijkheid van de Ooievaar. Uit een onderzoek van 1984 bleek 44,8% van alle Ooievaars in Spanje te nestelen in Extremadura (Aves, feuille de contact 1987, nr.4:111). Bijzondere aandacht ging naar het nest op een strekdam in het stuwmeer van Almaraz en een grondnest in de onmiddellijke omgeving ervan. Als medebewoners werden Spaanse Mus en Zwarte Spreeuw genoteerd. Zwarte Ooievaars werden alleen waargenomen in of nabij het Nationaal Park Monfragüe. Tot maximaal zes exemplaren werden genoteerd. Bij de befaamde gierenrots nestelde een paartje. Het nest was te bekijken (in bovenaanzicht) van bij het grote rotsblok in de bocht.

Tegenover dezelfde gierenrots nestelt ieder jaar de Oehoe. Wij zagen hem niet, maar de Wielewalers van afdeling Westland, die onder de leiding van Willy Aelvoet een maand na ons Extremadura bezochten, wisten de vogel te lokken met een cassette recorder. Zij hoorden de bedelroep van de jongen en kregen twee Oehoe's te zien, vliegend en zittend.

Roofvogels vormen een groot deel van de aantrekkingskracht van Extremadura. Rode Wouw, Zwarte Wouw, Bui-zerd, Vale Gier, Torenvalk en Kleine Torenvalk werden dagelijks vastgesteld. Slangenarend en Dwergarend waren de meest voorkomende arenden. Steenarend en Havikarend werden enkel in het Park Monfragüe waargenomen. Van aan het gebouwtje aan de linkeroever van de Rio Tago, ten oosten van de brug, zagen we de Steenarend een paar maal naar zijn nest vliegen.

Villareal de San Carlos biedt een goede uitkijkpost voor roofvogels. Een immature Keizerarend werd in de Arroyo de la Luz waargenomen en eveneens in het gebied tussen de Rio Salor en de Rio Ayela. Adulte Keizerarenden werden in Monfragüe geobserveerd. De Keizerarend nestelde in een boom op de helling langs de Rio Tago. De weg ernaartoe werd goed bewaakt door de parkwachters en vrijwilligers-vogelbeschermers. Een ander nest op de flank van de Rio Tiétar was te bekijken vanop de Mirador de la Bascula, gelegen op de CC911. Een laatste onderzoek haalt aan dat er nog 104 paar Spaanse Keizerarend zijn (British Birds 80:324).

Indrukwekkend was de groep van 80 Vale Gieren die zich had verzameld nadat een paard van de Santuario de Monfragüe was gevallen. Enkele Aasgieren werden waargenomen, waarvan een nestelend, op een rotsrichel nabij de Taag. Het aantal broedparen in Spanje wordt op 1000 geschat. Dit is slechts de helft van vroegere schattingen (British Birds 80:323).

Mannetje Grauwe Kiekendief Foto G. Mornie

Hop Foto: G. Mornie

Op één dag na konden we steeds Monniksgieren observeren. Maximaal 10 exemplaren op een dag werden genoteerd. Het broedbestand van de Monniksgier in Spanje telt nu 365 paren. Dit is waarschijnlijk het dubbel van de schattingen halverwege de zeventiger jaren. (British Birds 80:223). Volgens de parkwachter komen er in deze streek een zeventigtal paren Monniksgier voor. Ze nestelen er hier en daar in de bomen.

Indruk maakte de Grauwe Kiekendief met zijn grote aantallen en zijn prachtige balts. Ieder dorpje, afgelegen hacienda of schuur herbergde nagenoeg zijn Kleine Torenvalken. Hun talrijkheid in vergelijking met andere delen van Spanje was opvallend. Buiten twee Slechtvalken en een Sperwer werd er opmerkelijk genoeg een Smelleken waargenomen. Dit mannetje verschrikte de Huiszwaluwen op 21 april nabij de Monasterio de Guadalupe. De roofvogel van de reis moest de Grijze Wouw worden. Na vele dagen zoekwerk in bekende plaatsen konden we een paartje bekijken in de buurt van de Estacion de la Bazagona op 22 april. Aan het stuwmeer Embalse de Arrocampo Almaraz werd een Waterral gehoord.

Trappen en Zandhoenen verhogen de aantrekkingskracht van Extremadura. De ideale plek lag op de weg van Trujillo naar Santa Marta de Magasca. In dit gebied telden we 70 Witbuikzandhoenen, 30 Zwartbuikzandhoenen, 30 Grote Trappen en minstens 100 Kleine Trappen. Grote Trappen werden eveneens waargenomen in de vlakten nabij de Arroyo de la Luz en op de wegen van Trujillo naar Cáceres en Trujillo naar Torrijón el Rubio. Bij de Arroyo de la Luz hadden we op een gegeven moment een Keizerarend, vier Grote Trappen en een Kleine Trap in beeld. Kleine Trappen troffen we zowat overal aan. Grielen werden slechts enkele malen opgemerkt.

De doortrek van Tortels zagen we pas vanaf 22 april op gang komen. Door de aanwezigheid van vele Vlaamse Gaaien, Eksters en Blauwe Eksters werden vele Kuifkoekoeken waargenomen. Tijdens de hele reis werden 36 Kuifkoekoeken opgetekend. Steenuilen werden dagelijks genoteerd. Enkel bij de Taag werden Alpengierzwaluwen en Vale Gierzwaluwen geobserveerd. Hoppen, Bijeneters, Roodkopklauwieren en Klapeksters werden in grote aantallen vastgesteld. Tien Scharrelaars werden meestal kortstondig waargenomen.

Drie spechtesoorten werden genoteerd: Groene Specht, Grote Bonte Specht en Kleine Bonte Specht.

Baltsende Kalanderleeuweriken maken steeds een grote indruk. De flinke aantallen Boomleeuwerik die zich hadden aangepast aan allerlei biotopen verwonderden vele reizigers. Kuifleeuwerik, Theklaleeuwerik en Kortteenleeuwerik werden eveneens genoteerd.

Bij de zwaluwen was de talrijkheid van de Roodstuitzwaluw opvallend. Immens was de Huiszwaluwenkolonie onder een van de bruggen van de Taag. Vijf Duinpiepers werden genoteerd. Op de weg van Trujillo naar Guadalupe werd een Grote Gele Kwikstaart langs een bergriviertje opgemerkt.

Met zangvogels blijkt Extremadura minder bedeed te zijn. Kleine Zwartkop hoorden we overal ratelen. Een goede doortrekdag was 17 april toen we vele Tuinfluiters, Bonte Vliegenvangers, Grauwe Vliegenvangers, Gekraagde Roodstaarten en vooral Bergfluiters vaststelden. Die dag had iedere boom zijn Bergfluiters wel. Het was zonder meer een ware trek golf. Nabij Guadalupe was de Baardgrasmus talrijk. Andere zangvogels zoals de Grote Karekiet, Rietzanger, Waaierstaartrietzanger, Cetti's Zanger, Orpheusspotvogel, Orpheusgrasmus, Zwartkop, Brilgrasmus, Grasmus, Fitis, Tjiftjaf en Fluiters vergden heel wat zoekwerk. Opmerkelijk was de zangpost van een Grote Karekiet in een braamstruik.

Reeds van in het begin van de reis noteerden we Roodborsttapuiten met uitgevlogen jongen. Het Paapje werd slechts driemaal vastgesteld. Tapuit en Blonde Tapuit waren niet erg talrijk. Blauwe Rotslijsters werden in het Nationaal Park Monfragüe waargenomen, op de rots aan de overkant van de befaamde gierenrots. Op 19 en 20 april werd er telkens een paartje Zanglijster genoteerd. Een trekkend mannetje Beflijster zagen we op 15 april. Kuifmees en Zwarte Mees werden eenmaal geobserveerd. Nabij de Monasterio de San Yuste hoorden we de kenmerkende roep van de Boomklever. De talrijkheid van de Grauwe Gors kende geen grenzen. Grijze Gorzen werden alleen in Monfragüe vastgesteld.

Zwarte Ooievaar

Foto G. Mornie

Twee Grote Trappen

Foto G. Mornie

In het bergachtig terrein tussen Trujillo en Guadalupe bleek de Cirlgors goed vertegenwoordigd te zijn. Op 21 en 23 april zagen we een paartje Appelvink. Nabij het hotel Hostal Peru hield zich een paartje Ringmus op. Voor velen was de Spaanse Mus een aangename kennismaking. Ze vertoeven dus nog steeds in Spanje of is Extremadura de laatste bakermat voor de Spaanse Mus in Spanje? Aangenaam was de kolonie die volop een reeks boomnesten aan het vlechten was in een olijfbomgaard in de buurt van Monroy en de kolonie die zich had genesteld in een ooievaarsnest op een strekdam in het stuwmeer Embalse de Arrocampo Almaraz. Ook op de telefoonpalen aan het riviertje Arroyo de la Vid in het park van Monfragüe zijn slordige nesten van de Spaanse Mus. De doortrek van Wielewaal kwam goed op gang vanaf 21 april.

Vlaamse Gaaien, Eksters, Raven en Blauwe Eksters waren overal goed vertegenwoordigd. Blauwe Eksters hielden zich in groepjes op. Prachtig was de observatie van balts en copulatie van een paartje Blauwe Ekster. Interessant detail was dat het mannetje met een bek vol voedsel kwam aanzetten en voor de paring er een deel van afstand aan het vrouwtje om na de paring het resterend deel te geven. Alpenkraaien werden in de buurt van de gierenrots van Monfragüe waargenomen.

Koereiger-
kolonie

Foto
G.Mornie

Extremadura is zonder meer een vogelrijk gebied. Het was er aangenaam vertoeven dank zij de uitstekende voorbereiding door Dhr.Franckx en zijn compagnons. Verder dank ik alle medereizigers die meehielpen aan het opstellen van dit verslag waarbij een lijst van 142 vogelsoorten kon worden opgebouwd.

D.Colin, Hovesesteeweg 36, 2530 Boechehout.

Tel 03/455 88 05

DE TELOORGANG VAN DE NETEVALLEI

TE HALLAAR (Heist-op-den-Berg)

Ludo Meesters

Onder de Netevallei te Hallaar wordt verstaan: dat deel van de vallei van de Grote Nete dat begrepen is tussen de Lodijkbrug (verbrandingsoven) en de gemeentegrens met Itegem. Het geheel wordt grosso modo begrensd door de dorpskern van Itegem en het gehucht Bernum in het noorden, de weg Hulshout-Itegem in het noordoosten, de weg Heist-op-den-Berg-Herentals (de 'Herentalsebaan') in het zuidoosten, de verbindingsweg Hallaar-Lodijkbrug (de 'Broekstraat') in het zuidwesten en de dorpskern van Hallaar met de weg Heist-op-den-Berg-Itegem in het westen. Het landschap ligt ten noordwesten van de heuvel van Heist-op-den-Berg (45 meter hoog) op een hoogte van 5 tot 10 meter boven de zeespiegel. Op het Gewestplan Mechelen (K.B. d.d. 05.08.76) werd het ingetekend als 'landschappelijk waardevol agrarisch gebied'.

Geologie en bodem

De heuvel van Heist-op-den-Berg is een opduiking van het Diestiaan, een afzetting van donkergroene zanden afkomstig van de laatste tertiaire zeetransgressie.

Gedurende de ijstijden (Kwartair) werd het tertiaire landschap diep ingesneden door de ondertussen ontstane Grote Nete, die vooral in de korte zomerperioden smeltwater meebracht van de ijskap. Tijdens de laatste ijstijd (Würm) werden de tertiaire afzettingen bedekt door zandleem van niveo-eolische (1) oorsprong. Gedurende de tussenijstijden verhoogde de erosiebasis van de Grote Nete ten gevolge van de stijging van het zeepeil, waardoor fluviatiel (2) materiaal werd afgezet. Aldus vormde de rivier haar eigen vlakte.

Na de ijstijden werden grote oppervlakten bedekt met stuifzand afkomstig van de valleien. In de vallei van de Grote Nete treft men de recentste quartaire afzettingen aan. Alluviaal materiaal werd nog afgezet gedurende het Subatlanticum en mogelijk tijdens het Subboreaal (3).

In de laagste delen van de vallei werd veen gevormd.

Op een strook van 125 tot 500 meter langs weerszijden van de Grote Nete overheersen de alluviale kleigronden met voornamelijk bij Hallaar grote vlekken met gronden op weinig materiaal.

Deze strook komt in grote lijnen overeen met het traditionele overstromingsgebied van de Grote Nete, zoals we het weervinden op de oudere kaarten van de Ferraris (1777), Vandermaelen (1854) en het Militair Cartografisch Instituut (1925).

Via een strook (zeer) sterk gleyige (4) gronden op zandlemig materiaal is er dan een soms bruuske overgang naar de merkkelijk hoger gelegen lichte zandleemgronden en lemige zandgronden.

In het overstromingsgebied zijn de slecht gedraineerde gronden dominant: de watertafel komt er voor het grootste gedeelte van het jaar – op sommige plaatsen altijd – aan de oppervlakte.

Drainering wordt bemoeilijkt door de aanwezigheid van een ondiep gelegen ijzerzandsteenlaag.

Vegetatiebeschrijving

Bij de vegetatiebeschrijving werd ook rekening gehouden met het gebruik van het land, een aspect dat onafscheidelijk verbonden is met de aard van de begroeiing.

Het grootste gedeelte van de Netevallei te Hallaar bestaat uit grasland. Hoewel het onderscheid tussen wei- en hooiland niet altijd duidelijk is vanwege het afwisselend gebruik als zodanig, kunnen deze graslanden – in de volksmond ook 'beemden' genoemd – ingedeeld worden in :

- graasweiden;
- matig bemeste graslanden op (matig) vochtige grond (Arrhenatherion) met als kensoorten Reukgras, Grote Vossestaart, Timotee gras, Beemdgras, Zachte Dravik, Hazezegge, Smalle Weegbree, Veldlathyrus, Wilde Peen, Grote Bevernel, Pinksterbloem, Knoopkruid en Kleine Ratelaar ;
- matig bemeste graslanden op natte grond (Calthion palustris en Filipendulion p.p.) met Tweerijige Zegge, Dotterbloem, Moerasspirea, Wilde Bertram, Kale Jonker, Moerasrolklaver, Wederik, Echte Koekoeksbloem, Breedbladige Orchis en, kenmerkend voor de vallei van de Grote Nete, Poelruit;
- soortenarme graslanden met Engels Raaigras, Witbol, Kropaar en Witte Klaver;
- graslanden op zure, arme, droge grond met o.m. Schapezuring en Sint-Janskruid.

Verlandingsvegetaties komen voor in grachten, greppels, poelen en depressies tussen of in de hooilanden, soms uitdrukkend over een grotere oppervlakte. Ze kunnen verder onderverdeeld worden in rietlanden, die slechts plaatselijk en in beperkte mate voorkomen, en de verlandingsvegetaties met o.m. Scherpe Zegge, Moeraszegge, Blaaszegge, Holpijp, Gele Lis, Wolfspoot, Watermunt, Waterzuring en Grote Egelskop.

Tussen de Broekstraat en de Grote Nete, op de gronden op weinig materiaal, komen nog fragmenten van matig voedselarme, kalkarme, zure laagveenmoerassen (*Carex nigra*) voor in grachten of depressies. Hier groeien nog de kenmerkende soorten als Gewone Zegge, Zompzegge, Snavelzegge, Wateraardbei, Waterdrieblad, Moerasviooltje, Melkeppe, Moeraswalstro, Egelboterbloem en Waternavel.

De struwelen omvatten opslag van allerlei aard (b.v. Vossebomen, op de puinhopen van vroegere ijzerertsontginning), vochtige wilgestruwelen als successiestadium in de verlandingsvegetaties en de laagveenmoerassen en de doornstruwelen tussen de hooi- en weilanden, met vnl. bramen.

In de Netevallei te Hallaar komt slecht op één plaats een volwaardig Eiken-Berkenbos voor, nl. in het noordoosten.

Populierenbossen werden vooral aangeplant in het overstromingsgebied van de Grote Nete. De onderbegroeiing bestaat dikwijls uit Zwarte Els en ruigteplanten als Grote Brandnetel.

De weinige naaldboutaanplantingen bestaan hoofdzakelijk uit Corsicaanse Den en Fijnspar.

Ongetwijfeld kunnen de lineaire landschapselementen als aspectbepalend beschouwd worden. In het overstromingsgebied van de Grote Nete vinden we overwegend puntbeplantingen (Zomereik, Wilg sp. en Zwarte Els).

De lijnbeplantingen omvatten houtwallen langsheen grachten, houtkanten met hakhout en opgaande bomen (vnl. Zomereik), bomenrijen en dreven (vnl. Beuk en Zomereik) en hagen, vooral rond tuinen van hoeven (Haagbeuk, Liguster en Taxus).

De teloorgang ingezet ...

Tot vorig jaar bleef de Netevallei in Hallaar nog vrij authentiek. Hoewel de waterkwaliteit bedenkelijk was – o.m. door de industriële lozingen in de Grote Laak te Tessenlo – bestond er toch nog een natuurlijke interactie tussen het rivierecosysteem en het rivierdalecosysteem.

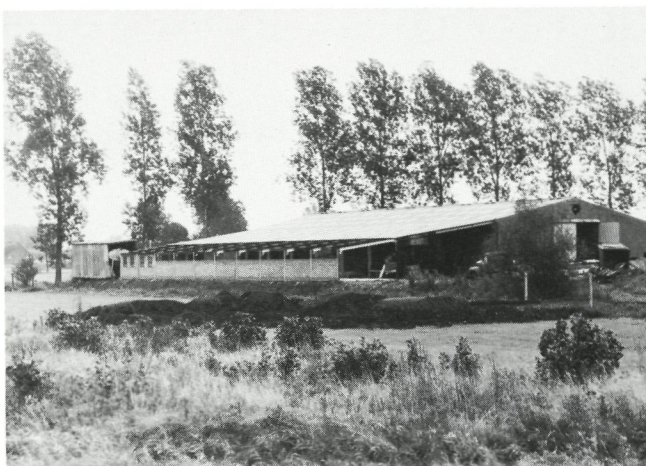

Foto 1 "Stal" nabij de Lodijkbrug

Foto 2 De nieuwe "voorlopige" dijken nabij de Bernemse Laak

Foto 3 Ophoging van weiland aan de Broekstraat

Foto 4 "Nieuw" en oud achter elkaar

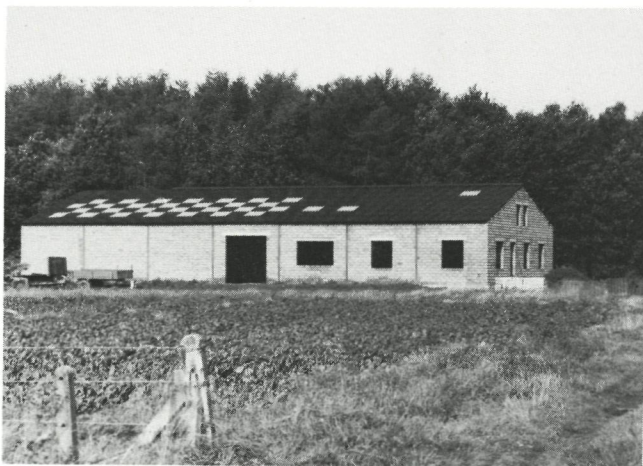

Foto 5 Groentehal nabij Wieshagen

Foto 6 De Levensboom doet zijn intrede

De in de loop der jaren ontstane weekendverblijven, en dat waren er relatief weinig, raakten gecamoufleerd binnen hun populierenbeplanting of werden 'onderhoudsloos' achtergelaten.

In het zuiden, in de hoek gevormd door de Bruggeneindse Laak en de Herentalsebaan, werd door een loonarbeider een drassig terrein opgehoogd met aarde en bouwmaterialen allerhande. Hij kreeg nadien een bouwvergunning om er een stal te zetten; het werd een grote stal, met ingebouwde woning en hangars voor grondwerkmachines (foto 1). Gelukkig ligt dit terrein nog in de periferie van het landschap, niet ver van de huisvuilverbrandingsoven en de gemeentelijke opslagruimte.

Het is eigenlijk eerst vorig jaar dat de definitieve aftakeling van het landschap werd ingezet.

Vooreerst werden in opdracht van de Dienst der Zeeschelde (Ministerie van Openbare Werken), bevoegd voor het bevaarbaar gedeelte van de Grote Nete, de voorlopige dijkwerken aangevat (foto 2). De hoogte van de dijken – voor zover we hier nog van dijken konden spreken – werden opgetrokken tot + 7 meter T.A.W. (5). Het dwarsprofiel werd zodanig aangepast dat de rivierbodem versmalde, de binnentaluds minder steil werden en de totale breedte van de rivier met haar dijken ongeveer verdubbelde. Dit jaar zullen de werken voltooid worden met het plaatsen van afvoerbuizen met terugslagkleppen aan de monding van de zijlopen en de dode Netearmen. Hierdoor zullen de zijlopen bijna volledig afgesloten worden van de rivier, want slechts in zeer uitzonderlijke omstandigheden (lage waterstand in de Nete en hoge waterstand in de zijloop) zal er nog water afvloeien naar de Grote Nete. Recent werd door een ingenieur van de Dienst der Zeeschelde hieromtrent verklaard dat het vooral de bedoeling was om het vuile Netewater binnen de dijken te houden....

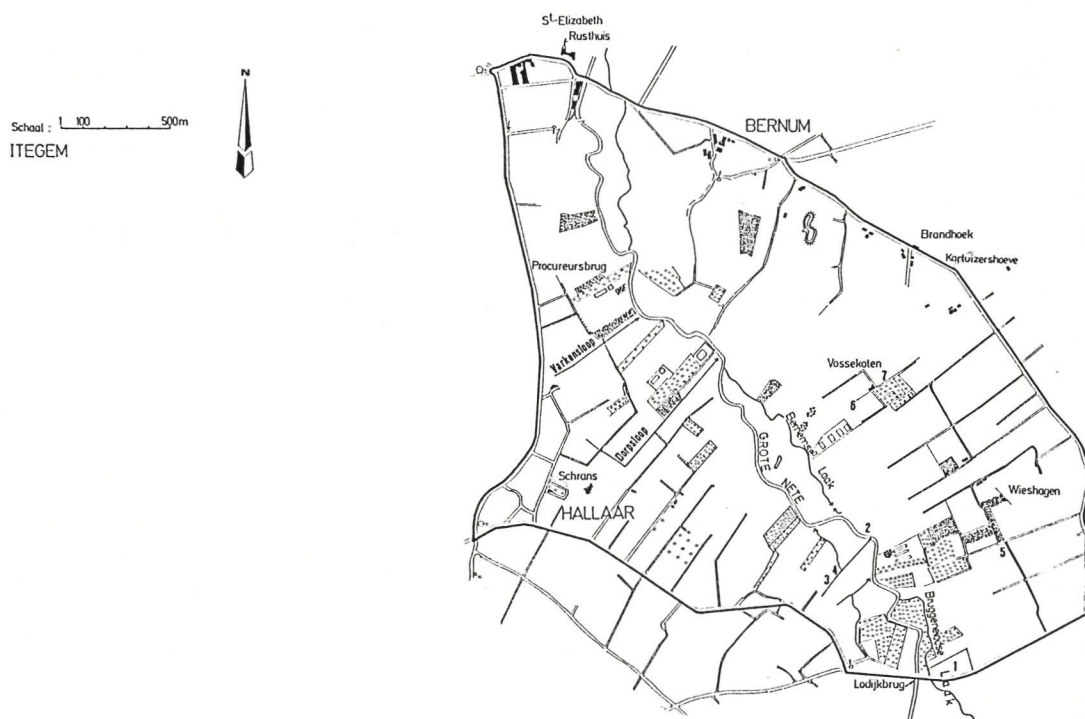
Vorige zomer werden tussen de Broekstraat en de Grote Nete twee reepvormige percelen weiland, eigendom van het O.C.M.W., opgehoogd met een metersdikke laag aarde en afbraakpuin (asfalt, beton, baksteen – foto's 3 en 4). Bij nader toezien bleken de werken uitgevoerd te zijn door de technische dienst van de gemeente Heist-op-den-Berg, "om uitsluitend humanitaire redenen ten overstaan van het gezin dat al jarenlang het esthetisch uitzicht langs de Broekstraat ongunstig mee bepaalt." (6).

Het gemeentebestuur prefereerde hier blijkbaar een metershoge dam door de Netevallei boven het vertrouwde beeld van een pittoreske zigeunernederzetting naast de Broekstraat.

Vorig jaar werd nabij Wieshagen een groentehal met woning gebouwd (foto 5). De eigenaar kreeg hiervoor een bouwvergunning onder de opschortende voorwaarden dat de muren werden opgetrokken in rode baksteen en het dak bedekt met bruine golfplaten. Waarschijnlijk wordt hier later nog een aparte woning bijgebouwd. Ondertussen werden vanaf de weg Hulshout-Itegem bovengronds elektriciteitsleidingen aangelegd.

Nabij Vossekoten werd recent gestart met de oprichting van een nieuw bedrijf, waarschijnlijk een tuinbouwbedrijf. Het geheel van gronden werd omheind met betonnen platen in de grond, betonnen palen en geplastificeerde metaaldraad. Langsheen de westkant werd een nieuwe weg aangelegd door ophoging van het vochtig terrein met afbraakpuin. Langsheen de binnenkant van de draad werd om de meter een Levensboom geplant; er werden grachten getrokken en een vijver gegraven (foto 6). Tenslotte werden in de onmiddellijke omgeving van de bestaande boerderij twee loodsen gebouwd. De nieuwe eigenaar schijnt toch wel wat respect voor de natuur te hebben, vermits één van die loodsen gebouwd werd op de plaats waar drie oude eiken staan... zonder de eiken te verwijderen (foto 7).

Tenslotte wordt nagenoeg geheel het landschap bedreigd door een geplande ruilverkaveling. Het is nog af te wachten of de Nationale Landmaatschappij pogingen zal ondernemen om de beemden te ontwateren; door de aanleg van de voorlopige dijken met afvoerbuizen met terugslagkleppen werden de mogelijkheden tot ontwatering fel gehypothekeerd. De vrees is groter dat na het ruilen van de kavels vele kenmerkende houtwallen en bomerijen zullen verdwijnen, zoals reeds gedemonstreerd werd bij andere ruilverkavelingen.

Situeringssplan met aanduiding van de beboste percelen (bossen en struwelen).

De cijfers duiden de plaatsen aan waar de foto's met hetzelfde nummer werden genomen.

Mogelijkheden tot bescherming van het valleilandschap

Door de natuurliefhebber, die ook bezorgd is om het behoud van het oorspronkelijk landschap, kan de vraag gesteld worden wat er nog te doen is tegen de huidige ingrepen in het landschap.

Algemeen kan gesteld worden dat landbouwactiviteiten in een volgens het gewestplan "landschappelijk waardevol agrarisch gebied" niet kunnen verboden worden. Door het Bestuur Ruimtelijke Ordening (Administratie voor Ruimtelijke Ordening en Leefmilieu) zal dus meestal gunstig gereageerd worden op bouw aanvragen voor stallen, loodsen e.d., maar dan wel met stedenbouwkundige voorschriften in functie van het landschappelijk karakter van de omgeving. Uiteraard zijn deze voorschriften ook onderhevig aan persoonlijke smaken.

Sinds 30 augustus 1984 moeten we ook rekening houden met het Decreet houdende aanvulling van de Wet van 29 Maart 1962, het zogenaamde 'minidecreet' van gemeenschapminister P. Akkermans, dat o.a. bepaalt dat de gebruikswijziging in bepaalde gevallen wordt onderworpen aan een vergunning en dat de uitbreiding van bedrijfsgebouwen maximaal mag leiden tot een vermeerdering van 100 % van het bestaande volume. In agrarische gebieden dient hiertoe het advies gevraagd van de Minister van Landbouw. In artikel 44 van de Wet van 29 maart 1962 houdende organisatie van de ruimtelijke ordening en van de stedenbouw zelf worden een aantal activiteiten vergunningsplichtig gesteld. Zo is het zonder meer duidelijk dat het bouwen van vaste inrichtingen – afsluitingen worden hier helaas niet bijgeteld – , het opslaan van gebruikte voertuigen of schroot, het plaatsen van woon- of kampeerwagens en het ontbossen (d.w.z. kappen van een bos zonder heraanplanting) niet mogen zonder bouwvergunning.

Ook het reliëf wijzigen is zonder vergunning verboden, maar daarbij bestaat een tolerantiegrens van ongeveer een halve meter. Tegen de aanleg van wegen door geringe ophoging van het terrein kan dus niets gedaan worden met artikel 44 van de Wet van 1962.

Wat het vellen van alleenstaande hoogstammige bomen, ook in bomenrijen of dreven, en het ontginnen of de vegetatiewijziging van heiden of venen betreft, bestaan er nog steeds géén uitvoeringsbesluiten. De natuurliefhebber staat in deze gevallen machteloos, tenzij door de gemeente een kapreglement werd uitgevaardigd, zoals b.v. in Grobbendonk en Turnhout.

Het storten van inert materiaal zoals stukken beton, asfalt of baksteen in natuur- en landbouwgebieden is verboden. Het moet naar een door de Openbare Afvalmaatschappij voor het Vlaamse Gewest goedgekeurd klasse III-stort gevoerd worden (7). In de praktijk echter zien we dat ook op dit vlak sommige activiteiten getolereerd worden, zoals het verharderen van wegen of het verstevigen van oevers en dijken met afbraakpuin.

Tenslotte bestaat er nog de mogelijkheid tot rangschikking als landschap conform de Wet van 7 augustus 1931 op het behoud van monumenten en landschappen, waardoor specifieke verbodsbepalingen kunnen opgelegd worden aan de eigenaars. Een voorstel in deze zin werd uitgewerkt door het Bestuur Monumenten en Landschappen.

Gelet op de huidige wetgeving kan een gemeentebestuur een erg belangrijke rol spelen in het behoud van haar landschappelijk patrimonium. In Heist-op-den-Berg liggen de zaken enigszins anders: in plaats van illegale ingrepen te beteugelen, doet het dit zelf !

Voetnoten

Foto 7 Natuurbehoud "à la lettre"

(1) *Niveo-eolisch*: Met deze naam is bedoeld aan te geven dat bij de periglaciale zandstormen de sneeuw behoort, waarbij het onvermijdelijk is dat voorjaarsdooi tevens aanleiding geeft tot verplaatsing van materiaal en ontmenging van lemige bestandsdelen.

(2) *Fluviaal*: Door de rivier

(3) *Subatlanticum*: 600 jaar voor Christus tot nu.

Subboreaal: 2500 tot 600 jaar voor Christus.

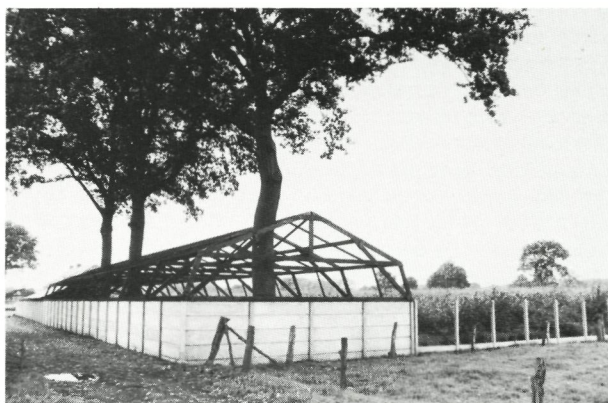
Subatlanticum en Subboreaal zijn de laatste deelepochen van het Holoceen, het tijdvak waarin we tegenwoordig leven.

(4) *Gleyig*: Met aanwezigheid van roestkleurige en grijze vlekken in de horizonten die tijdelijk met water verzadigd zijn. Hun bovengrens geeft de gemiddelde hoogste grondwaterstand aan.

(5) *T.A.W.*: Vergelijkingsvlak van de tweede algemene waterpassing (Nationaal Geografisch Instituut, 1946-1948)

(6) Citaat uit het antwoord van het college van burgemeester en schepenen van en te Heist-op-den-Berg d.d. 30 september 1987 op het schrijven van de Wielewaalafdeling Netevallei d.d. 4 september 1987.

(7) Door de O.V.A.M. werd begin oktober 1987 het O.C.M.W., eigenaar van het bewuste terrein, verzocht de achtergelaten afvalstoffen af te voeren naar een daartoe vergunde inrichting, en dit voor 1 januari 1988.

Bibliografie

Baeyens L. & Scheys G., *Bodemkaart van België: kaartblad Heist-op-den-Berg 59E en verklarende tekst bij het kaartblad*, Gent, Centrum voor Bodemkartering, 1960.

Van Baelen D. & Van Tricht K., *Landschapsecologisch rapport over de Netevallei te Heist-op-den-Berg en Hulshout*. Hallaar, Wielewaalafdeling Netevallei 1984.

L.Meesters, Doelenstraat 44, 2440 Geel

Een hommage met uitstel voor een geestesverwant: Bengt Berg (1885–1967).

Robert De Lust

In december 1979 verrast mijn vrouw me met een boekje dat ze tweedehands op de kop tikte: "Mijn vriend uit Lapland" met als toegevoegde titel "De Morinelplevier". Mijn reactie was een niet te evenaren klapzoon. Dit boek immers, had ik eerder toevallig in Franse versie gelezen, in de winter 1978–79. Broeder Simeon, de formidabele vogeltekenaar en verteller op zoveel schitterende reünies van vogelaars, had me dit verhaal over een lijfelijke ontmoeting met de Morinelplevier ter hand gesteld. Ik beken het, tot dan toe was de auteur Bengt Berg (1885–1967) me volstrekt onbekend gebleven. Maar de lectuur van dit verhaal verruimde op slag mijn aspiraties als veldornitholoog. Geen overdreven bewering overigens, want het schitterende essay zette er me toe aan metertijd zelf Lapse wegen te verkennen.

Nu is de ontmoeting van deze onderhand vergeten auteur met de Morinelplevier niet de enige schrijftuur die de vogelaar onweersstaanbaar doet hunkeren naar verre einders en ornithologische delicatessen. In de loop van de jaren konden we verschillende titels van Bengt (want zo noemen wij hem thuis gewoon, omdat hij ons naar geestesgoed en betrachtingen na staat als een levende verwant) onveranderlijk uit het boekenrek van ene 'de Slegte' opdiepen. "Meine Abenteuer unter Tiere", "De liefdesgeschiedenis van een wilde gans", "Met de trekvoegels naar Afrika", "Verloren Paradijs", "De laatste arenden", "Abu Markub", "De lammergier van de Himalaya" wikkelden we met de gretigheid van een verzamelaar in een papier. Iedere nieuw gevonden titel bracht ons in aanraking met de gedachtenwereld en het grenzeloze enthousiasme van een ornitholoog-wereldreiziger van formaat, een pionier van de vogelfotografie, van de eerste dier-documentaire films, die over heel de wereld verbazing, bewondering en ontzag wekten.

In de mate dat we de exploratietochten van Bengt Berg, zijn commentaren daarbij en de reacties van zijn tijdgenoten-perslui leerden kennen, nam onze verwondering over één verbijsterend fenomeen hand over hand toe: Bengt Berg is vandaag de dag vergeten. Dit wekt des te meer verwondering als men nagaat dat deze Zweedse explorerator zijn films voorstelde in alle grote wereldsteden. Zijn boeken werden in alle grote wereldtalen gedrukt en kranten als de New York Times schreven verrukte kritieken.

De tijd relativeert weliswaar veel menselijke daden, maar de snelheid waarmee de faam van deze man sedert de vijftiger jaren vervluchtigde is gewoon verbijsterend. En toch spreekt iedere toevallige lezer van bovengenoemde boektitels met warmte over de pittige anekdotes, over de onmiskenbare kwaliteit van de foto's die toendertijd met de fameuze, zij het beruchte platencamera's geproduceerd werden. Want dat zijn de kenmerken van het vergeten oeuvre van Bengt Berg; die fraaie foto's uit het "zwart-wit-tijdperk", alsmede de verhaaltant waarin de auteur zijn belevenissen wikkelt. Nu blijft het altijd raden naar de werkelijke taalrijkdom en beheersing van een auteur als men aangewezen is op vertalingen. Rinke Tolman, de schrijver van die heerlijke monografie over de Kievit, is de steller van al het Nederlandse vertaalwerk. Wegens het feit dat ik zowel de Franse als de Nederlandse versie van "Mijn vriend uit Lapland" las, verkreeg ik toch een indruk van de vertaal-getrouwheid. Een tweetal Duitstalige titels vervolledigden mijn aanvoelen van de schrijffrant van Bengt Berg, al zou ik veel geven om de originele Zweedse teksten te kunnen begrijpen en aanvoelen.

De schrijfstijl doet uiteraard soms iets vormelijk, romantisch en dus ietwat verouderd aan. Maar het is duidelijk dat

Bengt Berg

de verteller Bengt Berg zeer genietbare teksten schreef, die in bepaalde passages prachtige sfeerscheppingen bevatten.

Om verschillende redenen wilde ik sedert enige tijd al een stukje plegen over deze vogelfanaat, die één van de pioniers op het terrein van de vogelfotografie mag genoemd worden. Zijn relaas over de Morinelplevier schetst het landschap en de aparte sfeer van Lapland op onnavolgbare wijze. De volharding waarmee Bengt Berg de Kraanvogels in de Lapse moerassen en de Schoenbekvogel in de papyruswouden van het Opper-Nijldistrict wist op te sporen, blijft bewonderenswaardig. Zijn speurtocht en zijn belevenissen bij het nest van de Lammergier in de Himalaya krijgen de kleur van een epos. Het is gewoon jammer dat dergelijk oeuvre, al behoort het voortaan tot de archiefstukken van de ornithologische literatuur, volledig onbekend blijft aan de ornitholoog van vandaag. Wij veldwaarnemers, fotografen en reizigers naar zoveel vogeleldorado's, grijpen naar gesofisticeerde hulpmiddelen van deze tijd: telescopen, tele-objectieven, zoomlenzen, allerbeste veldkijkers en zelfs video-apparatuur. De schitterendste TV-documentaires vergasten ons op spektakelstukken. Men zou er de verdiensten en de heroïek van de vroege exploratiejaren bij vergeten. Het leek me interessant een idee te hebben van de heuse ontdekkingsstochten naar vogelbroedplaatsen, zoals die een halve eeuw geleden nog plaatsvonden.

Door middel van enkele zinsneden uit het werk van Bengt Berg, het aanhalen van een aantal merkwaardige feiten en omstandigheden, moet het mogelijk zijn een beeld op te hangen van die grote voorganger. Laat wat volgt enerzijds een hommage zijn, anderzijds een stimulans om ons veldwerk deels ook te oriënteren naar de geduldige observatie van het vogelgedrag. Want ook dit wordt gaandeweg duidelijk bij het lezen van Bengt Bergs boeken: het fenomeen 'vogel' krijgt vorm door de waarneming en beschrijving van zijn uiterlijk. Het krijgt inhoud door de waarneming en interpretatie van zijn gedrag, in zoveel facetten als er omstandigheden zijn.

Het in herinnering brengen van Bengt Berg heeft iets gemeen met goud delven. De boeken van die buitengewone verteller kan je, mits enig speurwerk en veel geduld, nog wel op de kop tikken. Veel moeilijker blijkt het, om biografische gegevens over de auteur te verzamelen. Navraag bij nazaten van de voormalige N.V. Leopolds Uitgeverij, te Den Haag, noch vraag om informatie bij tal van Zweedse instanties, leverde weinig méér op dan dezelfde summiere feitjes die enkel in Noordhoff's encyclopedie vermeld worden: geboren in 1885, overleden in 1967, aangevuld met de vermelding van een paar titels, ook van een roman.

De persoon van Bengt Berg blijft me vooralsnog grotendeels onbekend. Het trof me daarenboven bijzonder onaangenaam, ongeloofwaardig eigenlijk, dat mondelinge navraag bij Zweden in Bengt Bergs geboorteland zelf, niets dan verwondering en onwetendheid opleverde. Een journalist, werkzaam bij het Zweedse Verkeersbureau in Amsterdam, beloofde me zijn licht op te steken in Zweden. Maar wellicht botste ook hij op een onbegrijpelijke onverschilligheid. Een grondige speurtocht in de boekentoren van de Rijksuniversiteit in Gent leverde dezelfde schrale notities op zoals hiervoor genoemd. Het is dus uiteindelijk het werk van Bengt Berg zelf, dat ons een idee moet geven van zijn gedrevenheid en onmiskenbare flair. Een chronologische rangschikking maken van zijn boeken is al even problematisch omdat ik me in feite op het jaartal van de publikatie van de Nederlandse vertaling moet steunen.

Het verslag over een reis naar Boven-Egypte tekent de zoektocht van Bengt Berg naar de Schoenbekvogel. Bengt Berg vertelt hierin dat zijn vaardigheid om vogels op te zetten de aandacht getrokken had van Professor A. Koenig uit Bonn, een vermaard ornitholoog. In opdracht van deze vorser verzamelde Berg materiaal (balgen en notities) in Lapland en Finmarken. De confrontatie met een geprepareerde balg van een Schoenbekvogel leidde ruim vijftien jaar later tot een zoektocht naar de woongebieden van deze geheimzinnige vogel. De Nederlandse versie van dit relaas verscheen in 1928.

Bengt Berg wil foto's en filmmateriaal over deze vogelsoort verzamelen en beschrijft heel deze gebeurtenis met de passie van een bezeten jager. Treffend schildert hij met enkele rake zinnen de reuzevogel. "Hij gedroeg zich volkomen als een reiger. Hij stond minutenlang volstrekt onbeweeglijk, de kop gebogen boven het water en het gras, alsof de geweldige snavel zo zwaar was, dat hij hem niet recht kon houden. Daarna deed hij langzaam een stap. Hij hief de ene voet met de enorm lange tenen zachtjes boven het water en liet hem weer zakken, terwijl hij tegelijkertijd even voorzichtig het gewicht van zijn grote zware lichaam bij de laatste stap naar voor schoof."

Heel het eigene van die indrukwekkende vogel met de reusachtige snavel weet Bengt Berg aldus weer te geven: "Plotseling ontmoette ik in de kijker zijn oog. Hij had ons nu gezien. Het was een rustig onderzoekende blik, zonder een zweem van vrees. Een kalm, bleekgeel oog onder een boog van veren dat de indruk gaf van een ernstige, haast boze blik onder ruige wenkbrauwen".

Bengt Berg geeft blijk van literaire kwaliteiten in het onvolprezen "Mijn vriend uit Lapland" waarvan in 1929 de Nederlandse versie verscheen. Hij weet de stemming van het Lapse landschap op perfecte wijze op te roepen en plaatst daarin het vogelgebeuren op een meeslepende manier. Dit boek verdient een plaats bij de merkwaardigste vogelliteratuur. Het getuigt van een poëtische zeggingskracht en heel oorspronkelijke zegswijzen. Schilderachtig is de biotooptekening van de Morinelplevier, die de auteur gaat opzoeken in het Hoge Noorden.

"In het land, waar onze Morinelplevier woonde, spande zich de hemel als een grote vensterruit en overal in het rond strekte wij het land beneden ons zich uit: van de hoeven in het weidegebied langs de oevers in het Kalixdal tot de steile hellingen van de Kebnekaise en de witte gletsjers van de Sarjekfjell, verscheidene mijlen zuidwaarts."

Bengt Berg beschrijft de tocht naar de broedgronden van Lahol (=Laps woord voor de Morinelplevier), zijn verwachtingen om die uiterst makke maar even moeilijk te vinden vogel te ontmoeten, te fotograferen. Hij verhaalt over het ongeloof en naderhand de verbazing van zijn twee metgezellen, een Lap en een Fin, als hij hen diets wil maken dat het mannetje de eieren bebroedt en de jongen onder zijn hoede neemt.

Fantastisch mooi vind ik volgende passage: "De midzomerweek brak aan. De kruin van de Pidjastjakko was nog steeds even wit. Toen stak er op een nacht een zuidoostenwind met regenbuien op en de dag erna zag men, eindelijk, daarboven grote donkere vlekken. Die dag moest de Fin verscheidene uren in het bos zoeken naar zijn paard, maar tegen de avond trokken wij de rivier over met voorraad voor vier dagen; tegen middernacht hadden wij de boomgrens bereikt, waar de beek van de Rattekjaur naar beneden ruiste tussen blanke sneeuwboorden."

Wanneer ze het legsel van de Morinelplevier vinden, beschrijft Berg de timide, maar niettemin erg makke vogel en het gedrag van deze plevier in de nabijheid van drie mensen. Het boek wordt effenaf spannend als de auteur zijn plan schetst om de vogel te laten broeden in zijn hand. Bengt Berg uit zijn idee daaromtrent als volgt: "Ja, ik had een keer gehoord dat een man erin geslaagd was een wilde vogel in zijn hand te laten broeden en deze gedachte zat mij sindsdien als een schaduw op de hielen."

Heel de historie speelt zich dan af in de streek van Kiruna, waar het ijzererts aan de oppervlakte van de bergen komt. De technische aanpak van deze onderneming, daar het toch vooral de bedoeling was en bleef foto's van het hele gebeuren te maken, doet Bengt Berg haarfijn uit de doeken. "Daar gebleken was, dat de Fin moeite had om het met de camera klaar te spelen, zulks in verband met Lahol's vlugge bewegingen, legde ik een elektrische leiding van de camera over de grond en bracht het contact zo aan, dat ikzelf alles met de voet kon regelen. En toen nam ik een lange kronkelende dauwworm en bood hem die aan; van dit ogenblik af aan zijn het eigenlijk de foto's die de geschiedenis verder moeten vertellen."

Heel geleidelijk went Bengt Berg de Morinelplevier aan de bewegingen om zijn hand onder de eieren en de broedende vogel te schuiven. Hij zal mettertijd de eieren op een laagje Kraaiheide in zijn handpalm leggen: "Op welk ogenblik de verandering in hem plaatsgreep weet ik niet, maar nu kende hij niet de minste aarzeling meer. Hij kwam rustig naderbij en stapte in mijn hand."

De filosofie van Berg blijkt ondermeer uit volgend citaat: "Het is namelijk lang niet voldoende om te weten dat een vogelwijfje haar eieren verlaat en dat het mannetje ze verder onder zijn hoede neemt. Om tot enige klaarheid te komen moet men eerst weten *waarom* dit gebeurt, doch zulks vergt een lange reeks van zorgvuldige waarnemingen."

In 1930 publiceerde de N.V. Leopold's Uitgeverij, twee Nederlandse titels van Bengt Berg: "De Laatste Arenden" en "De liefdesgeschiedenis van een wilde gans". Het eerstgenoemde werk is een schitterend relaas over de Zeearenden en de bedreigingen die op hun voortbestaan wegen. Berg klaagt over de gebrekkige natuurbeschermingspolitiek in Zweden. Met enig sarcasme evalueert hij het (toenmalige) broedbestand: "Wat wij aan Zeearenden hebben overgehouden is makkelijk op te sommen. Voor zover ik weet zijn het achttien paar. Dat is alles. Misschien weet nog iemand een paar of drie op te noemen die me zijn ontgaan. Dan zouden het er eenentwintig zijn."

Soms lijkt Berg zelf verwonderd te zijn, dat hij zich op een bepaald moment ontwikkeld heeft tot een fameus vogelfotograaf, want terugkijkend op die ontwikkeling maakt hij volgende bedenking: "Maar als toen iemand bij mij gekomen was en mij verteld zou hebben, dat ik op zekere dag in de top van een boom negentien uur lang met een camera gehurkt zou zitten, om te wachten op een oeroude Zeearend en tenslotte de machtige, schuwe vogel in zijn brede nest op maar enkele meters afstand zou zien staan, terwijl hij zijn fladderende wilde jongen met buit voerde en rustig in het oog van de camera keek alsof hij maar een onbetekenende vijand monsterde, dan zou ik geantwoord hebben dat hij droomde."

Hij kwam rustig naderbij en stapte in mijn hand

In gezelschap van een ervaren marinepiloot stijgt Bengt Berg op in een "tweedekker" om met het fototoestel vast te leggen hoe de arenden hun eigen vogeleilanden zagen. De luchtdruk vernielde meer dan eens de camera, zelfs illustreerden noodlandingen met veel gekraak en splinters het vaak hachelijke van Bergs ondernemingen. Het doorzettingsvermogen van deze pionier moet fabuleus geweest zijn, zonder meer. Altijd de beperkte technische mogelijkheden qua foto-apparatuur in acht nemend, zoals de zware, onhandelbare platencamera's waarmee hij in alle omstandigheden moest werken, is het verbazingwekkend hoe deze man erin slaagde dergelijke fantastische foto's te maken. Hardnekkig joeg Bengt Berg de opnamen na die hij in gedachten had. Vliegbeelden van de roofvogels, beelden van de jongen- en broedzorg, niets leek hem ondoenlijk. De foto's van de Zeearenden, maar daarenboven de tekst van dit schitterende verslag, kunnen iedere vergelijking met de huidige vogelboeken doorstaan. Berg geeft, in een tijd dat zuiver wetenschappelijk gedragsonderzoek op moderne leest nog van de grond moest komen, de gradaties van een echt epos aan dit wedervaren met de Zeearenden. Gedragsbeschrijvingen, landschapstekeningen en voortdurend geslaagde sfeerscheppingen zijn telkens ingrediënten van zijn boeken.

In "De Laatste Arenden" spreekt Bengt Berg zijn liefde uit voor z'n Zweedse geboortegrond, zijn onverbloemd ontzag voor die indrukwekkende roofvogels van de scherenkusten en Lapland. "De Laatste Arenden" is mogelijk zijn beste, meest bezielde geschreven boek. Het bevat een gebald relaas van praktische fotografieproblemen, van alle mogelijke hoop en twijfel die zo karakteristiek is voor de vogelfotograaf, van onverzettelijke doelbewustheid, met daarenboven de verrissende ongekunsteldheid van een natuurlijke vormschoonheid. Lees bijvoorbeeld volgende zinsnede: "Toen gebeurde het in een winter, dat de bewaker van Bjorksunds scherengebied het derde arendsnest vond. Het was in maart. Ik was over het laatste ijs, op schaatsen, erop uitgetrokken om naar het lentelied van de Oehoe te luisteren en uit te vissen waar hij van plan was te nestelen. Toen zagen wij de arenden. Het was in de tijd dat zij aanstalten maakten om te gaan bouwen."

In "De liefdesgeschiedenis van een wilde gans" licht Bengt Berg een tipje van de sluier betreffende zijn familieleven. Hij betreft, kennelijk tot over zijn oren verliefd, geregeld zijn jonge vrouw in het verhaal. Een mannetje Grauwe Gans, dat vleugellam is, overwintert aan de Zweedse oostkust en wordt in het eropvolgende voorjaar opnieuw vervoegd door het wijfje, dat op trek tweemaal de lange weg over West-Europa aflegde. Ze blijft de daaropvolgende herfst mét haar jongen bij hem en brengt daar trouw de winter door. Bengt Berg beschrijft dit verhaal niet op een over-romantisierende manier, maar integendeel zakelijk verslaggevend en toch geëmotioneerd. Hij volgt de gebeurtenissen met het oog van de gedragsonderzoeker, die terzelfdertijd verknocht is aan zijn ganzen. Wie de belevenissen van Konrad Lorenz met zijn Grauwe Ganzen dan leest, komt onwillekeurig tot de slotsom dat Bengt Berg hem mogelijk, zoniet onvermijdelijk, geïnspireerd heeft.

"Met de trekvogels naar Afrika" (1944) en "De Lammergier van de Himalaya" (1932) zijn even begeesterende getuigenissen van de pioniersgeest die deze explorer, ornitholoog en vogelfotograaf ten toon spreidde, in een tijd dat de doorsneeburger alleen kon dromen van verre reizen. In het eerste werk spreekt Bengt Berg meer dan eens over Oland, waar hij vaak verbleef in zijn jeugd. In datzelfde boek verneemt de lezer dat Berg herhaalde keren Lapland verkende, maar eerst echter tal van reizen naar andere continenten ondernam, om pas later de Kraanvogels in hun Zweedse broedgebieden te gaan opzoeken. Want over de Kraanvogels handelt dit verhaal. Bengt Berg zoekt de vogels in de eenzame veenmoerassen op. Hij slaagt erin, in dit boek op onnavolgbare wijze de stemming, de aparte sfeer van deze eindeloze ruimte weer te geven. Eén alinea haal ik aan uit de eerste helft van dit schitterende relaas. "Die dag, toen ik daar, temidden van slijk en veenwater, moe en dorstig in het moeras verborgen zat en zag hoe de grote, verstandige vogel met onbeschrijflijke omzichtigheid zijn jong uit

Morinelplevier

Foto R.De Lust

de gevangenis van het ei hielp, is één der kostbaarste uit mijn leven."

Ergens moet Berg over bijzondere faciliteiten beschikt hebben. Hij wil bijvoorbeeld de overwinteringskwartieren van de Kraanvogels opzoeken en schrijft hierover: "Zo gaf ik het op, verder in Spanje te zoeken; ik nam enkele camera's en reisde naar de Nijl, om te zien waarheen de Kraanvogels trokken."

Die financiële armslag liet hem zo te zien toe al het nodige te doen om het begerde illustratiemateriaal te bemachtigen. Hij beschrijft bijvoorbeeld één facet van zijn werkmethode aldus: "s Avonds ontwikkelde ik in mijn kajuit bij wijze van proef enkele platen."

Het Nijlwater was gevaarlijk warm voor de platen, maar het was me onmogelijk om mijn nieuwsgierigheid te bedwingen, om te zien wat de dag opgeleverd had. Ik had onder de foto's enkele goede. Het meeste kon ik, als gewoonlijk, dadelijk weggooien."

Misschien is "De Vliegende Draak. De Lammergier van de Himalaya" de duidelijkste neerslag van Bengt Bergs exploratiezin. Na tal van vruchteloze pogingen om de Lammergier in Spanje te fotograferen, onderneemt hij een expeditie naar Tibet. Hij schetst hierin ook talloze ontmoetingen met mensen, met de gebruiken en de atmosfeer van soms beklemmende godsdienstige rituelen. Zijn werkmethode om de Lammergier op zijn horst te fotograferen neemt de vorm aan van een halsbrekende onderneming. Wel hanteert de auteur hier een typisch romantiserende schrijfstijl, wellicht te wijten aan de letterlijke vervoering die hem regelmatig beving, maar toch niet belette om exacte biotoop- en gedragsbeschrijvingen aan te gaan. In dit overweldigende landschap onderneemt hij vaak duizelingwekkende pogingen om tot bij het nest te geraken. Iets waarin hij tenslotte, mits het neerlaten van een ballonmand, dan uiteindelijk toch slaagt. Alle voorbereidingen en de uiteindelijke afloop worden stapvoets uit de doeken gedaan. Eén frase uit dit boek slechts: "Werkelijk, daar stond een oude, roodgouden Lammergier op de rand van een rots, als een draak uit een sage, bij de ingang van zijn hol en volgde met scherpe ogen wat wij, menselijke wormen, uitvoerden in zijn ontoegankelijke woongebied."

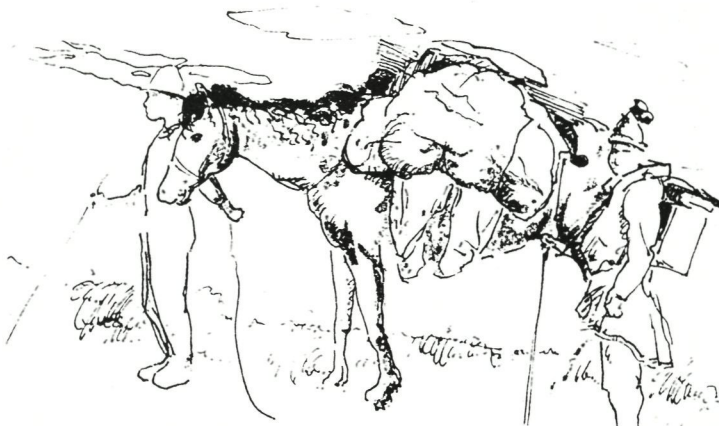
Bengt Berg publiceerde overigens nog reisverslagen, die hem naar Indië en andere exotische gewesten voerden, vaak ook met de bedoeling grote zoogdieren in hun leefgebieden op te sporen.

De fijnste, welhaast literaire beschouwingen treffen we niettemin onveranderlijk aan in zijn "ornithologische dagboeken".

In "Verloren Paradijs" beschrijft hij een reeks omzwervingen op Oland, dit nog steeds befaamde eiland in de Oostzee. Hij ziet zich daar geconfronteerd met de gevaren die de natuurgebieden aldaar bedreigen, de moeras-landschappen vooral. Droogleggingen devalueerden kennelijk in de eerste helft van deze eeuw al het oorspronkelijke landschap. Een tekenende zinsnede uit dit fijnbesnaarde verhaal verschaft ons ook een luttel gegeven over Bengt Bergs persoon en familie. Bij de aanvang van het boek spreekt hij zijn zorg uit over de aftakeling van dit natuurgebied, die hij binnen afzienbare tijd ziet plaatsvinden. En hij besluit daarbij: "De vijftien lange jaren zijn voorbij. Ik loop met mijn beide kinderen, mijn dochter en mijn zoon, de stoffige weg op Oland langs, waar waarlijk nog altijd de Klapekster in de rozenstruik aan de wegrand schittert en ergens een Kievit klaagt ... Toch is er nog meer in leven dan ik dacht." En verder "Want aangespoord door dit boek kwam op zekere dag de Staat in beweging en kocht het beste vogelmoeras en gaf het een koninklijke naam om het voor alle tijden als natuurmonument onbeperkte bescherming te verschaffen."

Dat de naam en het oeuvre van Bengt Berg totaal vergeten werden, tekent gewoon de relativiteit en de vergankelijkheid van de dingen. Onverminderd blijft het toevallig vinden en lezen van Bergs boeken niettemin een verfrissende duik in de denk- en streefwereld van een grote voorganger. Ruim honderd jaar na de geboorte van deze geestesverwant voelde ik het als een onbedwingbare aandrang, een plicht welhaast, om een eerbetoon aan hem op te schrijven. Het verschaft mij, en hopelijk nog tal van vogelfotografen, een blijvende kans op herbronning. Ik sluit dit hommage af, met een bijzonder poëtische zinsnede uit dat heerlijke werkje: "Mijn vriend uit Lapland".

"Toen de vogel het eenmaal verdragen kon dat ik hem zachtjes met de hand streelde, scheen hij ineens weloverwogen alle vrees daaromtrent te hebben laten varen. Hij liet mij zelfs over zijn fijne rugveren strijken. Hij moest toch geweten hebben dat ik hem, wanneer ik mijn hand sloot, had kunnen vangen. Maar hij rekte slechts de hals en liet een zwak trillend geluid horen. Ik heb nooit begrepen wat dit geluid betekende: was het een teken van tevredenheid of onrust? Misschien was het iets van beide."

Tekening Leon De Lust

Natuurbeleving in een éniq mooie streek:

ELFDE VLAAMSE ARDENNENDAG !

Op 24 april 1988 staat het natuurgidsenteam van Karel De Waele en Jacques Vanheuerswyn terug klaar om u een volle dag rond te gidsen in de unieke Vlaamse Ardennenbossen.

De Vlaamse Ardenndag is zowat het mooiste wat de Wielewaalafdeling Schelde-Leie u te bieden heeft: tapijten vol geurige, blauwe Wilde Hyacinten, witte Bosanemonen, de Slanke Sleutelbloem, de zeldzame Eenbes, beide soorten Goudveil en het Muskuskruid. Pareltjes uit de typische bronbossen !

Neem je er de zang van de Geelgors of Boompieper bij, of de ontmoeting met een heuse Vuursalamander, ... dan voel je de natuurbeleving meteen bruisen.

De regionale natuurvereniging Stichting Omer Wattez staat 's middags in brouwerij Roman te Mater (Oudenaarde) in voor een gezellige barbecue, een pittig gratis bruintje of een lekkere mattetaart. Proef je de Vlaamse Ardenndag reeds ?

Gezellige drukte onder de middag in Brouwerij Roman te Mater (Foto Martien Osselaer)

Praktisch:

Voormiddagwandeling in het Brakelbos, voor alle Wielewalers van wie de afdeling niet in groep komt. Kerk Opbrakel (weg Brakel-Ronse) om 9 u.

Namiddagwandeling te Michelbeke. Samenkomst aan de kerk om 14 u. Men vertrekt erheen vanaf de brouwerij in groep !

Wielewaalafdelingen die nog in groep wensen te komen kunnen nog steeds contact opnemen met Karel De Waele op 091/86 45 60.

Wees ook dit jaar erbij op de elfde Vlaamse Ardenndag van de Wielewaalafdeling Schelde-Leie (Foto Martien Osselaer)

WIELEWAALAFDELINGEN AAN DE PLANT !

Voor de tweede maal reeds organiseerde de Stichting Omer Wattez in Zuid-Oost-Vlaanderen een grootscheepse boomplantactie. Met succes trouwens ! Op 14 november 1987 gingen 20.000 streekeigen bomen en struiken de grond in: 8 ha boomgaard, 3 ha bos- en houtkant en 2 km streekeigen haag !

Zo hoort het: de krachten van vele milieu- en jeugdverenigingen gebundeld in een reuze-boomplantactie (Foto : Martien Osselaer)

Wielewaalafdeling Schelde-Leie stond de boomplantactie met raad en daad bij. Rik Desmet en André De Kimpe verzorgden een unieke "Plantgids voor fruitbomen en streekeigen groen". De aanleg van nieuwe hoogstamboomgaarden was immers centraal actiepoint. De Plantgids (20 blz. informatie) is voor 50 F nog steeds verkrijgbaar in het Milieucentrum S.O.W., Kattestraat 23, 9700 Oudenaarde (050/31 80 91).

Wielewaalafdelingen Zwalm, Waregem en Ninove-Geraardsbergen zorgden voor het praktisch verloop ter plaatse, nl. het rondvoeren van de vele half- en hoogstammen, de bundels bosplantsoen ... en het verlenen van gratis planthulp bij de grote bestellingen. De topper was terug "de Haagbeuk", zijn mooie traditie als haagplant werd in ere hersteld dus.

De Vlaamse Ardennen werden opnieuw een stuk groener !

R. Vanheuverwijn

Uit het wetstraatje

Wetgeving.

Op 28 november 1987 verschenen in het Belgisch Staatsblad 3 besluiten van de Vlaamse Executieve, daterend van 4 november 1987. Deze 3 besluiten brengen de jachtwetgeving en de vogelbescherming in het Vlaams Gewest in overeenstemming met de internationale reglementeringen.

De belangrijke wijzigingen zijn :

- De Otter, de Gewone en de Grijs Zeehond verdwijnen uit de wildlijst en worden opgenomen in het besluit tot bescherming van diersoorten.
- De lijsterachtigen, de Kwartel, de kraaiachtigen, de Poelsnip en de meeuwen verdwijnen eveneens uit de wildlijst en worden opgenomen in het besluit tot bescherming van vogels. Voor de Huismus, de Spreeuw, de Zwarte Kraai, de Gaai, de Ekster, de Kokmeeuw en de Zilvermeeuw blijft echter verdelging mogelijk.
- Een afschotplan kan voor te bepalen wildsoorten worden opgelegd.
- Het is verboden te jagen tussen de officiële zonsondergang en de officiële zonsopgang. De minister kan echter het schieten van wild toestaan van een half uur vóór de officiële zonsopgang tot een half uur na de officiële zonsondergang.

H. Franckx

Voor u gesprokkeld

- Op 28 mei 1988 zal er in het Zwin te Knokke een bronzen borstbeeld worden onthuld ter ere van wijlen graaf Leon Lippens.
- Volgende soorten zijn nieuw voor de Britse avifauna : uit Noord- en Noordoost-Siberië : *Heteroscelus brevipes*; uit Noord-Amerika : Amerikaanse Klipzwaluw en Katvogel; uit Turkije en Iran : Perzische Roodborst.
- Ook in 1986 overzomerde de Wenkbrauwwalbatros op Shetland (Groot-Brittannië) en dit voor de 15de opeenvolgende keer !
- Een Meerkooi werd waargenomen wanneer ze een Kokmeeuw volgde en zijn uitwerpselen opat.
- De omgeving van sommige walvissen in Noord-Europa is een uitstekende voedselplaats voor meeuwen; een grote groep Grote en Kleine Mantelmeeuw, Zilver- en Stormmeeuw en Drieteenmeeuw vergezelde het dier en vond voedsel op het wateroppervlak. Deze voedselgewoonte was niet toevallig : de groep bleef twee opeenvolgende dagen bij het zeezoogdier.
- Een Waterspreeuw werd 7 à 8 meter diep in een meer gezien, onder een ijslaag; de vogel bleef tot 40 seconden onder water.
- Een Fitis had een heel broedseizoen een afwijkende zang; dat belette de vogel niet te paren en een geslaagd broedgeval af te werken. Het volgende jaar was de vogel er terug maar met een 'normale' fitiszang.
- Twee paar Zeearenden hebben met succes in Schotland gebroed.
- Een uit koers geslagen Sneeuwuil kwam vorige winter op de Bermuda-eilanden terecht; daar was hij de attractie voor de plaatselijke ornithologen. Maar toen de Sneeuwuil zich begon te voeden met de op dat moment broedend en zeldzaam Bermuda-Stormvogeltje werd de uil door het hoofd van de plaatselijke natuurbeschermers afgeschoten.
- Sommige Fluiters blijken flierefluiters te zijn die tijdens het broedseizoen een dubbel leven leiden; vaderlief is polygaam : een koesterende en een voederende vader bij vrouwlief en de kinderen en een flierefluitende vrijgezel die wat verder gaat stappen (EN zingen) om er andere dames te verleiden.
- 1986 was ook nu weer een zwart jaar voor de 400 Sneeuwuil in Shetland. Sinds 1975 heeft er zich geen mannetje meer gemeld hoewel er steeds broedrijpe wijfjes aanwezig waren.
- In 1987 broedden er in Wallonië en aangrenzende gebieden 16 paren Oehoe er waren zelfs 26 broedterritoria bezet. Deze broedgevallen zijn er gekomen dank zij de massale uitzettingen in de Duitse Bondsrepubliek. De vogels broeden in verlaten steengroeven.

Bron: *Aves* 1987/2; *British Birds* 80/11; *Jaarbulletin 1987 Vrienden van Heverleebos en Meerdaalwoud*; *Nieuwsblad* 18 november 1987.

Rogier De Fraine

Aan de traditionele walvisvangst rond de Färoër-eilanden vallen nog steeds duizenden Grinden ten offer. Om die reden heeft de Internationale Walvisvaart Commissie geëist dat de jacht op deze soort volledig wordt stopgezet rond de eilanden in de Noordzee tussen Schotland en IJsland.

De Minister van Landbouw in Neder-Saksen (BRD) heeft een project gelanceerd voor het behoud van de wilde flora : door af te zien van het gebruik van onkruidverdelgende middelen langs de velden, kunnen de boeren een vergoeding krijgen van 7,5 pfennig per m² per jaar en van 10 pfennig per m² als ze geen kunstmest gebruiken. Van de 260 plantensoorten in dit gebied zijn er nu 90 uitgestorven, of staan op punt van uit te sterven.

Vanaf januari 1988 moeten waterverbruikers in Baden-Wurtemberg (BRD) een "Waterpfennig" (waterpenning) gaan betalen die aan de landbouwers wordt uitgekeerd die minder kunstmest gebruiken en daardoor een geringere opbrengst van hun land krijgen.

De Luxemburgse regering verbiedt vanaf 1988 de invoer en de verkoop van loodhoudende normale benzine om de schade te beperken die het lood teweegbrengt in het milieu en ten aanzien van de gezondheid. Op 1 januari 1987 is het maximale loodgehalte al met 0,4 gram per liter teruggebracht tot 0,15 gram per liter, hetgeen moet leiden tot een reductie van de lood-uitstoot van meer dan 100 ton per jaar.

Turkije, Griekenland en Cyprus, hebben vertegenwoordigers gestuurd naar de eerste vergadering, in september j.l. in Straatsburg, van de Groep van Deskundigen op het gebied van zeeschildpadden (Onechte Karetschildpad en Soepschildpad). De Groep heeft drie ontwerp-aanbevelingen voorgelegd aan de Permanente Commissie van het Verdrag van Bern. Het eerste ontwerp stelt een aantal maatregelen voor om de zeeschildpadden te beschermen; de tweede ontwerp-aanbeveling zou aan Griekenland moeten worden gericht met voorstellen voor het behoud van het strand in Zakynthos en in het derde ontwerp wordt voorgesteld Turkije aan te bevelen aan de Baai van Dalyan, in het zuiden van het land, eenzelfde beschermingsstatus toe te kennen als die van de biogenetische reservaten, en de ontwikkeling van het toerisme aldaar te beperken. Bevoegde Turkse instanties hebben nadrukkelijk bevestigd dat de vrees dat de belangrijkste stranden voor de voortplanten van de Onechte Karetschildpad, en met name het strand van Köycegiz-Dalyan, bedreigd worden door projecten voor de ontwikkeling van het toerisme, ongegrond is. Men heeft in tegendeel maatregelen genomen voor de volledige bescherming van deze schildpadden binnen een toekomstig nationaal park en de overheid heeft zich onvoorwaardelijk verplicht tot de bescherming van welke bedreigde soort ook. In Malta is in augustus een grote campagne op touw gezet om de aandacht van de overheid te vestigen op de noodzaak voor Malta om zich aan te sluiten bij de landen die deze dieren onder bescherming hebben gesteld. Een strand waar de Onechte Karetschildpad zich voortplant is tengevolge van het toerisme niet langer toegankelijk voor de schildpadden.

In de slotresolutie van het congres dat eind augustus in Noorwegen heeft plaatsgevonden hebben de deelnemers hun grote bezorgdheid uitgesproken over de dreigende catastrofale ontwikkelingen aan de Noorse kust. Sinds enkele jaren lopen de populaties van verscheidene soorten zeevogels dramatisch terug, en met name van de Zeekoeten en de Papegaaiduikers. Deze achteruitgang zou voor een groot deel te wijten zijn aan visnetten, aan de vervuiling door stookolie en aan een tekort aan voedsel. Andere tekenen die op een dreigende ramp wijzen: de sterke teruggang van vispopulaties, de verarming van de zee flora en de migratie van zeehonden.

(Uit de Nieuwsbrief-Natuur van de Raad van Europa, nrs 87, 8 en 9)

Door de rechtbank van Turnhout werden een boswachter en een aangestelde van Waters en Bossen, die als examinatoren bij de jachtexamens fungeerden, veroordeeld wegens vervalsing van die examens. Tegen vergoeding vulden zij zelf de meerkeuzevragen van de kandidaat-jagers in! (Gazet van Antwerpen, 19/12/87).

In 1986 werden in Cyprus 2.2 miljoen zangvogels, vooral Zwartkoppen en Grasmussen gevangen, ondanks het wettelijk verbod. Bewaard in azijn of wijn worden ze verkocht als delicatessen. Meer dan 100 000 protestbrieven werden hiervoor gezonden naar de president van Cyprus. De campagne wordt door de ICBP en de Cypriot Wildlife Heritage Council nog uitgebreid in 1988. Ook de Wielewaal zal hieraan meewerken.

De populatie van de Kortsnavelzeekoet is in West-Groenland gedaald van 2 à 3 miljoen tot 1/10 hiervan. De voornaamste oorzaken zijn de jacht, de accidentele vangsten in visnetten en het rapen van de eieren. Een speciale commissie, gesteund door de WWF, tracht van de Groenlandse regering maatregelen te bekomen tot verbetering van deze toestand.

Voor het eerst in drie jaren heeft de Freira met succes gebroed in Madeira. De Freira is een van de zeldzaamste zeevogels van de wereld. Voor zo ver bekend broedt deze stormvogel alleen op Madeira. Het mislukken van de broedsels is vooral te wijten aan de ratten, die de eieren en jongen roven. Pogingen worden ondernomen om dit te voorkomen.

Dank zij de inspanningen van de Sociedad Espanola de Ornitologica is het aantal broedgevallen van zeer zeldzame Audouin's Meeuw op de Chafarina-eilanden (Spanje) van 1930 in 1986 gestegen tot 2845 in 1987. De voornaamste bedreiging voor de Audouin's Meeuw is het toenemend aantal Geelpootmeeuwen. De verbetering is dan ook te danken aan het rapen van de eieren van de Geelpootmeeuwen. De toestand kan nog verbeteren gezien ICONA (Instituto para la Conservacion de la Naturaleza) de actie tegen de Geelpootmeeuwen wil herhalen.

De Dunbekwulp is de zeldzaamste trekvogel in het westpalearctisch gebied. Men schat de totale populatie op 1000 ex. Oorzaken van de afname zijn het verlies van biotopen en de jacht. De ICBP ijvert daarom om de broed-, pleister- en overwinteringsplaatsen op te sporen en te beschermen.

Het gebied van Camalti Tuzlasi ten noordwesten van Izmir is een van de belangrijkste waterrijke gebieden van Turkije. Er broeden 50 soorten, waaronder Kroeskoppelikaan, Flamingo, Casarca, Kleine Zilverreiger, Kluut, Steltkluut en 5 sternsoorten. Het gebied wordt niettemin bedreigd door zoutwinning, jacht en nestverstoring door de vissers. Daarom vraagt de ICBP dat de Turkse regering het gebied tot reservaat zou verklaren.

Duitse eierversamelaars roofden in 1987 de nesten van een broedkolonie van de Kroeskoppelikaan in Noord-Turkije. Nochtans ligt de totale wereldpopulatie van de Kroeskoppelikaan tussen 514 en 1368 paren, verdeeld over 19 broedgebieden (waarvan 4 in Turkije).

(Uit World Birdwatch winter 1987).

H.Franckx

Verenigingsberichten

Enkele punten uit het verslag van de vergadering van de raad van bestuur, gehouden te Turnhout op 5 december 1987.

- De Wielewaal zond een brief aan minister J. Lenssens i.v.m. de inrichting als natuurreserveaat van het Walenbos te Tielt-Winge.
- Afdelingen Schelde en Leie gaan terug fusioneren.
- Het nieuwe vrije reserveaat "De Favorietjes" is gelegen te Laakdal en is 6 ha 86 a 96 ca groot. Herman Berghmans is conservator. Er is kans op uitbreiding van dit interessant gebied.
- De Hoge Raad voor Natuurbehoud bracht gunstig advies uit voor de erkenning als natuurreserveaat van Orchis te Bornem.
- Voor de erkenning als natuurreserveaat van de Lange Vage te St. Gillis-Waas werd een dossier ingestuurd.
- In het kader van het Europees Jaar van het Milieu wil de "Ladies Circle" een milieuproject steunen. Door bemiddeling van Herman de Voeght, gemeenteraadslid van Lier, werden "De Steenbeemden" voorgesteld en aanvaard.
- Op vrijdag, 13 november tekende het Dagelijks Bestuur bij notaris Y. Lesseliers volgende drie akten :
 1. De aankoop van een perceel bos te Turnhout, kadastraal gekend wijk C, nr. 1663 a en 2 a 95 ca groot. Dit perceel sluit aan bij het Mevr. Van de Velde-reservaat, dat eigendom is van De Wielewaal.
 2. De aankoop van een perceel dennenbos te Arendonk, kadastraal gekend wijk D, nr. 46 h 2 en 33 a 42 ca groot. Dit perceel sluit aan bij het reserveaat de Korhaan, eveneens eigendom van De Wielewaal. Het zal ontbost worden en omgevormd tot heide.
 3. De aanvaarding van de schenkingen gedaan door J. Van Winkel en de Familie Wilsens. Het eerste betreft de 86 a 14 ca van De Beussen; het tweede de 17 a 50 ca van Het Holven.
- Vanaf 1988 zal het provinciebestuur van Limburg een premie van 30 % uitkeren bij aankoop van natuurreservaten door natuurverenigingen.
- De stad Turnhout zal 3 terreinen, samen ongeveer 35 ha, in beheer geven aan De Wielewaal, nl. het Spoorlijntje, de Dombergeheide en de Klei, de oude stortplaats van de stad.
- De Wielewaal ontvangt voor 1987 250.000 F subsidie voor het onderhoud van de reservaten.
- Van minister J. Lenssens kregen we eveneens bericht dat De Wielewaal 500.000 F zal ontvangen, onder de gekende voorwaarden, voor aankoop van natuurgebieden tijdens het jaar 1987.
- De contracten werden ondertekend voor de subsidies van het Wereld Natuur Fonds voor Orchis (100.000 F), De Tikkebroeken (250.000 F), de Vlassenbroekse Schorren (80.000 F) en De Langemeersen (250.000 F).
- Het Hyla-project "Veedrinkpoelen - meer dan drinken alleen" werd door de Stuurgroep van de Vlaamse Gemeenschap voor het Europees Jaar van het Milieu gesubsidieerd met 177.000 F.
- Voor de werking 1986 beloofde Volksopvoeding (Vlaams Gewest) de som van 1.363.535 F.
- Volgens het oude reglement krijgen nog 7 afdelingen een nationale subsidie, nl. Noorderkempen (5.460 F), Turnhout (6.960 F), Halle (3.480 F), Midden-Limburg (5.520 F), Brugge (11.580 F) en Kortrijk (3.840 F) allen langs de centrale en tenslotte Schelde-Leie (42.000 F) rechtstreeks.
- De provincie Antwerpen voorziet nog 97.500 F als saldo van de beloofde subsidie van 173.000 F.
- De raad van deelgenoten heeft plaats op zondag, 13 maart 1988. Buiten de jaarlijks terugkerende posten - verslagen en begroting - is er de verkiezing van 5 leden van de raad van bestuur bij het einde van het mandaat van E. Wellens (Limburg), H. Franckx, G. Luyts, J. Vanheuserswyn en F. Van den Broeck. Er moet ook een commissaris aangesteld worden.
- Vermits er voor de Cyprus-reis meer dan 100 ingeschrevenen zijn, wordt een tweede reis ingericht. De geplande Mallorca-reis wordt uitgesteld tot 19 mei. In het najaar komt er een reis naar Istanboel, nl. van 21 t.e.m. 28 september.
- De cassatietijd voor het Meerdonk-proces is verstreken en De Wielewaal mag dus gerust zijn.
- De Wielewaalwerkgroep voor reptielen en amfibieën Hyla vergaderde op 24 november 1987.
- Op verzoek wordt in het voorjaar te Zedelgem een infodag met speciale aandacht voor paddenoverzet georganiseerd. In Zedelgem wordt ook een paddenoverzetactie georganiseerd.
- Samenwerking wordt gepland met de pas opgericht J.N.M.-werkgroep Amfibieën en Reptielen.
- Het door Rudy Willockx ingediende project voor het herstel en behoud van veedrinkpoelen in West-Vlaanderen en de Voer behaalde de eerste prijs "Natuur- en Cultuurpatrimonium", geschonken door de Ford Motor Cy. Het bedrag van 150.000 F zal gebruikt worden voor het financieren van het afspannen van poelen in West-Vlaanderen en Limburg.

2de Nationale Buitenlandse Reis : Mallorca van donderdag 19 t.e.m. donderdag 26 mei 1988

Verblijf in vol pension in hotel Continental Park in de Baai van Alcudia op de oostkust van het eiland. Alle kamers hebben badkamer en terras. Zwembad en strand.

Alle dagen verplaatsing met een autocar. Bezoek aan al de gekende vogelrijke plaatsen van het eiland : gebergte, schiereilanden, zoutmeren, lagunen, moerassen, rotskusten en stranden.

1e dag Vlucht Brussel – Palma, transfert naar het hotel

2e dag Alcudia, Albufera – moeras, Albercutz – farm, Mirador, Cale Figuera, Cabo Formentor, Atalaya de Alcudia

3e dag Albufera – moeras en zoutmeer

4e dag Colonia de San Pedro, Arta – gebergte

5e dag Alcudia Pollensa, Monasterio de Lluch, Torrente de Pareis, Cala de Calobra, Embalse Gorg Blau en Embalse de Cuber, Soller

6e dag Salinas de Levante, Cabo Salinas, Porto Colon

7e dag Alcudia, Pollensa, Boquer – vallei, Ternelles – vallei

8e dag Transfert naar de luchthaven, vlucht Palma – Brussel

Richtprijs : 18.000 F. Eenspersoonskamer : 1000 F. Inschrijving door storting van 3.000 F. op rekening 000-0319785-73 van De Wielewaal vzw, Graatakker 11, 2300 Turnhout. De inschrijving wordt afgesloten op 31 maart 1988. Voor meer inlichtingen lees De Wielewaal van november en december 1979.

Reisleider : H.Franckx.

3de Nationale reis: de Bosporus

Gedurende tien opeenvolgende jaren trok telkens een kleine groep Wielewalers naar Istanboel, om hier vanop de heuvels aan de Bosporus de trek van ooievaars en roofvogels te volgen. De laatste jaren berustte de leiding bij Jean Lahaye, die wij langs deze weg hiervoor nogmaals oprecht danken. Niettegenstaande dit privé initiatief in 1986 een einde nam, is er nog veel vraag naar een dergelijke reis.

Daarom wordt nu een nationale Wielewaalreis ingericht van woensdag 21 t.e.m. woensdag 28 september 1988. Het doel van deze reis is hoofdzakelijk het waarnemen van de spectaculaire zweefvogeltrek over de Bosporus. Deze bereikt zijn hoogtepunt tijdens de derde week van september. Duizenden ooievaars, arenden, buizerden, valken en sperwers concentreren zich hier en kunnen vanop de beide Çamlica-heuvels goed worden bestudeerd.

De voornaamste soorten zijn: Ooievaar, Zwarte Ooievaar, Wespendif, Buizerd, Balkansperwer, Roodpootvalk, Schreeuwarend, Slangenarend, Dwer garend, Zwarte en Rode Wouw, Aasgier en Vale Gier. Deze vogels komen uit de broedgebieden van Midden- en Oost-Europa en steken de Bosporus over op weg naar hun winterkwartieren in Afrika.

We verblijven in het Harem Oteli in Usküdar, bij vorige reizigers voldoende bekend. Het hotel is prachtig gelegen op de Aziatische kant van de Bosporus, vlak bij de aanlegsteiger Harem. Het beschikt over restaurant, bar en zwembad. Vanop het terras heeft men een prachtig zicht op Istanboel en de Bosporus. De tweepersoonskamers hebben een terras en een badkamer met lavabo, stortbad en W.C. Van hieruit verplaatsen we ons elke dag met een bus naar Kisikli, het dorp tussen de waarnemingsheuvels gelegen. De Küçük Çamlica is een kleine beboste heuvel. Bovenop heeft men een uniek zicht op Istanboel, de Zee van Marmara met de Prinseneilanden, de Bosporus en de Bogazibrug (met 1074 m de langste van Europa). Deze heuvel is de best geschikte voor de waarnemingen. Boven- dien kan men er vele zangvogels waarnemen : o.a. de Kleine Vliegenvanger en de Syrische Bonte Specht. De Büyük Çamlica is hoger en draagt op de top een theehuis, een hotel, een lichtmast en een hoge betonnen T.V.-mast.

Voor de liefhebbers is een geleid bezoek aan Istanboel voorzien : de dieren- en plantenpark, het Topkapi-paleis, het Archeologisch Museum, de Aya Sofya-moskee, de Blauwe Moskee, de Plaats van de Hippodroom, de Grote Bazar, de Egyptische Markt, de Nieuwe Moskee en de Baai van de Gouden Hoorn met de bruggen van Galata en Ataturk. Voor Turkije volstaat een identiteitskaart.

De richtprijs is 21.000 F. Hierin is begrepen de vlucht Brussel-Istanboel en terug, de transferten naar het hotel en naar de luchthaven, het verblijf in half pension in tweepersoonskamers en de dagelijkse verplaatsing met een bus van het hotel naar de heuvels en terug. Voor een eenpersoonskamer is er een toeslag van 3.700 F. Inschrijving door storting van 4.000 F op postrekening 000-0319785-73 van De Wielewaal vzw, Graatakker 11, 2300 Turnhout met de melding "Istanboel".

Het aantal plaatsen is beperkt. De inschrijving wordt afgesloten op 30 april e.k.

H. Franckx

MAART

- 4 – Antwerpen Zuid.** Uilentocht in het Peerdsbos. Gids: P. De Roo. Vertrek: met eigen wagens, station van Oude God om 20 u. of om 20.30 u. op de parking v.h. Peerdsbos naast de melkerij. Leiding: R.Vansevenant tel. 828 22 36.
- 4 – Nete en Aa.** Dia-avond "Amfibieën" door A.Van Hecke in zaal 't Hof te Herentals (markt) om 20 u. Inlichtingen bij N.Willaert, tel. 014/51 61 98
- 5 – Denderland.** Aperitiefwandeling (vóór het avondfeest) in het Honegemgebied. Vertrek: Sint-Annakerk (Boude-wijnlaan) te Aalst om 15 u. Leiding: P.Van Den Bremt, bioloog. Mee te brengen: laarzen, kijker, loep. Einde: 17.30 u.
- 5 – Denderland.** Jaarlijkse algemene vergadering en ledenfeest in zaal Sint-Annakring, Roklijf 4 te Aalst (achter de Sint-Annakerk aan de Boudewijnlaan). Aanvang 18 u. stipt. Avondmaal verzorgd door het natuurvoedingsrestaurant Iris. Muzikale omlijsting: Wigbert Van Lierde. Voorinschrijven: 350 F op rek. 432-5213601-91 van Magda De Wolf.
- 5 – Gent.** Beheerswerken Spoorwegberm. Vertrek om 9 u. of om 14 u. aan de kerk van Merelbeke Flora. Leiding: E.Van Renterghem, D.Danhieux. Mee te brengen: werkhandschoenen en klein hakgerief.
- 5 – Lier.** Werkersavond. Aanvang: 20 u. clublokaal Rolwagenstraat 10.
- 5 – Turnhout.** Ledenavond – diareksen. Falsterbo '86. Gezellig Samenzijn, Spanje. In het Wielewaalhuis om 20 u.
- 6 – Antwerpen Zuid.** Namiddagwandeling in de kleiputten van Niel. Vertrek: met eigen wagens aan het station van Oude God om 13.45 u. Aansluiting mogelijk op de parking van Delhaize te Reet. Leiding: H.De Ceulaer tel. 844 24 38 en W.Boeykens tel. 455 00 50. Laarzen zijn gewenst.
- 6 – Bree.** Uitstap Maasvallei (Maas en grindgaten). Vertrek: 8 u. gemeente Bree, 8.15 u. Kessenich kerk. Leiding: F.Verstraeten. Mee te brengen: telescoop, verrekijker. Einde ±12 u. Kessenich.
- 6 – Gent.** Dagtocht naar Schouwen-Duiveland: de laatste overblijvende overwinteraars en heel wat doortrekkers. Vertrek: met eigen wagens aan het Schoolmuseum op het St.-Pietersplein om 8 u. Leiding: K.Van Beirs.
- 6 – Kortrijk.** Leiemeersen te Menen. Samenkomst om 14 u. op de Markt van Menen. Leiding Y.Desseyen.
- 6 – Scheldeland.** Winterse familiewandeling Kalkse meersen. Vertrek: 14 u. Aard Schellebelle. Leiding: R.Clinckspoor. Mee te brengen: laarzen, verrekijker.
- 6 – Schelde-Leie.** Bezoek aan de Plantentuin van de RUG. Vertrek: ingang hoek E.Clauslaan en K.L.Ledeganckstraat te Gent om 9.30 u. stipt. Leiding CVN Oost-Vlaanderen. Einde omstreeks 12 u.
- 11 – Waregem.** Spinnenavond (voordracht met dia's en levend materiaal) gevolgd door alg. bestuursverkiezing in het wijkcentrum "De Biest" Smedestraat Waregem om 20 u. Voordracht: B.Goethals. Inkom 20 F. Einde 22.30 u.
- 12 – 13 Denderland.** Internationale waterwildtelling. Iedereen kan mee met één of meerdere tellers. Vooraf contact opnemen met de coördinator F.Schoeters (052/21 16 13).
- 12 – Gent.** Diawedstrijd voor en door eigen leden, die kleine reeksen zelf voorstellen. Bijzonderheden: zie Parus. Aanvang: in het dienstencentrum Gentbrugge, Braemkasteelstraat, ingang rechts achteraan, om 20 u. stipt.
- 12 – Mechelen.** Voordracht: "Dieren in de Ommeganck", door A.Jans in Den Halm om 20 u.
- 12 – Ninove-Geraardsbergen.** Cursus vogelzang (deel I) van 10 tot 12 u. in zaal "De Pallieter" te Outer. Leiding: H.De Kegel tel. 054/33 33 01. Iedereen is welkom.
- 12 – Schelde-Leie.** Plaatsen van de afsluiting voor de paddenoverzetactie te Lozere. Vertrek: ingang kasteel te Lozere om 9 u. en om 13.30 u. Leiding H.De Jonghe en E.Saveyn. Mee te brengen: spade, schop, hamer, handschoenen. Einde omstreeks 16.30 u.
- 12 – Turnhout.** Beheerswerken in de Dongen. Vertrek: oude kerk te Zevendonk om 9 u. Leiding: P.Prinsen. Mee te brengen: kruiwagen vol werklust.
- 12 – Westland.** Diavoorstelling eigen leden in het jeugdontmoetingscentrum Neermarkt te Ieper. Aanvang om 20 u. stipt. Inlichtingen bij E.Vanhee 056/50 17 84.
- 13 – Antwerpen Centrum.** Zwerftocht naar de Ekerseputten en omgeving. Bijeenkomst om 10 u. aan de kerk van Ekeren. Leiding: L.Vergaen. Mee te brengen: picknick en drank.
- 13 – Antwerpen Zuid.** Sneeuwklodjeswandeling in de vallei van de Itterbeek te Lier/Duffel + kort bezoek aan de Plas van Anderstad. Vertrek: met eigen wagens aan het station van Oude God om 8.30 u. Aansluiting mogelijk op de parking van Anderstad. Leiding: A.Wuyts tel. 449 99 11. Gids: P.Selderslaghs tel 015/31 24 10. Laarzen zijn noodzakelijk. Einde ±12 u.
- 13 – Brechtse Heide i.s.m. Voorkempen.** Voormiddagwandeling naar de kleiputten van Oostmalle. Vertrek: 8.45 u. gemeentehuis Schilde, 9 u. kerk Westmalle. Leiding: M.Wens.
- 13 – Brugge.** Watervogelteldag in het achterhavengebied. Vertrek: 9 u. put van Distrigas. Leiding: F.De Scheemaeker. Mee te brengen: laarzen, kijkers, telescoop, excursiekledij. Einde: 12 u.
- 13 – Fruitstreek.** Kasteel-, park- en molenwandeling te Rullingen (Borgloon). Vertrek: 14 u. parking van het kasteel Rullingen (Borgloon), i.s.m. Leefmilieu Borgloon.
- 13 – Groot-Beveren.** Gezinswandeling te Hamme in De Bunt. Vertrek: Beveren Markt 13.30 u. Leiding: C.De Buyzer.

- 13 – Kievit.** Gezinswandeling in de Lierman. Vertrek: Beerse centrum parking om 13.30 u., Sint-Bavo Oud-Turnhout 14 u. Leiding: plaatselijke gids VVV. Mee te brengen: laarzen en verrekijker. Einde: Beerse 17 u.
- 13 – Kortrijk.** Watervogeltelling. Samenkomst om 13.30 u. aan de Veemarkt te Kortrijk. Coördinatie: F.Van Dorpe.
- 13 – Kreekenland.** Dagtocht naar de Zeeuwse eilanden. Vertrek: Markt te assenede om 8 u. Leiding: R.Desmet. Mee te brengen: Nederlands geld voor de overzet en picknick voor 's middags. Einde ±18 u.
- 13 – Land van Waas Zuid.** Watervogelobservatie in Kallo en Verrebroek. Vertrek: 13.30 u. Stadhuis Sint-Niklaas, 14 u. kerk van Kallo. Leiding: C.Vergauwen en E.Thoen.
- 13 – Noorderkempen.** Voormiddaguitstap naar de Kreekraksluizen. Vertrek: Essen kerk om 8 u. Leiding: F.Broos. Eigen wagens. Einde: Essen 13 u.
- 13 – Scheldeland.** Waterwildtelling. Vertrek: 8.30 u. markt Wetteren. Leiding: G.Meganck. Meebrengen: laarzen, kijker.
- 13 – Schelde-Leie.** Voormiddagtocht in de Langemeersen te Oudenaarde en Petegem. Avifaunawandeling. Vertrek: Markt Oudenaarde (fontein) om 8.30 u. Leiding: W.Aelvoet. Meebrengen: laarzen, kijker. Einde omstreeks 12 u.
- 13 – Stern.** Wandeling door de Scheldevallei (Zevergem). Vertrek: 9 u. kerk Zevergem. Leiding: W.Galle. Einde: 11.30 u.
- 18 – Ninove-Geraardsbergen.** Ledenfeest om 20 u. in "De Pallieter" te Outer.
- 18 – Voorkempen i.s.m. Brechtse Heide.** Ledenavond met werk van eigen leden en tombola. Aanvang 20 u. "Lusthof" te Halle-Zoersel.
- 18 – Groot-Beveren.** Filmvoorstelling. Dhr. Van Opstal vertoont: "Shetland, Wat ons nog rest, Gran Paradiso, Sula bassana, Arachne en Mantis religiosa", in 't Schuurken, van Craenebroeckstraat te Beveren om 20 u.
- 19 – Antwerpen Zuid.** Jaarlijkse feestavond "Boerenfeestafel". Lekker hapjes, een stevig glaasje wijn, prettige dansmuziek, één of meerdere prijzen van de tombola en dat alles met Wielewalers ondereen. Aanvang: feestzaal Luit, H.Cuypersstraat Morsel om 18 u. Deelname in de onkosten 600 F storten vóór 12 maart 88 op pcr 000-0178083-88. Leiding: N.Van Mogh-Verlinden tel. 231 93 58. Mee te brengen: goed humeur.
- 19 – Gent.** Beheerswerken Spoorwegberm. Vertrek om 9 u. of om 14 u. aan de kerk van Merelbeke Flora. Leiding: E.Van Renterghem, D.Danhieux. Mee te brengen: werkhandschoenen en klein hakgerief.
- 19 – Lier.** Kwis o.l.v. C.Peeters. Aanvang: 20 u. in het clublokaal Rolwagenstraat 10, 2500 Lier.
- 19 – Schelde-Leie.** Feestelijke ledenavond: kaas- en wijnavond en diawedstrijd naar aanleiding van het 20-jarig bestaan van de afdeling, in zaal Terwilgen, Poelstraat te Deinze om 19.30 u. Inschrijven op rek. 000-1230314-63 van O.Heise, Den Bos 6, 9761 Ouwegem. Prijs: 250 F voor volwassenen, 150 F tot 15 jaar.
- 20 – Brugge.** Strand- en schelpenwandeling te Koksijde. Namiddagtocht met eigen wagens. Vertrek: station Brugge 13.30 u. Leiding: G.Rappe. Meebrengen: laarzen, excursiekledij, kijker, loop enz. Einde: station Brugge 18 u.
- 20 – Gent.** Voormiddagbezoek aan de plantentuin van de RUG. Vertrek: aan de ingang van de tuin, rechtover het Floraliënpaleis, hoek K.L.Ledeganckstraat en E.Clausplein. Leiding: H.Evrard.
- 20 – Lier.** Daguitstap Lier-Grobbendonk. Leiding R.Lenaerts. Inlichtingen bij Marc Vermeylen 03/481 94 79).
- 20 – Maasland.** Voormiddagwandeling Alden Biezen. Vertrek: markt Maasmechelen 8u. Leiding: M.Stevens. Einde 12 u.
- 20 – Mandelstreke.** Uitstap Lembeekse bossen en Braakman. Eigen wagens. Vertrek: Polenpl. 8.30 u. Leiding: B.Victoor.
- 20 – Meetjesland.** Bomenknoppen in de lente. Bezoek aan de Lembeekse bossen. Vertrek: Markt te Eeklo om 13.30 u. leiding: J.Van Wouterghem.
- 20 – Ninove-Geraardsbergen.** Voorjaarswandeling in Moerbekebos (Geraardsbergen). Vertrek: om 8.30 u. op het Moerbekeplein (kerk van Moerbeke bij Geraardsbergen). Leiding: G. Merlevede. Mee te brengen: laarzen, verrekijker en loop. Einde 11.30 u.
- 20 – Scheldeland.** Bezoek plantentuin Rijksuniversiteit Gent. Vertrek: 9.30 u. markt Wetteren, 10 u. ingang Ledeganckstraat. Leiding: W.Holderbeke. Gids G.Comhaire.
- 20 – Schelde-Leie.** Wandeling in het Land van Rode te Balem. Vertrek: kerk Balem om 14.30 u. Leiding: E.Saveyn. Mee te brengen: verrekijker, laarzen. Einde omstreeks 17.30 u.
- 20 – 'sHeerenbosch.** Wandeling Blaasveldbroek. Vertrek: Opdorp kerk 14 u. Leiding: Daniël. Meebrengen: laarzen, kijker.
- 20 – Westland.** Namiddaguitstap naar de Blankaart en omgeving. Vertrek om 13.30 u. stipt aan het stadhuis van Ieper. Mee te brengen: laarzen, regenkledij, verrekijker, telescoop.
- 24 – Brugge.** Voordracht over de broedvogelinventarisatie in het Brugse in het chalet Retorica (St.-Michiels) om 20 u. Leiding: R.Vannieuwenhuyze.
- 24 – Denderland.** Didactische reeksen over orchideeën: a.Causes, b.Cyprus. In zaal 't Apostelken te Aalst om 20 u. Leiding: A.Kampen en werkgroep botanie.
- 25 – Groot-Beveren.** Lesavond: "Beter en nauwkeuriger vogels waarnemen" door L.Kearsly. In het oud gemeentehuis, Kerkplein Melsele om 19.30 u.
- 25 – Mechelen.** Inleiding tot de plantendeterminatie door J.Peeters in Den Halm om 20 u.
- 25 – Merelbeke.** Ledenavond met Breugels festijn, diawedstrijd en gezellig samenzijn in zaal "Driekoningen" te Merelbeke om 19.30 u. Prijs: 300 F per persoon. Inschrijven vóór 15 maart 1988.

- 25 - Schelde-Leie.** Vergadering voor de amfibieën- en reptielenwerkgroep. Voorbereiding van de poeleninventarisatie in het afdelingsgebied. Korte diavoordracht over onze amfibieën. Aanvang: Milieucentrum SOW, Kattestraat 23 te 9700 Oudenaarde om 20 u. stipt !
- 26 - Kortrijk.** Uilentocht in de streek van Waregem. Verzameling om 17.30 u. op de Veemarkt te Kortrijk (Rond Punt) en om 17.45 u. op de afrit Waregem van de E17. Leiding: Y.Feryn.
- 26 - Ninove-Geraardsbergen.** Cursus vogelzang deel II. Van 10 tot 12 u. in zaal "De Pallieter" te Outer. Leiding: H.De Kegel tel. 054/33 33 01. Iedereen is welkom.
- 26 - Westland.** Wielewaalsouper te Ploegsteert. Prijs: 400 F /pers. Aanvang 20 u. Inschrijven bij J.Tahon, 056/55 50 41
- 27 - Antwerpen Centrum.** Dagtocht in de omgeving van de Trapistinnen te Brecht. Bijeenkomst aan de kerk van Brecht om 10 u. Leiding: L.Vergaelen. Mee te brengen: laarzen, picknick en drank.
- 27 - Antwerpen Zuid.** Uitstap naar Cadzand en het Zwin. Voormiddag bezoek aan een kreek te Cadzand en het haventje of het strand te Knokke. Namiddag bezoek aan het vogelpark en reservaat. Vertrek: met eigen wagens a.h. station van Oude God om 8 u. Wie mee wil stort vóór 15 maart 100 F op pcr 000-0178083-88. Leiding: A.Deceuninck tel. 449 46 56. Gids G.Burggraeve of medewerker. Meebrengen: laarzen, kijker, en eten. Einde: ±17 u. te Knokke.
- 27 - Bree.** Wandeling Sint-Maartensheide en Mariahof. Vertrek: 7.45 u. gemeentehuis Bree, 8 u. Mariahof Bree (einde macadamweg). Leiding: J.Faassen. Mee te brengen: laarzen, determinatiemateriaal. Einde: ±12 u. Mariahof Bree.
- 27 - Denderland.** Mossen in het Osbroek. Vertrek: cafetaria Osbroekstadion, B.Blanckaertdreef (=zijstraat Parklaan) te Aalst om 14.30 u. Leiding: P.Tolleneer. Mee te brengen: laarzen, loep. Einde: 17 u.
- 27 - Klein-Brabant.** Namiddagtocht te Temse. Gids: T.Temmerman. Vertrek: zwembad Temse om 14 u.
- 27 - Land van Waas Zuid.** Spechtentocht (Merelbeke-bos). Vertrek: 8.30 u. 's morgens aan het stadhuis van Sint-Niklaas. Leiding: E.Thoen. Voormiddagtocht.
- 27 - Mechelen.** Wandeling met plantendeterminatie. Vertrek: Vrijbroekpark 14 u. Leiding: J.Peeters. einde: 17 u.
- 27 - Nete en Aa.** Voormiddagtocht in het noorden van Turnhout. Vertrek: de Lindekens te Bouwel om 7 u., parking Klein sas te Herentals om 7.15 u. Leiding: Wielewaalgids. Meebrengen: laarzen, telescoop. Einde: 12 u. ter plaatse.
- 27 - Ninove-Geraardsbergen.** Voorjaarswandeling in de Kwabroeken te Pollare. Vertrek: om 14.30 u. aan houtzagerij Hokipal te Pollare. Leiding: H.De Kegel. Mee te brengen: laarzen, verrekijker en loep. Einde 17 u.
- 27 - Schelde-Leie.** Vroege morgenzangtocht te Lozere. Vertrek: kerk Lozere om 6 u. Leiding: G.Delsoir en G.Aelvoet. Mee te brengen: laarzen, verrekijker. Einde omstreeks 9.30 u.
- 27 - Turnhout.** Fietstocht Reusels Moer. Vertrek: 8 u. Miko. Leiding: M.Smets. Meebr.: laarzen, kijker. Einde: 18 u. Miko.
- 27 - Waregem.** Morgenwandeling op de spoorwegberm te Waregem (Sint-Eloois-Vijve). Vertrek: station Sint-Eloois-Vijve 9 u. Leiding: E.Vandenberge, M.Putman e.a. Meebrengen: laarzen, flora, vogelgids, kijker. Einde 11.30 u.
- 27 - Westkust.** Kleiputten te Ploegsteert. Vertrek: burelen steenbakkerij te Ploegsteert om 14.30 u. Leiding: J.Tahon. Mee te brengen: verrekijker en laarzen.

APRIL

- 1 - Krekenland.** Bourgoyen-Ossemeersen door F. V.d.Bossche, in het Landbouwershuis Markt te Eeklo om 20 u.
- 2 - Lier.** Uitstap naat Tallaerthof te Koningshooikt: bos- en parklandschap. Vertrek om 14 u. station Lier. Leiding: Y.Peeters. Mee te brengen: laarzen of stevig schoeisel. Einde 17 u. Koningshooikt.
- 4 - Antwerpen Zuid.** Daguitstap naar Moerzeke. Vertrek: met eigen wagens aan het station van Oude-God om 8.30 u. Leiding: A.Wuyts. Tel. 449 99 11. Mee te brengen: laarzen. Einde rond 16 u.
- 4 - Fruitstreek.** Voorjaarsflora, Kerkbeemden Wellen. Vertrek: 14 u. kerk van Wellen. Leiding: T.Jacobs, R.Teuchie i.s.m. natuurvereniging 't Bokje.
- 4 - Gent.** Traditionele Paasmaandagtocht door het Gentbos. Vertrek: aan de Hollebeekvijver op het einde van de I.Volckaertdreef, 2km voorbij kerk van Merelbeke Centrum. Leiding: W.Sierens
- 4 - Schelde-Leie.** Lentewandeling te Gavere en Dikkelvenne. Vertrek: Scheldebrug te Gavere om 14.30u. Leiding: J.Buyse. Mee te brengen: Laarzen, verrekijker, veldgidsen. Einde 17.30u.
- 4 - Waregem.** Beheerswerken op de spoorwegberm te Waregem. Vertrek: Sint-Eloois-Vijve om 8 u. Leiding: L.Kinds. Mee te brengen: laarzen, werkhandschoenen, hakmes, riek. Einde 11.30 u.
- 9 - Brechtse Heide i.s.m. Voorkempen.** Kaas- en wijnavond. Aanvang: 19u. in het Koetshuis in het park van Halle. Inschrijving door storten van 350 F op pcr 000-0098691-42 van Wielewaal, F.Pues Bergenstraat 12, 2110 Wijnegem
- 9 - Schelde-Leie.** Voorjaarsflora van het Ooigenbos. Initiatietocht in het determineren van planten. Vertrek: Kerk Goigen om 14u. Leiding: K.De Waele. Mee te brengen: flora, loepen, laarzen. Einde omstreeks 17u.
- 9 - Waregem.** Initiatietocht voor planten in het Ooigembos. Vertrek: kerk Ooigem 14 u. Leiding: K.De Waele. Mee te brengen: flora's, loep. Einde 17.30 u.
- 9 - Westland.** Prachtige dia-voorstelling over de reis naar "Extremadura" door J.Vanheeuverswyn en G.Mornie van afdeling Schelde-Leie. In het jeugd ontmoetingscentrum Neermarkt leper aanvang om 20u stipt.

- 10 – Antwerpen Zuid.** Uitstap Kalmthoutse Heide. Vertrek: met eigen wagens om 8.30u. aan het station van Oude God. Leiding: R.Vansevenant tel.828 22 36
- 10 – Brugge.** Dagtocht naar Stuivekenskerke, de Blankaart en de bossen van de Westhoek (Proven – Westvleteren). Vertrek: Station-Brugge 9u. Leiding: G.Orbie, P.Keirsebilck. Mee te brengen: picknick, excursiekledij, laarzen, kijker, telescoop, enz. Einde Brugge 19u.
- 10 – Gent.** Voormiddagtocht op zoek naar de Spechten in het H.Geestgoed. Vertrek: Om 7.30u. aan de kerk van Merelbeke Centrum. Leiding: E.Van Renterghem.
- 10 – Kievit.** Voormiddagtocht langs het Hemeldonk-Raffedongen. Vertrek: Beerse, hoek Kempenlaan – Gierleseweg om 9u. Leiding: W.Gommeren. Mee te brengen: eventueel verrekijker. Einde Beerse 13u.
- 10 – Kortrijk.** Amfibieëntocht te Moen. Verzamelen om 14u aan de kerk van Knokke-Zwevegem. Leiding: F.Bossuyt.
- 10 – Mechelen.** Bezoek aan het park en het bos van het Instituut Ursulinen te Waver. Vertrek: 13.45u. station NMBS Mechelen. Leiding: Zr.Joanna. Einde 16u O.L.V. Waver.
- 10 – Nete en Aa.** Voormiddagtocht naar Anderstad te Lier. Vertrek: De Lindekens te Bouwel 8.10u. parking Klein Sas te Herentals om 8u. Leiding: J.Drybooms. Einde: 11.30u. ter plaatse
- 10 – Scheldeland.** Gezinswandeling omgeving Laarne-Kasteel. Vertrek: 14u Markt. 14.15u. parking Kasteel. Leiding: G.Van Zwol. Mee te brengen: laarzen, verrekijker.
- 10 – Schelde-Leie.** Landschapswandeling te Nokere en het Kordaelbos. Vertrek: Kerk te Nokere om 14u. Leiding: L.Kinds, conservator reservaat 't Kordael. Mee te brengen: laarzen, verrekijker. Einde omstreeks 17u.
- 10 – 'sHeerenbosch.** Wandelen langs de Molenbeek. Vertrek: Steenhuffel – Leidekenstation 14u. Leiding en gids Willy. Mee te brengen: laarzen.
- 10 – Waregem.** Landschapswandeling te Nokere om 14 u. Leiding: L.Kinds. Mee te brengen: laarzen of stevig schoeisel, kijker, fototoestel. Einde 17 u.
- 10 – Westkust.** Over vogels en bomen in het Calmeynbos te De Panne. Vertrek: l'Armorial te De Panne 14.30u. Leiding: Dr. D.Dumoulin.
- 16 – Meetjesland.** Vroegmorgenwandeling in Het Leen te Eeklo. Aanvang: Parking Provinciaal Domein om 6.30u. Leiding: E.Colpaert – G.Schuermans en M.Boone.
- 16 – N.W.G. Botanie.** Voorjaarsflora in het Pajottenland. Vertrek: Kerk Ternat om 9u. Leiding: M.Leten. Mee te brengen: Flora De Langhe, loep, picknick, laarzen. Einde omstreeks 17u.
- 17 – Antwerpen Centrum.** Bezoek aan de domeinen en omgeving van Zevenbergen, Kreukeldonck en Muizenbos in de omgeving van Ranst. Vertrek: Kerk van Ranst om 10u. Leiding: K.Labens. Meebrengen: picknick. Einde rond 16u.
- 17 – Antwerpen Zuid.** Uitstap naar Zeeuws-Vlaanderen. Vertrek: Met eigen wagens aan het station van Oude-God om 8u. Leiding W. Boeykens. tel.449 00 50. Mee te brengen: eten, drinken, laarzen, verrekijker of telescoop, enkele guldens. Einde rond 17u.
- 17 – Brussel.** Boswandeling rond Bosvoorde. Vertrek om 8.30 u. station Bosvoorde, Terhulpe steenweg. Leiding: W.Penninckx tel. 767 76 50. Mee te brengen: laarzen. Einde 's middags.
- 17 – Denderland.** Werkgroep Botanie, inventarisatie kilometerhok D3744, Porrebeek-Schoonaarde. Vertrek: Square J.Geerinck (aan St.Annakerk) te Aalst om 9.30u. Leiding: P.Van den Bremt, L.Annaert, Ch. Breckpot. Mee te brengen: loep, flora's, laarzen. Einde 12.30u.
- 17 – Denderland.** Multifunctioneel beheer: staatsbos te Buggenhout. Vertrek: Boskapel, Kasteelstraat te Buggenhout om 14.30u. Leiding: G.Van Gucht. Mee te brengen: stevig schoeisel, kijker. Einde 17u.
- 17 – Groot-Beveren.** Natuurwandeling te Stekene in de Gelaagputten. Vertrek: Markt te Beveren om 14u. Leiding: Ph.Dewulf. Mee te brengen: laarzen, verrekijker.
- 17 – Klein-Brabant.** Dagtocht met eigen wagens voormiddag: de Maatjes te Nieuwmoer. Namiddag: Kalmthoutse Heide. Leiding: J+R Winckelmans-De Wachter. Aanvang: Romeo Rijksweg Bornem om 8.30u.
- 17 – Lier.** Halve dag-uitstap naar Blokkersdijk en omgeving. Vertrek: 13.30 u. station Lier. Leiding: W.Van Spaendonk. Mee te brengen: laarzen. Einde 17 u. L.O.
- 17 – Mandelstreke.** Etang de Rommelaere bij St.Omer(F) met eigen wagens. Vertrek: Polenplein om 8u. Leiding: Ingelaere en Demarey.
- 17 – Ninove-Geraardsbergen.** Excursie in Boelarebos te Geraardsbergen (Overboelare) in het teken van de voorjaarsflora en de pas aangekomen zangvogels. Vertrek om 8.30 u. aan Café "Hacienda" te Overboelare. Leiding: G.Merlevede (068/33 51 06) Mee te brengen: laarzen, verrekijker en loep. Einde 11.30 u.
- 17 – Noorderkempen.** Voormiddaguitstap naar de Kalmthoutse Heide. Vertrek: Parking Zuid-Verbindingsstraat 8u. Leiding: R.Nelen. Einde Parking Zuid-Verbindingsstraat 12u.
- 17 – Schelde-Leie.** Vroege morgenzangtocht te Gavere. Vertrek: Scheldebrug te Gavere om 5.30 u. Leiding: J.Vanheuverwijn. Mee te brengen: laarzen, verrekijker. Einde omstreeks 9.30 u.
- 17 – Schelde-Leie.** Boswandeling in het Bos Ter Rijst te Schorisse. Ook avifaunawandeling. Vertrek: Kerk Schorisse om 14.15u. Leiding: A.Santens en W.Aelvoet. Mee te brengen: laarzen, verrekijker en veldgidsen. Einde 17u.
- 17 – Turnhout.** Vogelkijkdag. Vertrek: 9u Clarissenklooster (Heizijde) Mee te brengen: laarzen, verrekijker. Einde 12u.

- 17 – Voorkempen ism Brechtse Heide.** Voormiddagwandeling in Zoerselbos. Vertrek: 8u15 Gemeentehuis Schilde, 8.30 u. Meublo op baan Zoersel-Zandhoven. Leiding: M.Wens.
- 17 – Waregem.** Vroege morgenzangtocht in de Wortegemse bossen. Aanleren, herkennen en beluisteren van vogelzang. Vertrek: herberg De Fazant (baan Waregem-Wortegem) om 5.30 u. Leiding: G.Delsoir, J.M. Vandemeerschaut. Mee te brengen: kijker, laarzen, vogelgids. Einde 8 u.
- 17 – Westkust.** Wandeling door Loppemark – Bossen ten Z.van Brugge. Vertrek: Kerk Loppem 14.30 u. Leiding: P.Keirsebilck.
- 22 – Mechelen.** Determinatie van amfibieën R. Willockx. Aanvang: Den Halm 20u.
- 23 – Lier.** VWG-uitstap naar Buyssche Heide en de Maatjes. Vertrek: 7 u. station Lier met eigen wagens. Leiding: E.Lambrechts. Mee te brengen: kijker, laarzen.
- 23 – Lier.** PWG-inventarisatie Kapellekensbos Lint (halve dag) Vertrek: 8 u. station Lier. Leiding: A.De Jonghe. Mee te brengen: flora, loep, laarzen.
- 23 – Merelbeke.** Het bos in het vroege voorjaar: lentebloeiers en eerste zomervogels in het H.Geestgoed te Merelbeke (Munter). Vertrek: Merelbeke Centrum om 14u. Leiding: T.Lieken. Mee te brengen: gidsen en verrekijker. Einde omstreeks 16.30 u.
- 23 – Rupelstreek.** Wevenbossen te Lint – Voorjaarsbloeiers – halve dagtocht. Vertrek: 8u Trib. Boom FC. Leiding: J.Poeck. Mee te brengen: veldkijker, plantengids, loep en laarzen. Einde ± 12u.
- 23 – Schelde-Leie.** Spinnenexcursie in de Vestingen te Oudenaarde. Vertrek: Fontein op de Markt te Oudenaarde om 14u. Leiding: Bryan Goethals. Mee te brengen: Spinnengids, stevig schoeisel. Einde omstreeks 17u.
- 24 – Brussel.** Busuitstap met afdeling Halle naar het Zwin en omgeving. Plaats bespreken met B.Ghijsels (02/356 76 46) of J.Janssens (02/356 35 26). Opstap ±8.15 u. winkelcentrum Westland te Anderlecht (afrit nr 14 W-ring). Mee te brengen: laarzen en picknick.
- 24 – Denderland.** Deelname aan de Vlaamse Ardennendag: Bouvelsbos te Wortegem en Koppenbergbos te Melden. Voorverzameling particuliere wagens: 8u00 station te Aalst. Leiding: plaatselijke gidsen. Mee te brengen: laarzen, eventueel picknick. Contactpersoon: P.Van den Bremt (053/21 36 86).
- 24 – Gent.** Vlaamse Ardennendag: in de Um te Parike, picknick in de brouwerij Roman,nm. het Bouveloobos. Vertrek: Om 8u aan het Schoolmuseum op het St.Pietersplein. Leiding D. Danhieux. Mee te brengen: picknick.
- 24 – Klein-Brabant.** Vroege morgenwandeling, studie van de vogelzang. Gids:H.D'Hertefelt. Aanvang: Bornem parking Ziekenhuis 8.30 u.
- 24 – Kortrijk.** Vroege morgentocht op de Kluisberg. Vertrek: Samenkomst om 6u aan de toren in het Kluisbos te Ruien. Leiding: F.Deckers.
- 24 – Land van Waas Zuid.** 11de Vlaamse Ardennendag. Vertrek: 8u 's morgens Stadhuis van Sint-Niklaas. Dagtocht
- 24 – Maasland.** Wandeling in Rocherath, dagtocht met auto's. Vertrek: markt Maasmechelen om 8 u. Leiding W.Pfeiffert. Mee te brengen: picknick en vogelgids.
- 24 – Mandelstreek.** Vlaamse Ardennendag. Vertrek: Polenplein om 8u.
- 24 – Mechelen.** Bossen en weiden in Bonheiden. Vertrek: Kerk Bonheiden om 8u. Leiding: L.Van Dievel. Einde Kerk Bonheiden om 12.30 u.
- 24 – Meetjesland.** Vlaamse Ardennendag. Vertrek Markt te Eeklo om 8u. Leiding: plaatselijke gidsen. Mee te brengen: verrekijker, laarzen, warme kledij en picknick.
- 24 – Nete en Aa.** (Herentals). Bustocht naar de Vlaamse Ardennendag Voormiddagtocht Maarkebeek vallei te Etikhove. Namiddag Brakelbos te Oprekelt. Voor inlichtingen tel. N.Willaert 014/51 61 98. Leiding: plaatselijke gidsen.
- 24 – Ninove-Geraardsbergen.** Ochtendwandeling in het Neigembos (Ninove) speciaal om de zang van de vogels te leren kennen. Na de wandeling volgt een gezellig ontbijt (drank en ontbijt te verkrijgen). Vertrek: om 5.30 u. 's morgens aan de kapel van Bevingen, aan de ingang van het bos. Leiding: H.De Kegel. Mee te brengen: laarzen en verrekijker. Einde 8.30 u.
- 24 – Rupelstreek.** Vlaamse Ardennendag. Vertrek: 7.30 u. Trib. Boom FC. Mee te brengen: eten voor 2x. Plantengids, veldkijker, regenkledij, loep.
- 24 – Scheldeland.** Deelname Vlaamse Ardennendag. Vertrek: 8.30 u. Markt Wetteren. Leiding: S.Raman. Mee te brengen: laarzen, verrekijker, picknick
- 24 – Schelde-Leie.** Elfde Vlaamse Ardennendag. Natuurwandeling te St.Blasius-Boekel. Vertrek: Kerk om 9u. Leiding J.Rogge. Mee te brengen: verrekijker, veldgidsen, laarzen. Einde omstreeks 12u.
- 24 – Schelde-Leie.** Elfde Vlaamse Ardennendag: middagbijeenkomst voor alle groepen in Brouwerij Roman te Mater. Begin om 12u. Barbecue – mattetaarten en uitgebreide boekententoonstelling. Einde omstreeks 13.30 u.
- 24 – Schelde-Leie.** Elfde Vlaamse Ardennendag: namiddagwandeling te Etikhove. Vertrek: Galerij Ladeuze om 14u. Leiding: W.Aelvoet. Mee te brengen: verrekijker, veldgidsen, laarzen, fototoestel. Einde omstreeks 17u.
- 24 – Waregem.** Vlaamse Ardennendag. Vertrek: voormiddag kerk Louise-Marie om 9 u. Namiddag kerk Kwaremont om 14 u. Mee te brengen: laarzen of stevig schoeisel, kijker, vogelgids, kijker, flora. einde 17.30 u.
- 24 – Westland.** Vlaamse Ardennendag. Vertrek: Stadhuis Ieper 8u. Leiding: plaatselijke gidsen. Zie "De Sperwer".

24 – Zuid-Limburg. Geleide wandeling. Lentewandeling in de Voerstreek. Vertrek: Bilzen (marktplaats) 13.30 u. Leiding: J.Gabriëls & L.Smeets. Mee te brengen: flora & verrekijker, wandelkledij aangepast a/d weersomstandigheden. Einde ±17.30 u. 's Gravenvoeren.

28 – Krekenland. Deelname aan de Vlaamse Ardennendag. Vertrek om 8 u. op de markt te Assenede. Leiding: I.lammens en plaatselijke gids.

30/4, 1 – 2/5 – Krekenland. Driedaagse naar het Eifelgebergte.

30 – N.W.G. Botanie. West-Vlaams Heuvelland. De flora van het Passendaleveld. Vertrek: Kerk Geluveland 9u. Leiding: F.Coudron. Mee te brengen: laarzen, loop, flora's. Einde ± 17u.

30 – Schelde-Leie. Determinatie en leren herkennen van onze watersalamanders. Er wordt geschept in een drietal poelen. Vertrek: Kerk Kwaremont om 14u. Leiding: J.Vanheuwelswyn. Mee te brengen: schepnet, amfibieëngids, laarzen. Einde omstreeks 18u.

MEI

1 – Antwerpen Centrum. Ochtendwandeling in de Oude Landen te Ekeren voor waarneming van vogelgeluiden. Vertrek: om 5u aan het Kasteel Veltwijck te Ekeren. Leiding: A.Vervoort. Einde ±9.30 u.

1 – Brussel. Plantentocht te Merchtem in de vallei van de Molenbeek. Vertrek om 9 u. kerk Brussegem (niet kerk van Ossel). Leiding: H.Deconinck en R.Devriese. Laarzen gewenst. Einde 12 u.

1 – Denderland. Werkgroep botanie: inventarisatie kilometerhok D4 32 34. Lindeken Lebbeke–Opwijk. Vertrek: Square J. Geerinck (aan St.Annakerk) te Aalst om 8.30 u. Leiding: P.Van den Bremt, L.Annaert en Ch.Breckpot. Mee te brengen: loop, flora's, laarzen. Einde 12.30 u.

1 – Gent. Vogelzangtocht te Zevergem, langs weiden en akkers in de Scheldevallei. Vertrek: Kerk van Zevergem om 8u. Leiding: W. Sierens.

1 – Lier. Ronde Put te Postel en omgeving. Leiding Y.Peeters, voor meer inlichtingen tel. 03/489 04 57.

1 – Maasland. Daurowandeling Stamproyerbroek. Vertrek: Wouterhof 5 u. Molenbeersel. Leiding: M.Stevens.

1 – Schelde-Leie. Vroege morgenzangtocht in het stadscentrum te Oudenaarde. Vertrek: Markt te Oudenaarde (Fontein) om 5.30 u. Leiding: Willy Aelvoet en Gerard Mornie. Mee te brengen: verrekijker, laarzen, stevig schoeisel, vogelgids. Einde omstreeks 10u.

1 – 'sHeerenbosch. Wandeling Vlassenbroek + bezoek scheepvaartmuseum. Vertrek: Baasrode kerk om 14u. Leiding: Gustaaf. Mee te brengen: laarzen + verrekijker.

1 – Waregem. Vroege morgenzangtocht in het Bouvelobos te Wortegem. Vogelgeluiden in en aan de rand van het bos. Na de tocht ontbijt: eieren met spek in het Boshuis. Vertrek: cultuurcentrum 5.15 u., boswachtershuis Bouvelobos 5.30 u. Leiding: A.Schaemelmout, G.Delsoir. Mee te brengen: kijker, laarzen, vogelgids. Einde 8 à 9 u.

6 – Klein-Brabant. Nachtegalentocht. Gids: F.Meeus. Aanvang: Peleman-rijksweg Puurs om 22u.

7 – De Kievit. Naar de Kalmthoutse Heide. Vertrek: Beerse centrum parking om 16u. Leiding: plaatselijke gids. Mee te brengen: verrekijker, lunchpakket, laarzen. Einde Beerse 21u.

7 – Scheldeland. Nachtegalentocht Berlare broek. Vertrek: 19u Markt Wetteren, 19.30 u. Café Den Turfput Berlare. Mee te brengen: laarzen, verrekijker. Einde 23u Berlare.

7 – Schelde-Leie. De voorjaarsflora van het Kluisbos. Initiatietocht in het determineren van planten en tot het fotograferen van de voorjaarsbloei. Vertrek: Kerk Ruijten om 14u. Leiding: K.De Waele(planten) en G.Mornie (foto). Mee te brengen: flora, laarzen of fototoestel, statief. Einde omstreeks 17u.

8 – Halle. Ons jaarlijks bezoek aan het Maasdalbos. Het gaat om een ochtendwandeling die start om 5u. Afspraak aan het bosmuseum, Vlasmarkt dreef te Halle. Einde ±9u.

8 – Land van Waas Zuid. Zangvogelcursus. Vertrek: 9u 's morgens aan het stadhuis van Sint-Niklaas. 9.30 u. aan de ingangspoort van het Veltwijckkasteel te Ekeren. Leiding: E.Thoen. Voormiddagtocht.

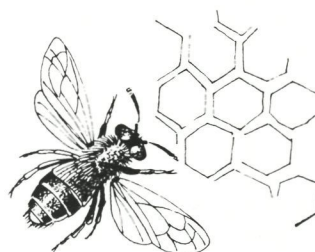
8 – Ninove-Geraardsbergen. Ochtendexcursie in het Raspailbos te Moerbeke (Geraardsbergen) in het teken van de vogelzang. Vertrek: om 5.30 u. aan café "Uitkijktoren" Bosberg op de grens Moerbeke-Galmaarden. Leiding: L.Van Der Trappen. Mee te brengen: Laarzen en verrekijker. Einde ±8.30 u.

8 – Noorderkempen. Voormiddagwandeling langs de Zoom. Vertrek: Parking Kiekenhoeve Essen 8u. Leiding: F.Broos. Mee te brengen: laarzen. Einde Parking Kiekenhoeve 13u.

8 – Schelde-Leie. Familiale natuurwandeling in het reservaat te Huize-Lozere. Vertrek: Kerk Lozere om 14.30 u. Leiding: Werner Latte. Mee te brengen: laarzen, verrekijker, veldgidsen. Einde omstreeks 17.30 u.

8 – 'sHeerenbosch. Ochtendwandeling. Vertrek: Lippelostraat – Malderen ingang Lippelo-bos 5u. Leiding: Eddy.

Werk op de plank

Programma Nationale Werkgroep Botanie 1988

- 16.04 Kerk Ternat. Voorjaarsflora in het Pajottenland. Leiding: Marc Leten.
30.04 Kerk Geluveld. Westvlaams heuvelland. Leiding: Frank Coudron.
12 t/m 14.05 Drie dagen in het Groothertogdom Luxemburg. Verblijf in de jeugdherberg te Hollenfels. Inschrijven door storting van 2000 F op rekeningnummer 001-0279268-81 van André De Jonghe, Mijlstraat 179 te 2570 Duffel (tel.: 015/31 62 99).
28.05 Kerk Zichem. Demervallei. Leiding: Jos Monnens.
11.06 Kerk Heverlee. Doode Bemde, B.N.V.R.-reservaat in de Dijlevallei. Leiding: Piet De Becker.
25.06 Kerk Mechelen-aan-de-Maas. (afrit nr.33 op A2/E314). Maasvallei. Leiding: Chris De Caluwé.
09.07 Kerk Loppem. Klaverblad A17/E40. Leiding: Patrick Keirsebilck.
06.08 Kerk Sosoye. Vallei van de Molignée nabij de abdij van Maredsous. Leiding: Karel De Waele.
20.08 Kerk Stene. Krekengebied. Leiding: Jacqueline Claerhout.
03.09 B.N.V.R.-reservaat De Kuifeend. Water, spoorweg, opgespoten zand. Samenkomst: uitgang Waaslandtunnel te Antwerpen, langs de stadskant aan een Noors kerkje. Achter het kerkje is een ruime parking. Leiding: Dré Jacobs (03/219 02 78) en Ludo Benoy.
17.09 Kerk Herselt. De Langdonken: schraalgraslanden, moerassige stukjes, heide. Leiding: Plaatselijke gids.
01.10 Kerk Niverlée. Najaarsflora. Leiding: Karel De Waele.
15.10 Leuven: stadsinventarisatie. Samenkomst: G.B. Leuven op de ring. Leiding: Jos Monnens.

Al de wandelingen vertrekken om 9 u. stipt.

- 19.11 Jaarvergadering.

André De Jonghe

Belangrijke data 1988

- Zondag 13 maart: Raad van Deelgenoten.
Zondag 24 april: Vlaamse Ardennendag.
Zondag 15 mei: Congresuitstap.
Zaterdag 15 oktober: Wielewaalconservatorsdag.
Zondag 6 november: Symposium.

Zoekertje

- Gezocht: boek of fotocopie van Sanders J. en K. Berg, *A guide to Bird Watching in Sweden*. 1975 AB Grafisk Formgivning, Sanders Publications.
Zich wenden: Mevr. M. Dhaenens, Res. Matignon, Hofstraat 69, 9000 Gent.

Provinciale vergadering West-Vlaanderen, Merkenveld, zaterdag 12 december.

- De provinciale tentoonstelling is eind januari klaar. De kosten worden gedragen door de Wielewaal-Centrale.
- Er zijn geen kandidaten voor het inrichten van een provinciale dag '88.
- Er bestaat nu kans voor een provinciale subsidie voor de Westvlaamse Wielewaalafdelingen.
- De herfstactiviteiten werden geëvalueerd.
- De activiteitenkalender voor 1988 werd overlopen.
- Tenslotte werd er gesproken over het lidmaatschapsgeld, de verenigings- en de afdelingsbladen.

NATIONALE WERKGROEP BOTANIE van DE WIELEWAAL — VERSLAG 1987

Karel De Waele

De lente had lang op zich laten wachten en de natuur had enkele weken vertraging toen we op 18 april voor het eerst op inventarisatietocht trokken in het Walenbos te Houwaert. Het wachten op de 21 deelnemers werd nuttig doorgebracht met het verkennen van het kerkhof, waarop honderden Muizestaartjes opvielen. Jos Monnens had twee kilometerhokken voor ons uitgekozen, hoewel we gewoonlijk slechts één hok per dag verkennen. Maar hij had dit goed uitgekiend, want door de vertraging in de ontluikende flora waren we reeds om 15u door het eerste hok, waar we toch nog 180 soorten op naam brachten, zodat we nog vlug een stukje van het tweede hok verkenden en er 120 soorten opschreven, de meeste echter in vegetatieve toestand. Blauwe Knoop, Wilgeroosje, Blauwe Bosbes, Struikhei, Bochtige Smele en Pijpestrootje wezen op een schrale bodem. Hele velden Moeraszegge getuigden van de vochtigheid – hoewel het bos danig gedraineerd is met greppels. Een mooie diepe holle weg met Eikvaren werd jammer genoeg ontsierd door sluikestort en vuil rioolwater in het beekje ernaast.

Op 2 mei stond het Reutelbos te Beselare in West-Vlaanderen op het programma. Jacqueline Claerhout verwelkomde 14 deelnemers in haar territorium, maar haar geduld werd een voormiddag lang op de proef gesteld, want het was pas na de verkenning van het omliggende landbouwmilieu, met o.a. nog een schraal strookje tussen twee weiden, na het speuren langs een naaldbosrand met Bospaardestaart, en het doorkruisen van een klein bosje met Moerasviooltje dat we tegen de middag bij het Reutelbos kwamen. De talrijke Amerikaanse Vogelkersen hierin beloofden niet veel, maar het beste moest nog komen : de drassige achterkant van dit bos, met het aanpalende weilte met kwelzone bood ons echt het neusje van de zalm : Moeraspinksterbloem, Waternavel, Bospaardestaart, Snavelzegge, Pluimzegge, Lidrus, Moerasviooltje brachten André en Paul in vervoering. Klein Glidkruid elders in het bos verhoogde nog het enthousiasme. Voeg daarbij de hartelijke ontvangst ons geboden door de leden van de afd. Oostende die dit reservaat onder hun hoede hebben, en je begrijpt dat dit een geslaagde plantentocht werd. In totaal werden een 180-tal soorten gevonden, waarvan 52 nieuw voor de plantenatlas van 1979.

Dré Jacobs, iemand die een beetje overal zijn weg kent, loodste ons op 16 mei door de vallei van de Houille in Vencimont. "Ons", dit zijn 11 deelnemers uit Oost-Vlaanderen, Antwerpen, Brabant en West-Vlaanderen, die ook al eens hun plantenreus willen steken in de rijke flora van Wallonië. De vallei van de Houille en het zijvalleitje van de Ri d'Aursis bood ons inderdaad een rijke ruiker van vooral zuur- en vochtminnende planten met enkele kalk-uitzonderingen. Vooral de zijbronnetjes langs het laatste beekje brachten iedereen in vervoering, met de tapijten Moerasviooltje, Bittere Veldkers, Paarbladig Goudveil, Kleine Valeriaan en Zompzegge. Maar iets hogerop boven dit beekje stond wel het Peperboompje, en op een kapplaats erlangs en ook in een weilte langs de Houille vielen de Mannetjesorchissen en de Herfsttijloos op. Een kletsnat Fraai Hertshooi met glanzende bladen zorgde voor enige verwarring... niet zo fraai van hem ! Voor velen waren de vondst van de Platanbladige Ranonkel en Bolletjeskers een eerste kennismaking met deze soorten. De totale oogst bedroeg 216 soorten met 39 nieuwe vondsten voor J5/58 voor de plantenatlas 1979. Eigenaardig genoeg waren dit meestal niet de interessante vondsten, maar eerder "gewone"-soorten zoals Hondsdraf, Gewoon Barbarakruid, Look-zonder-look, Zachte Dravik, Ruige Veldbies, Vossestaart,.....

Drie dagen speurneuzen in de flora van drie vierkante kilometer van de streek rond "Le Caillou qui bique" in Roisin, zo zou men het best dit plantenweekend van woensdagavond 27 mei tot 30 mei omschrijven. De 8 deelnemers konden hier hun hartje ophalen en zich volledig uitleven in hun hobby : een zo volledig mogelijke inventaris opstellen van de plantenwereld in elk uitgekozen kilometerhok. Het resultaat ligt er niet om : in totaal werden in de drie hokken (H3/12) samen 405 soorten gevonden, waarvan 110 nieuw voor de plantenatlas van 1979 ! Hieronder zaten zelfs verschillende eerste, tweede of derde vondsten voor de 640km² van gans het kaartblad H3 : Zwarte Rapunzel, Bosorchis, Bosgerst, Smalle Raai, Bergdravik, Kaal Breukkruid, Stinkend Nieskruid, Witte Krodde, Pijlkruidkers, Palmboompje en Veelkleurig Vergeet-me-nietje waren daar enkele van. Genoeg stof dus om ook de avonden aangenaam en leerrijk te vullen. Een Gewone Duivekervel die toch rankneigingen vertoonde, bezorgde

ons nogal wat moeilijkheden bij de determinatie. Ook het vegetatief determineren van grassen en zeggen is geen lachwerkje. Hierbij bewezen de meegebrachte binoculaires en allerhande determinatiewerken nuttige diensten. En als we dan toch eindelijk in ons bed raakten, was daar de Bosuil die ons nog een halfuurtje bezig hield !

Hadden we tot nu toe steeds goed weer gehad tijdens onze tochten, in Lembeek op 13 juni hadden we minder geluk met het weer, maar des te meer met het aantal vondsten. Ons grootste aantal vondsten per vierkante kilometer was dit jaar slechts 325 – in Roisin – maar de gevarieerdheid van het hok dat we in Lembeek o.l.v. Chris De Caluwé verkenden, zorgde voor niet minder dan 334 streepjes op onze lijst. De 14 deelnemers onderzochten de oude muren van een kloosterruïne, enkele oude fabrieksterreinen, de kanaal- en rivieroeveren van de Zenne, een oud kloosterparkbos, vijvers, oude opgespoten terreinen, een moerassige weide en moerasbosje met kwelzone. Dit leverde o.a. vondsten van Noordse Ganzerik, Kleine Ratelaar, Aardaker, Brongras, Schedefonteinkruid, Steenbreekvaren, Blaasvaren en nog veel meer moois.

Negen groene "kwasten" met laarzen en loepen, die het grasperk rond de windmolens langs de wallen van Brugge afspeuren naar Tijlbladereprijs, of die elke drie passen langs de reien voorover buigen om de reimuren af te speuren naar Muurvaren, Klein Glaskruid, Steenbreekvaren en Muurleeuwbeek, wat moet de doorsnee toerist van ons gedacht hebben op 27 juni ? Patrick Keirsebilck die ons rondleidde, zal waarschijnlijk blij geweest zijn dat hij geen kennissen tegenkwam die dag. We verkenden ook enkele oude braakliggende fabrieksterreinen en kanaaloevers. Verrassend was de vondst van Glanzend Kruiskruid op de muren van een oud sas. En wie schetst onze verbazing als we op een puinhoop met stenen en nogal wat aangevoerde aarde, tussen enkele tarwehalmen Bolderik vinden !

Op 4 juli kon men ons opnieuw in ons vertrouwd milieu vinden : op de veldwegen en in de bossen van Flobecq. Toon De Geyter had hier een hok uitgekozen met bronbosjes, visvijvers, moerassen en een oude spoorweg. Een rijke oogst gegarandeerd dus. Verheugend waren de vele Spekwortels in het bos ... weeral een mooie aanvulling voor de atlas. Opvallend waren de vele Tongvarens en de Blaasvarens op een oude stalmuur. De visvijvers die hier een tiental jaren geleden in dit moerasgebied nog niet aangelegd waren, zorgden voor tal van waterplanten zoals Klein en Gekroesd Fonteinkruid, Smalle Waterpest, Gedoornd Hoornblad, Schedefonteinkruid – meestal nieuw voor deze streek in de plantenatlas van 1979, ... een verrijking ? ? Voor de 19 deelnemers niet zo evident. Ooit lag hier immers een even waardevol moerasbiotop, weliswaar zonder deze mooie waterplanten, maar ook zonder de bij de visvijvers horende caravans en hutjes, 'gecamoufléerd' door cypreshagen en ander exotisch "gestruikte".

Op 8 augustus in Wildert-Essen kreeg onze Nationale Werkgroep Botanie zowaar een internationaal tintje. Onze 18 Wielewalers werden immers vervoegd door 3 leden van KNNV-Roosendaal, die goede contacten onderhouden met de gids Joris Pinseel, en die ook geen onbekenden zijn in de Vlaamse Ardennen – het zijn immers trouwe deelnemers aan de Vlaamse Ardennendag ! Een beek in een weidelandschap met nog tal van bomenrijen met o.a. eik, en enkele verspreide geriefhoutbosjes moesten verkend worden. Met pijn in het hart hoorden we van Joris dat ook hier de ruilverkaveling nog langs zal komen ... Een Roodborsttapuit probeerde onze aandacht af te leiden ... of

Grote Schubwortel

Bolderik

Slanke Gentiaan

ons op te beuren ? Het grote aantal Lijsterbessen in de knotwilgen wijst er op dat dit gebied door heel wat lijster-achtigen aangedaan wordt. Onder de in totaal 252 soorten vielen het meest op : de Slofhak in een bosje, dicht bij een houtduivenjagersschuilhok (wat een woord !), de Korensla op het kerkhof, en de Stijve Zegge in een gerief-houtbosje.

Op 22 augustus bleven we (net) in de provincie Antwerpen op de linkeroever waar we samen met René Maes de vierkante kilometer rond de Blokkersdijk verkenden. De speurtocht van 17 deelnemers, waarbij ze nu en dan een kiekendief zagen, leverde enkele nieuwe vondsten op : Rosse Wilg, Stomp Sterrekroos, Groene Bermzegge, Bezemkruid en Gesteelde Zannichellia. Opmerkelijk en eerder onverwacht waren ook de vier varensorten Brede en Smalle Stekelvaren, Mannetjesvaren en Eikvaren in dit gebied tussen het Duinriet. Ook een Bosorchis werd in dezelfde biotoop ontdekt. Nieuw voor velen was het Baardgras aan de rand van het water.

Op 5 september waren we met 11 in Moen. Frank Goudron leidde er ons langs een oude spoorwegberm en langs een breed kanaal met aansluitend een oud kanaalarmpje dat nu door 'Waters en Bossen' als paaiplaats beheerd wordt. We zullen die inwoner van Moen, die ons onderweg nieuwsgierig aanklampte, maar in zijn onwetendheid laten - hij zei nogal overtuigd van zichzelf dat er daar weinig interessants te vinden was en dat er enkel Brandnetels groeiden. Wij vonden er immers ongelooflijk veel soorten, 292 met name, waaronder opmerkelijk veel aanvullingen van de plantenatlas 1979, niet minder dan 91 ! Met als meest opvallende : Krabbescheer, Dubbelkelk, Watergentiaan, Aardaker, Fraai Duizendguldenkruid - allemaal eerste vondsten voor E2 - , Hartgespan, - derde vondst in E2 - , en Grote Boterbloem, vierde vondst in de 640 km2 van E2 !

Op 19 september bleven we in West-Vlaanderen, in Damme, waar Karel De Waele ons gidste langs de kanaaldijken van de 'Blinker' en de 'Stinker', en door enkele weiden en velden, wat 220 soorten opleverde, waaronder 69 nieuwe vondsten voor de atlas. De meest opvallende soorten waren Kleine Wolfsmelk, Heggerank, Hokjespeul, Spiesleeuwebek, Wortelloos en Veelwortelig Kroos, met als uitschieter een adventieve kattestaartsoort, nl. *Lythrum meonanthum* op een dichtgeslechte rand van een bietenveld. Een woedende stier begreep niet waarom ons groepje zo lang bleef talmen aan de beek aan de rand van zijn weide. Wist hij veel dat Klein Fonteinkruid een eerste vondst was in de 640 vierkante kilometer van het kaartblad van Damme ! En dan bedenken dat hier over enkele jaren het Noorderkanaal komt. Weg dan ook de Tong- en Eikvaren op de oude brugmuurtjes !

De excursie in Ave op 3 oktober kende een rekordopkomst van 26 deelnemers waaronder zelfs een Griekse student bosbouwkunde ! Het mooie najaarsweer zal daar wel een rol in gespeeld hebben, maar zeker ook de faam van dit gebied dat bij kalkflora-minnaars beelden oproept van velden Krijtgentianen tussen de verdroogde orchideeënstengels. Hierin werden ze inderdaad niet bedrogen, maar op de beloofde akkeronkruiden moesten ze wachten tot het laatste halfuur van de tocht, want de akkers op de stafkaart van André De Jonghe, bleken omgetoverd tot weilanden. Dat éne kleine akkertje op het einde van de tocht leverde echter de beloofde juweeltjes op zoals Eironde- en Spiesleeuwebek, Blauw Walstro, het 'echte' Blauwe Guichelheil naast het Blauwe 'Rode Guichelheil', Zomerandoorn en de minuscule plantjes Hondspeterselie. Verder leverde dit nog nooit door IFBL bezochte kilometerhok ons meer dan 360 soorten op met liefst 60 aanvullingen voor de atlas, met o.a. Gestreepte Klaver, Dennenorchis, Steenkruiders, Beemdooievaarsbek, Fraai Duizendguldenkruid, Heuvelbasterdwederik, Ruige Anjer, Akkerandoorn, Trogamander, Borstelbies ... Karel zorgde voor enige hilariteit toen hij "Wouw" riep en iedereen omhoog keek, waarop iemand repliceerde "nee, het is een Buizerd !" Ze hadden beide gelijk : er vloog inderdaad toevallig een Buizerd over, maar op de grond groeide inderdaad het broertje van de Wilde Reseda !

Op 10 oktober gidste Karel Verheyen 9 botanisten-paddestoelenliefhebbers door de bossen van Ravels. De wandeling ging langs bospaden, leigrachten en vennen. Vele soorten waaronder Aardtongen, Vuurzwammetjes, ringboleten, Dennevoetzwam, Goudvinkzwam, Stekeltrilzwammetje en talrijke melkzwammen en russula's werden genoteerd. Een excursie die, dankzij het enthousiasme en de deskundigheid van de gids, veel te vlug voorbij was.

Op 17 oktober zullen heel wat winkelende dames in Gent dat stelletje vreemde snuiters, die nu en dan samen-zweerderig samentroepen rond een toefje groen tussen de straatstenen, toch maar verdacht gevonden hebben. De 14 botanisten trokken zich die argwanende blikken niet aan, want het stuk spoorweg aan de Dampoort, een stel waterlopen met de bijbehorende stroken tussen de achtertuintjes en de oever, de binnentuin en de oude muren van de St-Baafsabdij zorgden voor een ruime oogst van 219 soorten waarvan 55 nieuw voor het bezochte uurhok, met zelfs 13 vondsten voor het kaartblad D3, 7 tweede en 5 derde vondsten ! Jan Van Den Haute mocht o.a. aanstrepen: Blaasvaren, Gele Helmbloem, Kattekruid, Zwarte Toorts, Vreemde Ereprijs, Akkerklokje, Muursla, Muurhavikskruid, Steen- en Virginische Kruiders en Ruig Klokje. Opmerkelijk waren de vele Pijpbloemen in de St-Baafsabdij, hoewel daar misschien aangeplant, toch verwijzend naar vroegere vondsten vóór 1930 in dit uurhok.

Tijdens de jaarvergadering van 21 november '87 gaf Bart Muys een boeiende uiteenzetting over de verschillende bostypen en hun relatie met de bodem. Hij besprak de invloed van de bodemfauna en -flora op de gezondheid van het ecosysteem en gaf toelichting over het fenomeen "zure regen" en de gevolgen voor het bos. Paul Van Den Bremt legde de verschillen uit tussen Smalle, Brede en Zuidelijke Waterpest. Deze laatste is, ondanks intensief zoekwerk nog niet in België waargenomen. Verder toonde hij de bij ons voorkomende kweldergrassen en besprak hun onderlinge kenmerken. Ook op een mogelijke verwarring tussen Waterpeper en Zachte Duizendknoop werd onze aandacht bevestigd. Enkele onvolkomenheden in de determinatiesleutel maken het onderscheid niet altijd even gemakkelijk. André De Jonghe wees de aanwezigen op de foutieve determinatietabel voor duivekervelsor-ten. Aan de hand van herbariummateriaal en tekeningen, werden de verschillen aangetoond tussen Muurduivekervel en een rankende vorm van de Gewone Duivekervel. Verder besprak hij de verspreiding van het Sneeuw-klokje in België en de biotoopeisen van de plant. Na de middag werd het jaarprogramma samengesteld waarna de dag afgerond werd met een mooie diareeks over zeldzame vondsten tijdens de voorbije jaren door André De Jonghe, aangevuld met enkele knappe dia's van Dré Jacobs.

Karel De Waele

Van Aalscholver tot Zeis - nieuws uit onze reservaten

EEN JUBILEUM – 35 JAAR RESERVATENWERKING DOOR DE WIELEWAAL

Inderdaad, in het najaar 1953 werden de eerste percelen moeras aangekocht die ons natuurreservaat De Tikkebroeken te Kasterlee zouden vormen. Een tweede stap was het ondertekenen van een contract met het stadsbestuur van Halle voor het beheer van het Maasdalbos aldaar. Sindsdien is dit steeds verder uitgedeid zodat we nu enkele duizenden hektaren terrein in beheer hebben, gespreid over liefst 88 reservaten. Ook de aankooppolitiek werd verder gezet en verloopt de laatste jaren in een versneld tempo, dank zij de vele giften van onze leden en afdelingen en mede door financiële steun van de Vlaamse Gemeenschap en belangrijke bijdragen van het WWF. Op 1.1.1988 waren er 10 afdelingen die natuurgebieden gekocht hebben of geschonken kregen. Al met al gaat het om 17 reservaten met een totale oppervlakte van bijna 54ha. Maar de eerste weken van dit jaar diende het overzicht weeral aangepast. Schelde-Leie kocht zopas een nieuw terrein aan van 4,5ha. "De Snippewei" en werkt weeral aan de uitbreiding van de Langemeersen. Nete en Aa vergrootte zijn reservaat Zammelsbroek en zette de eerste stap voor de bescherming van Neerelst/De Botten. Zodat we momenteel 19 reservaten geheel of gedeeltelijk in eigendom hebben voor bijna 60ha.

Wielewaalnatuurreservaten in eigendom (toestand op 22.1.1988)

<u>Provincie Antwerpen</u>	opp/reservaat	opp/afdeling	opp/prov.
Afdeling Klein-Brabant			
1. ORCHIS	00ha44a00ca	00ha44a00ca	
Afdeling Lier			
2. STEENBEEMDEN	10ha23a11ca	10ha23a11ca	
Afdeling Nete en Aa			
3. NEERELST/DE BOTTEN	00ha77a73ca		
4. ZAMMELSBROEK	01ha30a10ca	02ha07a83ca	
Turnhoutse Afdelingen			
5. DE DONGEN	00ha70a30ca		
6. FR.SEGERSRESERVAAT	00ha52a88ca		
7. DE KORHAAN	02ha16a88ca		
8. MEVR.VAN DE VELDE-RESERVAAT	00ha15a70ca		
9. DE TIKKEBROEKEN	21ha28a31ca	24ha84a07ca	37ha59a01ca
<u>Provincie Brabant :</u>			
Afdeling Demer en Dijle			
10.Nico DE BOEVERESERV.	01ha66a35ca	01ha66a35ca	01ha66a35ca
<u>Provincie Limburg :</u>			
Noordlimburgse afdelingen			
11.DE BEUSSEN	00ha86a14ca		
12.'T PLAT	00ha17a50ca		
13.DE VEEWEI	00ha44a65ca	01ha48a29ca	01ha48a29ca

Provincie Oost-Vlaanderen

Afdeling Ninove-Geraardsbergen

14.DE RIETBEEMD	00ha66a20ca	00ha66a20ca
-----------------	-------------	-------------

Afdeling 's Heerenbosch

15.DE VLASSENBOEKSE	05ha45a65ca	05ha45a65ca
---------------------	-------------	-------------

SCHORREN

Afdeling Schelde-Leie

16.BEIAARDBOS	00ha81a20ca	
---------------	-------------	--

17.DE LANGEMEERSEN	06ha57a26ca	
--------------------	-------------	--

18.DE SNIPPEWEI	04ha41a70ca	11ha80a16ca
-----------------	-------------	-------------

Wase afdelingen

19.DE LANGE VAGE	00ha87a75ca	00ha87a75ca	18ha79a75ca
------------------	-------------	-------------	-------------

TOTAAL

59ha53a40ca

Het grootste deel werd aangekocht, enkele terreinen werden ons echter ook geschonken :

Jaar	Reservaat	Schenkers	Oppervlakte
1959	De Korhaan	Z.E.H.Fr.Segers (+)	01ha83a46ca
1973	Nico De Boevéreserv.	Dhr.N.De Boevé (+)	01ha66a35ca
1982	Vlassenbroekse	Fam.R.Peeters	
	Schorren	VanDamme	00ha13a00ca
1984	Mevr. Van De Velde-reservaat	Dhr.Carolus Faes	
			00ha12a55ca
1986	't Plat	Mevr.M.en L.Wilssens	00ha17a50ca
1986	De Beussen	Dhr.J.Van Winkel	00ha86a14ca

TOTAAL

04ha79a00ca

Ondertussen zijn er nog verschillende afdelingen (Lier, Ninove-Geraardsbergen, de Noord-limburgse, Turnhoutse en Wase afdelingen) die perspectiever, hebben om dit jubileumjaar te vieren door middel van een aankoop. Zelfs Mechelen en Netevallei onderzoeken de mogelijkheid om de rij der terreinbezittende afdelingen te vervoegen. Zoals U wellicht weet, worden aankopen van natuurterreinen voor 1/3 betaald door de Centrale en voor 2/3 door de plaatselijke afdeling(en). Leden die dit jaar ook hun feest-steentje (zelfs heuse rotsblokken worden in dank aanvaard) willen bijdragen, hebben keuze te over:

- Algemeen Reservatenfonds De Wielewaal : 000-0319785-73, De Wielewaal, Graatakker 11, 2300 Turnhout
- Klein-Brabant : 000-0674062-09, Wielewaalafdeling Klein-Brabant, Flierke 73, 2670 Puurs
- Lier : 000-0606834-02, Y.Peeters, Antwerpsestraat 132.2500 Lier
- Nete en Aa : 035-0917748-72, Reservatenfonds Nete en Aa, Jodenstraat 30,2270 Herenthout
- Netevallei : 853-0146127-77, Reservatenfonds Netevallei, Kleistraat 7, 3100 Heist-op-den-berg
- Noord-Limburg : 000-0879554-55, Noord-limburgs reservatenfonds, Lariendijkweg 50,2400 Mol
- Rietbeemd : 443-1641921-11, Reservatenfonds Rietbeemd, 7870 Twee Akren
- Schelde-Leie 891-2540092-60, Wielewaalafdeling Schelde-Leie, B.P. Ceuterickstraat 12,9751 Asper
- 's Heerenbosch : 444-6154139-25, Wielewaalafdeling 's Heerenbosch, Ravestraat 79,9360 Buggenhout
- Turnhout, Kievit, Wulp : 000-0330377-92, Kempisch Reservatenfonds, Schuurhoven 154,2360 Oud-Turnhout
- Waasland : 001-1458529-16, Natuurfonds Waasland, Hoogstraat 245,2700 Sint-Niklaas

De fiscale attesten zijn nog steeds voorradig.

Het Noord-Limburgse reservaat de "VEE WEI" in feeststemming

18.10.1987. Deze dag werd ons reservaat in intieme wielewaalfamiliekring ingehuldigd.

Enkele vogeltrekfanaten waren reeds voor zonsopgang van de partij. Honderden vogels wilden precies die dag de "Vee Wei" zien. Boom- en Veldleeuweriken, Vinken en Kepen, Roeken, Kauwen, Sperwers en Spreeuwen trokken over.

Naargelang de zon hoger klom, werd de familie steeds groter. De regelmatige bezoekers zag je behendig de slootjes en modderplassen ontwijken. Anderen die voor het eerst met het reservaat kennis maakten, ervoerden dat schoenen niet het geschikte schoeisel zijn om het reservaat te betreden en dat de slootjes meer dan laars-diep zijn.

Onze nationale voorzitter, de Heer Franckx, had er aan gehouden op dit feestje aanwezig te zijn. De geplande rondleiding in de omgeving, kon wegens het drassige terrein niet doorgaan. Aan onze toekomstige poel werden enkele toespraken gehouden. Hieruit kon men opmaken dat het reservaat niet binnen de huidige grenzen zal blijven. En zoals het echte vogelaars past, werd er met een half oor naar de toespraken geluisterd, de andere helft was bij de doortrekkende vogels. Zo kreeg iedereen de gelegenheid een vlucht van ± 40 Aalschovers waar te nemen.

Bij het nuttigen van iets dat regelmatig het reservatenfonds spijszigt, werd deze inhuldiging op een gezellige manier besloten.

Ringwerk in de Vee Wei

Reeds enkele jaren werden er in de "Vee Wei" vogels geringd voor het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen.

Hier een overzicht van de in 1985 geringde vogels

Boomleeuwerik	1	Fitis	32
Boompieper	19	Tijftjaf	203
Winterkoning	16	Goudhaantje	4
Heggemus	14	Vuurgoudhaantje	2
Grote lijster	1	Grauwe Vliegenvanger	1
Zanglijster	4	Bonte Vliegenvanger	2
Koperwiek	3	Koolmees	80
Merel	6	Pimpelmees	60
Zwarte Roodstaart	1	Zwarte Mees	2
Roodborstje	12	Matkopmees	15
Sprinkhaanrietzanger	1	Staartmees	30
Kleine Karekiet	8	Vink	30
Spotvogel	12	Rietgors	37
Zwartkopgrasmus	122	Keep	12
Tuinfluiter	117	Ringmus	4
Grasmus	4		
Braamsluiper	1	Totaal: 866 vogels in 32 soorten	

A. Geuens

Schelde-Leie doet het weer: De Snippenweide gekocht.

Op dinsdag 12 januari 1988 tekende het Dagelijks Bestuur bij notaris X. Martens te Gent de akte tot aankoop van een moerassige weide in de Scheldevallei.

Het gebied ligt tussen de spoorweg Gent-Oudenaarde en de Schelde. Het grenst aan een oude meander van de Schelde die momenteel gebruikt wordt als publiek viswater.

Kadastraal zijn de percelen als volgt gekend:

– Oudenaarde 2de afd. Eine, Dorpswijk perceel 663 B met een oppervlakte van 4ha02a00ca

– Oudenaarde 9de afd. Heurne, Heurnemeersch perceel 724 A met een oppervlakte van 39a70ca.

Van de 4,5 ha natte weiden kunnen 3ha onmiddellijk als moeras beheerd worden. De 1,5ha weiland blijven onbemest, begraasd grasland. Men gaat ook trachten de rietgordels in de grachten te herstellen. Het gebied vormt een overwinteringsplaats voor watervogels, o.a. voor Watersnippen.

Van de kostprijs werden 2/3 betaald met giften van afdeling Schelde-Leie. De rest kwam uit de nationale kas.

Afdeling Schelde-Leie zorgde sinds 1981 voor het verwerven van iets meer dan 13ha natuurreservaat verdeeld als volgt:

- 't Burreken 1ha25a70ca (eigendom B.N.V.R.)
- De Langemeersen 6ha57a26ca
- 't Beiaardbos 81a20ca
- De Snippenweide 4ha41a70ca.

De Raad van Bestuur houdt eraan het bestuur en de leden van de afdeling oprecht te danken voor haar inzet voor het natuurbewoud.

H.Franckx

Heet van de naald – ook de afdeling Nete en Aa breidt het Wielewaalpatrimonium verder uit.

Afdeling Nete en Aa slaagde er onlangs in, op dezelfde koopdag, twee percelen te verwerven.

Het eerste, met een oppervlakte van 44a95ca, ligt in het Zammelsbroek te Geel niet ver van de percelen die we er al in eigendom hebben. Het betreft een lange strook, vroeger groeiplaats voor o.a. Wollegras, gelegen juist aan de samenvloeiing van de Grote Nete en de oude, dode Netearm. Door beheerswerken kan de vroegere vegetatie mogelijk teruggebracht worden. Deze nieuwe aankoop brengt onze eigendom hier nu op 1ha30a10ca. Tijdens de koopdag boodt een van de aangrenzende eigenaars zijn perceel ook te koop aan, aan onze vereniging.

Het tweede betreft een perceel met een oppervlakte van 77a73ca dat de kern vormt van een uiterst interessant gebied, genaamd Neerelst of De Botten, eveneens te Geel. Het ligt aan de beek, de Larumse Loop en heeft nog een goede zangvogelpopulatie met o.a. Blauwborst, Kleine Karekiet, Bos- en Sprinkhaanrietzanger, Nachtegaal, Tuinfluiter en Zwartkop. Botanisch is het vooral bekend om zijn orchideeën. Ons perceel vormt een groeiplaats voor o.m. Breedbladige en Gevlekte Orchis, Grote en Kleine Ratelaar, Blaaszegge en Addertong, een zeer zeldzaam varentje. Ook hier wordt ons de kans geboden nog een perceel in de onmiddellijke omgeving aan te kopen. Nete en Aa heeft hier de eerste stap gezet om weer een enig stukje Kempen definitief veilig te stellen, en we zijn de afdeling daar dan ook zeer dankbaar voor.

Afdeling Nete en Aa is nog maar onlangs gestart met zijn reservatenwerking maar kan op korte tijd al enkele mooie verwezenlijkingen op zijn palmares schrijven. Wie hen hierbij ruggesteun wil geven, kan dit doen door storting van een gift op rekeningnr. 035-0917748-72 t.n.v. De Wielewaal Nete en Aa, Jodenstraat 30,2270 Herenthout. Voor giften van 1000 F of meer ontvangt U een fiscaal attest.

Gie Luyts

Ons nieuw reservaat "De Rietbeemd" reeds aan een fikse uitbreiding toe ! Van één naar ruim drie hectaren !

Wellicht herinner je je nog uit "De Wielewaal" van november '87 dat we ook in het Geraardbergse een eerste natuurreservaat hebben, en dat sinds juni vorig jaar. We zijn dan ook erg fier jullie nu reeds een fikse uitbreiding te kunnen aankondigen: de oppervlakte wordt in de komende maanden verdrievoudigd ! Zulks is dringend nodig om ons reservaat beter te beschermen tegen mogelijke nadelige milieufactoren in de onmiddellijke omgeving. Anders wordt het bedreigd door overbemesting op de omgevende percelen en is de druk van voortdurende barbaarse jachtpraktijken al te groot !

Zo werden de laatste maanden voor het eerste sinds vele jaren vossensporen ontdekt: op een paar honderd meter van ons reservaat werd Reinaart genadeloos en triomfantelijk neergeknald ! Wie de schets voor ogen heeft van ons reservaat, kan de uitbreiding volgen: het vogelbosje van 30 aren wordt aangekocht, evenals een prachtige zompige aaneengesloten weide van 1 hektare, omgeven door populieren, aan de overkant van het nog zuivere beekje dat langs ons reservaat stroomt: ze staat o.m. vol Dotterbloemen en Watermunt, en is nu reeds een paradijs voor amfibieën ! Ten noordoosten van het grootste rietveld wordt ook nog een lange strook vochtig weiland aangekocht, waarop ons rietveld lijkt te willen uitbreiden. Ten slotte werd een akkoord bereikt voor de aankoop van een oude turfput in een op het gewestplan als 'beschermde natuurgebied' aangeduid groengebied, op een 200 meter van 'de Rietbeemd'.

Wie wil meewerken aan de realisatie van deze grootse plannen, kan dat op het nr.443-1641921-11 van 'Reservatenfonds De Rietbeemd' te Twee Akren. Via de Wielewaal-centrale bekomt U dan het gebruikelijke attest van fiscale aftrekbaarheid (vanaf 1000 F)

Hartelijk dank bij voorbaat voor de sympathie en de steun !

G.Merlevede, W.Van der Meulen

Turnhouts Stadsbestuur huldigt het 50-jarig bestaan van de plaatselijke Wielewaalafdeling met 3 nieuwe natuurreservaten.

Ter gelegenheid van haar 50-jarig bestaan kreeg Wielewaalafdeling Turnhout wel een erg passend geschenk. Het stadsbestuur heeft namelijk besloten 3 terreinen in beheer te geven, allen gelegen in de vennenstreek ten noorden van de stad. Twee ervan zijn stadseigendom, het derde wordt door de stad gehuurd van de NMBS. Het betreft de volgende gebieden :

De Klei: dit is het vroeger stedelijk stortterrein aan de Watertappingstraat (oppervlakte 8ha75a75ca). Destijds, toen het stort uit gebruik genomen werd, adviseerde de stedelijke Raad voor Natuurbescherming en Milieubeheer om het niet op te planten, maar het terrein natuurlijk te laten evolueren naar een bos. Tevens werd gevraagd, via de afdeklaag, reliëf aan te brengen in het terrein zodat drogere en nattere situaties zouden ontstaan. Op die adviezen werd ingegaan. Nu is het de bedoeling dat de evolutie naar bos zou gevolgd worden in al zijn aspecten (vestiging van planten en dieren – o.a. bodemfauna-, humusvorming enz.) Dit onderzoek dient zolang mogelijk uitgevoerd te worden. Mettertijd, wanneer de ondergrond zich meer gestabiliseerd heeft en er zich al enige bosbegroeiing gevestigd heeft, zal hier wandelgelegenheid voorzien worden. Conservators zijn:

– Xavier In 't Ven, Boerenkrijglaan 22, 2300 Turnhout – tel. 014/42 10 98

– Gilbert Loos, Kanaaldijk 1, 2380 Ravels – tel. 014/41 21 16

De Dombbergheide: gelegen tussen de Dombbergstraat en het kanaal (oppervlakte 2ha70a80ca). Dit reservaat kan nog uitgebreid worden. Het betreft bos met interessante flora o.a. Klein Wintergroen en Hemelsleutel. Ook hier wordt een wandelpad voorzien. Conservators zijn :

– Remi De Prins, Boomgaardstraat 69, 2300 Turnhout – tel. 014/42 58 85

– Gilbert Loos (zie hiervoor)

Het Spoorlijntje (oppervlakte 9ha): het omvat ruigten en bosjes met zeer interessante flora en fauna, bv. aan nachtvinders alleen al werden door dhr. A. Riemis al 263 soorten geïnventariseerd. Een goede beschrijving van dit gebied vindt u in Wielewaal 1984, juli, p.261 e.v. Ook dit terrein zal nog uitgebreid worden en wandelgelegenheid wordt voorzien. Conservator is :

– Cypriel Wynants, Steenweg op Ravels 248, 2360 Oud-Turnhout – tel. 014/42 41 45

Tijdens de officiële ontvangst ten stadhuis op 19 februari, met receptie aangeboden door het stadsbestuur ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van de afdeling, werden de contracten officieel getekend.

Voor deze 3 reservaten en voor het Frans Segersreservaat dat we in 1981 reeds in beheer kregen van het stadsbestuur, wordt één beheerscommissie opgericht. Vanwege de Wielewaal zetelen hierin de respectievelijke conservators, Luk Van Gompel, voorzitter van afdeling Turnhout en ondergetekende. Door het stadsbestuur werd ons ook logistieke steun toegezegd bij het beheer van de reservaten. Door deze nieuwe terreinen hebben we nu ten noorden van Turnhout 6 reservaten in beheer (naast bovenvermelde ook Peerdsven, Zwarte Hei, en Mevrouw Van de Velderreservaat), terwijl voor 3 van die gebieden uitbreiding in het vooruitzicht wordt gesteld.

We houden eraan het stadsbestuur en dhr. J. Konings, stedelijk milieuconsulent, die zich hiervoor bijzonder heeft ingezet, oprecht te danken voor deze verwezenlijking. Onze dank gaat ook naar de leden die het conservatorschap op zich wilden nemen.

Gie Luyts

We feliciteren de afdelingen en leden die het initiatief namen tot deze uitbreidingen van ons natuurbezit, voor hun daadwerkelijke bijdrage aan de viering van onze 35-jarig reservatenwerking. Er zullen er nog volgen.

Fiscale attesten voor giften aan De Wielewaal

De Wielewaal bekam weerom de toelating om fiscale attesten uit te reiken voor giften aan de vereniging gedaan tijdens de jaren '88, '89 en '90.

U GEEFT 1.000 F

Netto belastbaar inkomen van uw gezin:	Uw belastingsbesparing:	Uw gift van 1.000 F kost u in werkelijkheid:
300.000 F	384 F	616 F
500.000 F	415 F	585 F
800.000 F	472 F	528 F
1.000.000 F	472 F	528 F
1.500.000 F	522 F	478 F
2.000.000 F	571 F	429 F

Goed om te weten

Bospraktijklessen

In het voorjaar van 1988 worden door de "Initiatiefgroep Bosbouw" voor de derde maal bospraktijklessen georganiseerd. Deze cursus, die in het verleden een groot succes kende, gaat dit jaar gelijktijdig van start te Beernem, Herentals en Bokrijk.

De volgende onderwerpen worden behandeld: bosbehandeling, inventarisatie en beheersplan, be- en herbebossing, boshygiëne en exploitatie en verkoop.

De cursus is gespreid over 5 zaterdagen en omvat 15 uur les en 15 uur demonstraties. Ze gaan door op: 26 maart, 9, 16, 23, 30 april en hebben plaats in het Bulskampveld te Beernem, het Rijkssportcentrum te Herentals en in het Studiecentrum voor Ecologie en Bosbouw te Bokrijk.

De deelname aan de cursus bedraagt 1.850 F voor leden van de Vlaamse Bosbouwvereniging en 2.100 F voor niet-leden. In deze prijs is het cursuspakket van 6 delen (350 pag. + boomfiches) inbegrepen.

Definitieve inschrijving geldt na storting op 001-1862837-28 van de Vlaamse Bosbouwvereniging.

Voor verdere inlichtingen:

VBV-Initiatiefgroep Bosbouw, Geraardsbergsesteenweg 267, 9231 Gontrode tel. 091/52 21 13

Cursus : "Natuur-in-zicht".

De Vereniging voor Milieu-educatie Provincie Antwerpen vzw (VMPA) organiseert een groene basiscursus 'Natuur-in-Zicht' voor al wie minstens zestien is en vol belangstelling voor alles wat met natuur en milieu te maken heeft.

Bornem : van 25 februari tot en met 16 juni 1988

Malle : van 4 maart tot en met 18 juni 1988

Hoboken: van 8 maart tot en met 25 juni 1988

Tijdens zestien bijeenkomsten wordt op een duidelijke en speelse manier gespeurd naar de samenhang in de natuur. Uitstappen toetsen de opgedane kennis aan een praktische natuurbeleving.

De onkosten bedragen 1.250 F.

Een gedetailleerde brochure met alle informatie en inschrijvingsvoorwaarden kan aangevraagd worden bij:

VMPA, Ommeganckstraat 26, 2018 Antwerpen. Telefoon : 03/231 56 53

MILIEUWEEKEND

Afdeling de Wulp (Oud-Turnhout - Retie) wil het Jaar van het Milieu afsluiten met het voorstellen van zijn "Natuurleerpad De Liereman". Het VVV van Oud-Turnhout bewegwijzerde vier wandelpaden in en om de Liereman. De Wulp stoffeert een van de wandelingen met een educatieve brochure. Het VVV stelt zijn folder voor over het reservaat.

Op zaterdag 19 maart wordt het natuurleerpad officieel geopend. Alle belangstellenden worden om 13.30 u. verwacht op de Broederspleinen te Oud-Turnhout. Een aantal gidsen staan tot uw beschikking voor deze ongeveer twee uur durende wandeling. Alle Wielewalers worden vriendelijk uitgenodigd op de receptie die u vanaf 16.30 u. aangeboden wordt door het gemeentebestuur in de Heischuur te Oud-Turnhout. Daar is tevens een tentoonstelling te bezichtigen waaraan allerlei verenigingen meewerken die eveneens de natuur tot hun interess domein rekenen. Doel is brede lagen van de bevolking te bereiken. 's Avonds wordt een diareeks vertoond door G. Van Bord over "Vogelleven in de Peel".

Op zondag 20 maart leidt Louis Cuylaerts een familiewandeling ter streke de Laks. Een aanrader voor het hele gezin. Er wordt kennis gemaakt met de eerste zangers en de voorjaarsbloeiërs. Vertrek om 8 u. aan de kerk van Oosthoven (Oud-Turnhout).

's Namiddags is er een geleide wandeling in de Liereman. Samenkomst om 14 u. aan de Broederspleinen te Oud-Turnhout.

NATIONALE SYMPOSIUMWANDELINGEN

verzorgd door afdeling Brussel

Zondag 15 mei 1988

10 u. Samenkomst station Groenendaal.

Wandeling door het "Zoniënbos van Ruusbroec" o.l.v. Roger Aerts: aandacht voor specifieke flora en fauna (Fluiter !), historische aspecten, huidige problematiek.

Openbaar vervoer: trein Brussel-Ottignies, Brussel Noord 9.03 u., Groenendaal 9.26 u.

Auto: oostelijke ring rond Brussel, voorbij Wezembeek de twee eerstvolgende tunnels nemen, derde tunnel niet inrijden maar rechts houden en dan links afslaan richting Hoeilaart. Het station van Groenendaal is een paar honderd meter verder.

Lunchpakket

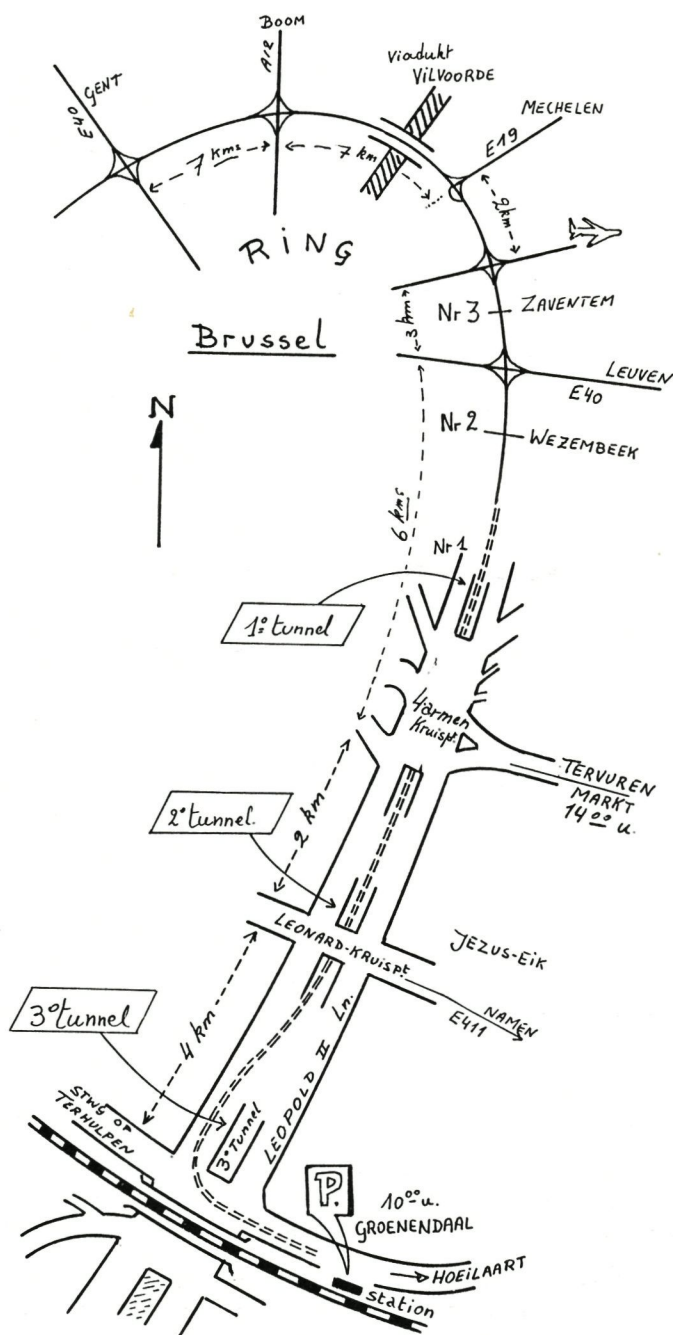
Feestzaal van café Den Engel te Tervuren, Kerkstraat 21, tegenover de kerk.

14 u. Samenkomst markt Tervuren.

"Futenwandeling" o.l.v. Griet De Ridder en Willy Penninckx: ondanks de nabijheid van de stad en de recreatiedruk omvatten de vijvers en bossen van Tervuren onverwacht rijke en waardevolle biotopen, zowel voor vogels als voor planten.

Openbaar vervoer: tram 44 tot eindpunt.

Auto: zie kaartje, gewoon de wegwijzers volgen vanaf het Vierarmenkruispunt.

In het spaarvarkentje - onze reservatenfondsen

Kempens Reservatenfonds

Giften:

J.Thijs, Turnhout	500
M.Van Mierlo, Turnhout	2.000
B.Grimon, Turnhout	1.000
J.Brijs, Turnhout	1.000
Geerts, Turnhout	2.140
I.Bols, Beerse	1.000
R.Dresselaers, Turnhout	1.000
L.Van Gompel, Turnhout	2.000
J.Van Reusel, Olen	1.000
Goossens-Cremers, Turnhout	1.000
E.Kerseman, Kasterlee	1.000
Mr. R.Schuermans, Turnhout	1.000
Dr. P.Caron, Turnhout	1.000
Stoomdakpannenfabriek TTR Ravels	1.000
M.Birlouet	1.000
Afd. De Kievit, Beerse	5.000
JNM Mol, Mol	3.000
J.Porters, Turnhout	1.000
L.Claes, Tielen	1.000
A.Pijls, Turnhout	1.000
Dr. F.Lauwers, Turnhout	1.000
Amoco Chemicals, Geel	3.000
T.Warmoes, Antwerpen	1.000
A.Sanczuk, Turnhout	1.000
J.Aerts, Maasmechelen	1.000
M.Faes, Turnhout	1.500

Voordrachten

M.Smets	1.500
R.De Prins	1.500

Verkoop

Reservatenbrochure	150
Oud papier	4.098
Markt te Kasterlee	2.770
Stickers	220
Antiekmarkt	1.277
Kerstmarkt	500
Kerstbomen	200
Antiekmarkt	1.925
Schilderij	5.500
Opbrengst gezellig samenzijn	10.274
Tombola	14.000
50% Leven en Laten Leven van JNM-lid T.Warmoes	7.500

Totaal: 88.554

AFDELING MIDDENKUST

Tijdens een algemene vergadering op 8 januari 1988 werd een nieuw afdelingsbestuur gekozen. De samenstelling is als volgt:

Voorzitter: P.Lingier, Dorpstraat 128 8401 Bredene

Ondervoorzitter: G.Jonckheere, Duinenstraat 157 8401 Bredene tel. 059/32 04 10

Secretaris: D.Vanhoecke, J.Peurquaetstraat 31 8400 Oostende tel. 059/70 15 06 (tevens coördinator waterwildtel-lingen).

Penningmeester: E.Vanloo, Noordedestraat 85 8401 Bredene. Rekeningnummer 001-1796717-62

Redacteur mededelingenblad: P.Herroelen, Postbus 64 8400 Oostende tel. 059/80 21 66

Verantwoordelijke vogelwerkgroep en verwerking van gegevens: L.Boudolf, Christinastraat 1 bus 41 8400 Oostende tel. 059/50 91 90

Verantwoordelijke wisselnummers: Cl.Velter, Warchauststraat 22 8400 Oostende tel. 059/50 22 37.

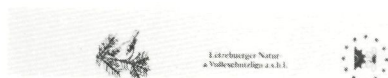
Afdelingen die ons mededelingenblad verwachten, worden vriendelijk verzocht eerst hun mededelingenblad te sturen naar Claude Velter.

Atlas der Brutvögel Luxemburgs

Atlas des
Oiseaux Nicheurs
du
Grand-Duché de
Luxembourg

Atlas
of
Breeding Birds
in
Luxembourg

Atlas der Brutvögel Luxemburgs

Melchior E., e.a. 1987

Letzeburger Natur- a Vulleschutzliga

336 blz. 980 F.

De gegevens voor deze atlas werden voornamelijk verzameld in de periode 1976-1980. De kaarten, gebaseerd op 5 x 5 km-hokken, geven de verspreiding weer van alle in Luxemburg broedende vogels (126 in totaal). De begeleidende tekst (drietalig: Duits, Frans en Engels) beschrijft biotoop, broedbiologie, trekgedrag en beschermingsmaatregelen.

Dank zij de vele informatie die in het boek werd verwerkt is dat, wat oorspronkelijk bedoeld was als een gewone verspreidingsatlas, uitgegroeid tot een standaardwerk met een zeer verrijkende inhoud.

jynx natuurexploratie

TRC Vergunning A1138

Reisleiders: Guy ROBBRECHT

Marc VAN BEIRS

PROGRAMMA:

April

Roofvogels in ESTREMADURA, Spanje (8 dagen)

In samenwerking met het F.I.R.

Juni

Het oerwoud en de moerassen van POLEN (10 dagen)

Juli

De overstromingswouden van YUGOSLAVIE (10 dagen)

Juli

Zeevogelkolonies in SCHOTLAND (14 dagen)

Augustus

De tropische vogelwereld van VENEZUELA (21 dagen)

September

Tussen de Eleonora's Valken van MALLORCA (8 dagen)

Inlichtingen:

Guy ROBBRECHT 052/30 10 36

Marc VAN BEIRS 091/22 41 48

advertentie

NIEUWE UITGAVEN

Hook D.D., e.a. 1988. *The ecology and management of wetlands*. Vol. 1: Ecology of wetlands. Vol. 2: Management, use and value of wetlands. London, Croom Helm. Prijs voor 2 delen: 5.985 F.

Kaltenbach T., P.V.Küppers. 1987. *Kleinschmetterlinge, beobachten, bestimmen*. Neumann-Neudamm, Melsungen. 288 blz. 960 F.

Berger Z., L.J.Dobroruka. 1987. *Thieme's zoogdierengids*. Zutphen, Thieme. 190 blz. 595 F

Hilty S.L., W.L. Brown. 1986. *A guide to the birds of Colombia*. Princeton University Press. 836 blz. 2185 F.

Tjallingii D. 1987. *De fungi van Nederland. Het geslacht Pholiota (Bundelzwammen)*. Wet. meded. nr. 185. Hoogwoud, K.N.N.V. 75 blz. 540 F.

Fowler J.L., L.Cohen. 1988. *Statistics for ornithologists*. BTO-guide nr. 22. British trust for Ornithology. 176 blz. 992 F.

Bellmann H. 1985. *Heuschrecken, beobachten, bestimmen*. Melsungen, Neumann-Neudamm. 216 blz. 895 F.

Goodwin D. 1986. *Crows of the world*. British Museum for Natural History. 292 blz. 2250 F.

Heukels H. 1987. *Woordenboek der Nederlandsche volksnamen van planten*. Hoogwoud, K.N.N.V. 332 blz. 1120 F

Melchior E., e.a. 1987. *Atlas der Brutvögel Luxemburgs*. Luxembourg. Letzeburger Naturavulleschutzliga. 336 blz. 980 F. Drietalig: Duits, Frans en Engels.

Wij ontvangen wisselnummers van *Ardea*, *Limosa*, *Vogeljaar*, *Dutch Birding*, *Aves*, *Gerfaut-Giervalk*, *Nos Oiseaux*, *Mens en Vogel*, *l'Homme et l'Oiseau*, *Falke*, *Regulus*, *Ornithologische Mitteilungen*, *Vogelwarte*, *Ornithologische Beobachter*, *Milu*, *Egretta*, *Heron*, *Ciconia*, *Tijdingen van de Vrienden van de Heverlee-bos en Meerdaalwoud*, *Natuurreservaten*, *Wetenschappelijke Mededelingen KNNV*, *Parcs Nationaux*, *Hautes Fagnes*, *Natuurhistorisch Maandblad*, *Natura*, *Natuurbewoud*, *Mededelingenblad Koninklijke Vereniging voor Natuur- en Stedschoon*, *Euglena*, *Carnivora*, *Journal für Ornithologie*.

WIELEWAAL

Jaargang 54 – maart 1988

H. FRANCKX. Extremadura, van 12 t.e.m. 25 april 1987	45
D. COLIN. Extremadura – april 1987 – Ornithologisch verslag.	52
L. MEESTERS. De teloorgang van de Netevallei te Hallaar (Heist-op-den-Berg)	55
R. DE LUST. Een hommage met uitstel voor een geestesverwant: Bengt Berg (1885–1967)	60
R. VANHEUVERSWYN. Natuurbeleving in een éniq mooie streek: elfde Vlaamse Ardennendag	65
R. VANHEUVERSWYN. Wielewaalafdelingen aan de plant !	66
H. FRANCKX. Uit het wetstraatje	66
R. DE FRAINE, H.FRANCKX Voor u gesprokkeld	67
Verenigingsberichten	69
Werk op de plank	77
Van Aalscholver tot zeis – nieuws uit onze reservaten	81
Goed om te weten	86
In het spaarvarkentje – Onze reservatenfondsen	88

Titelblad: Steenuil – Foto: G.Mornie